

7. V. 262

BIBLIOTHÈQUE
de l'Ecole Roumaine en Fr.
FONTENAY-aux-ROSE

DIN PUBLICAȚIUNILE ISTORICO-FILOLOGICE

ARCHIVELOR STATULUI

8 - OCT 2019

DIN PUBLICAȚIUNILE ISTORICO-FILOLOGICE
ALE
ARCHIVELOR STATULUI.

MONUMENTE

BIBLIOTHÈQUE
de l'Ecole Roumaine en
FONTENAY-aux-RO

PENTRU

ISTORIA TIEREI FAGARASIULUI

CULESE ȘI ADNOTATE

32

BUCUREȘCI

TIPOGRAFIA ACADEMIEI ROMÂNE, (LABORATORUL ROMÂN)

Nr. 26. — STRADA ACADEMIEI, — Nr. 36.

1885

38.960

10 JUN. 1973

MONUMENTE
PENTRU
ISTORIA ȚEREI FĂGĂRAȘULUI

Istoriograful unguresc *Antoniu Verantiu*, în prima jumătate a secolului al XVI-lea (1538--1540), scria despre Românii Transilvaniei următoarele :

„*Nulla illis (Valachis) libertas, nulla nobilitas, nullum proprium jus, exceptis paucis districtum Haczeg incolentibus, in quo regia Decebali creditur extitisse, qui tempore Ioannis Hunyadi, inde oriundi, nobilitatem, quod semper contra Turcas pugnantia strenue affuerunt adepti sunt. Ceteri plebei omnes, Hungarorum coloni, nec in propriis sedibus, sed sparsi hinc et inde per totum regnum vitam ducunt*“⁽¹⁾.

Adecă :

«Românii (Transilvaniei) nu se bucură de nici o libertate, nu au nici o nobilime, nu posedă nici un drept al lor propriu, cu excepțiune de puținii Români, ce locuesc în districtul Hațegului, unde se crede că a existat capitala lui Decebalu. Românii aceștia (din districtul Hațegului) au câștigat nobilitatea pe timpul lui Ión Hunyadi, care era născut acolo, fiindu că-lu ajutase cu vitejia în luptele lui continue cu Turcii. Cel-l-alți sunt toți plebei, iobagi ai Ungurilor, nici nu au districtele lor proprie, ci trăsescu reslătiți pe ici și colea în totă țera.»

Și această relatare, falsă cu desevișire, avu curioasa fericire să

(1) *Monumenta Hungariae historica. Scriptores Tom. II. Antonius Wrancius Sibenicensis Dalnata, de situ Transylvaniae, Moldaviae et Transalpiniae, pag. 143.*

trăcă de veritate istorică pînă în zilele noastre : Veranțiu era considerat ca fantăna contemporană în ce privesce epoca sa.

Astăzi însă știința istorică a făcută progrese însemnate. Posezăm un material destul de vast și destul de frumos, ca să esaminăm cu ochii proprii relațiunile etnografice și politice ale secolului XV-lea și XVI-lea. Putem în deplină cunoștință să cităm înaintea tribunalului istoric pe scriitorii de anecdote din acea epocă.

Anume știm astăzi cu o perfectă certitudine, că tinutul *Hațegului*, al *Hinedorei* și *Devei*, forma în vechime un complex de districte românești, cari se numiau în diplome *districtus olachales*⁽¹⁾. Știm că întregă nobilimea de acolo era o nobilime românească, înțelegem românească în sensul etnic și politic. Știm că nobilimea aceasta era o clasă socială diferită de nobilimea ungară, distinsă de ea prin originea, prin istoria și natura privilegiilor sale. Știm că această nobilime nu a fost creată de Iónu Huniadi (Corvinul), nici de regele Ungariei; că din contră, era o nobilime veche, al cărei trecut se perde în întunericul evului mediu. Această nobilime era numită în diplomele regilor ungurești : *Nobiles ut dicitur Valachorum* sau *Nobiles Olachi (Valachi)*, spre distincțiune de : «Nobiles Hungari» sau : «veri nobiles regni nostri»⁽²⁾. Și pe lângă districtele românești (*districtus olachales*), pe lângă nobilimea națională, mai exista în țera Hațegului

(1) Kurz, Magazin f. Gesch. Siebenbürgens II. 300. 1363. Nos Petrus Vice-Vayvoda Transylvanus . . . universisque Kenezis et senioribus Olachalibus ipsius districtus *Haczak* . . . pro tribunali sedentibus. — Ibid. 297. 1377. Ludovicus . . . quos (Kenezios) in aliis districtibus olachalibus . . . in praeabilis eorum keneziatibus relinquere . . . consuevimus. — Ibid. 315. 1427. Sigismundus . . . in reprimendis malesanis ditorum populorum in districtibus Olachalibus castris nostri *Deva* constitutorum consiliis et molimipibus. — Ibid. 311. 1482. Matthias . . . Expositum est nostrae majestati in personis universorum keneziorum nostrorum in pertinentiis castris nostri *Hunyad* commorantium.

(2) Colecțiunea Kemény in «Transilvania» An. 1873. 79. 1439. Albertus . . . pro . . . fidelibus servitiis Ioannis dicti Kende de Malomviz ac Ladislai filii ipsius, nec non Kende de eadem nobilium ut dicitur *Valachorum* nostrorum Districtus nostri *Haczeg* appellati. — Ibid. 115. 116. 1453. Ladislaus . . . in quarum pacifico Dominio (possessionum Ryusor et Serel in districtu *Haczog*) iidem Michael, Joannes et Bazarab ad instar ceterorum verorum nobilium a dudum perslitisse. — Ibid. 116. 1453. Ladislaus . . . Dionisius Zerechen nec non Stephanus et Sorbul . . . ad instar

unū *dreptū particularū românescū*. Românulū nu putea fi lipsitū de proprietatea sa, nici in casū de înaltă trădare, decâtū numai dacā era judecatū de ómenit sef : de nobilit, chinezit și bătrānit român. Donațiunile de moșit se făceaū acolo cu totulū sub alte condițiuni, decumū vedemū că se confereaū in ținuturile unguresci. Aflāmū aci (in țera Hațegului) instituțiunea *chinesiatelorū românesci*, instituțiunea *juratilorū romāni*, unū sistemū românescū de impozite (quingagesima), — totū atātea particularitāți străine de spiritulū legislațiunii unguresci (1).

Atātū de o datā cu privire la Țera Hațegului.

In timpulū din urmă unū eruditū bărbatū alū Ungariei, d. *Fr. Pesty*, a publicatū o frumósă seriā de documente cu raportū la *Banatutū Severinului* (2), înțelegemū aici partea Olteniei dincolo de

caeterorum verorum nobilium. — Fejer. X. 2. 719. 1399. Styborius universis et singulis nobilibus tam Ungaris quam Olacis . . . in Hungaria constitotis. Aici sūb *nobiles Ungari* se înțelegū nobilit romāni ce obținuse nobilitateā ungurescā. A se vedē și *Kemény* in *Kurz* (Magazin). II. pag. 325.

(1) *Colec. Kemeny* in «*Transilvania*» 1872. 172. 1398. Nos Styborius praenotati Kenezii Ianustinus, Basarabe et Kuste responderunt . . . quia nunquam causam fidedignis et ipsorum hominibus ac sermonibus nobis suprascripto Styborio nec non *duodecim Juratis* ad iudicandum in Haczag Dominus Vaivoda commissit. — Fejer. XI. 503. 504. 1435. Nos Ladislaus de Chaack Vaivoda Trans. . . una cum *Juratis et universitate nobilium ac Keneziorum ipsius Districtus Haczak*, sana exinde *deliberatione, ac consilio et voluntate* eorundem, praefatos Kozsliha, Stanchul et Volkul sacerdotem . . . dicto ipsorum keneziatu et dicta possessione Ryusor vocata, nec non jam dicta libera villa Syerel nominata habito . . . (ratione eorum infidelitatis) *privamus*. — *Colec. Kemeny* in *Transilvania* 1873. 126. 1453. Ladislaus . . . *sub eisdem conditionibus, servitutibus et consuetudinibus, quibus per praedecessores nostros Reges Hungariae in Districtibus Valachorum possessiones et villae donari consueverunt* memoratis Valachis (Ioanni filio Zerechen, Stephano filio Kendris, Gregorie Balol — quartam partem possessionis Felsözallaspatak) in perpetuum contulerimus. — *Archiv des Vereines f. sich. Ldkde N. F. XV. 3. 454. 1577*. Nos Cristophorus Bathori . . . ut more aliorum *possessionum Valachalium* hujus regni Transylvaniae (inhabitatores possessionum Balamer et Kucyer) de ovibus et agnis caprisque . . . *quingagesima* pendant. — Paulū Bornemisa in raportulū cătrā Ferdinandū I (1552) specificā quingagesima astū-felū : «de singulis quinquaginta ovibus *una ovis cum agnello et una myodra*» Cf. *Kemény*, «*Transilvania*» 1872 pag. 115. — A se vedē și chrisovulū Țarului Dušanū din 1343 pentru Romāni din ținutul Prizrentului : «*Lege pentru Romāni, să dea dela fiā-care cincī-deci capete de vite câte o oiā cu unū berbece cu lână*» *Hasideu*, *Archiva ist.* III. pag. 120. 121.

(2) A Szörény vármegyei hajdani *oldh kerületek*. Budapest. 1876. — *A Szörényi Bánsag és Szörény vármegye története* Tom. III. Budapest. 1878.

Verciorova. Prețiosul material scos la lumină de d. Pesty ne descopere încă un adevăr de mare importanță. Se constată adevărat, că Banatul Severinului forma în sinul regatului unguresc o provincie politică română; că era împărțit în 8 districte românesce, numite *districtus olachales*; că toate districtele forma o unitate politică cu drepturi și libertăți particulare, cum erau de exemplu cele 7 județe ale Sasilor și 7 districte ale Secuilor din Transilvania⁽¹⁾; se constată că exista în Banat numai o singură nobilime, și aceea era românească; că ea se bucura de imunități și drepturi ce nu deriva de la regele Ungariei; că în fine în tot Banatul era în vigoare un drept special românesc numit *jus volachie*, *antiqua lex districtuum volachicalium*⁽²⁾. Și despre toate aceste momentose împrejurări Verantiu nu amintesc nimic.

Afară de țera Hategului și de Banatul Severinului, mai erau în partea meridională a Transilvaniei încă două provincii românesce: *Ducatul Făgărașului și al Omlașului*. Dar pînă acum relații-

(1) Pesty, A szörényi Bánság III. 61. 1451. Iohannes de Hunyad regni Hungariae Gubernator. Nobilibus viris Judicibus Nobilium *Septensedium volachicalium*. — Ibid. 63. 1452. Oppidum *Sebes* vocatum *sedem* scilicet *Judiciariam principalem septem sedium Nobilium Valachicalium*. — Pesty, Oláh Kerületek. 76. 1457. Ladislaus . . . *prefatum districtum Komjathi* praetactis aliis *septem districtibus volachicalibus* readiunximus et reincorporavimus. — Ibid. 73—74. 1457. Ladislaus . . . *omnia et singula eorundem Valachorum et Keneziorum privilegia* super quibuscunque eorum libertatibus; pro eisdem *nobilibus Valachis* et *Kenezys* ceterisque *Valachis* presentibus scilicet et futuris . . . perpetuo valitura, roboramus . . . huiusmodi *octo districtus ab invicem non separabimus*. Praeterea . . . annuimus eisdem Nobilibus *Valachis* et *Kenezis* ut *nullus eos iudicet preter Comitum eorum* pro tempore constitutum . . . Postremo eisdem *Nobiles Valachos ad instar ceterorum nobilium regni nostri*, item *Kenezios eorundem Valachorum* ex omni solutione tributi . . . *exemptos esse volumus*.

(2) Pesty, Oláh Kerületek 82. 1478. Nos Iacobus de Marga et Rayn waywoda vice-Bani Zewrinienses . . . Quod ipse *prefatus Georgius duodecimo* se personis sacramentum deponere teneatur *iuxta antiquam et approbatam legem districtuum volachicalium universorum*. — A se vede totu numirea de lege antică (старый закон) în chrisovul lui Dușan 1348, la *Ilasdeu*, Arch. ist. III. 143. — Pesty, A ször. Bán. ág III. 134—135. 1500. Nos Iacobus Gerlystey et Petrus Tharnok de Machkas Bani Zewrinienses . . . *nullo ampliore documento edem partes sua allegata: Jure volachie requirente* coram nobis probare potuerunt. — Ibid. 136. 1509. *Jure volachie requirente*: *rehabere et recipere sperarent et interperantur*. — Ibid. 145. 1503. ut certos probos nobiles viros ad id *sufficientes iuxta ritum volochie eligant et adoptent*.

nile vechi ale acestor provincie zacu în simlul întunerecului. Nu cunoșcem nici seria completă a Ducilor, nici instituțiile, ce le-a întemeiat domnia românească în acele părți ale Transilvaniei.

A-tă-ți însă ne aflăm în plăcuta pozițiune de a publica aici o colecțiune de documente cu privire la Țera Făgărașului, extrase din interesanta arhivă a d-lui A. Densușianu, pentru cari îi adresez sincerile mele mulțumiri.

Documentele acestea revărsă o interesantă lumină asupra organizației sociale, politice, judiciare și militare, în scurtă asupra vechii constituțiuni a poporului român din Țera Făgărașului. Anume vedem că în Făgărașu esista numai o nobilime istorică, care-și păstrase vechia sa numire de *boeri* și avea sigiliul său propriu (*sigillum Boeronum*); că boeria din Țera Făgărașului nu era numai o simplă prerogativă nobilitară, dar era totu odată și unu *oficiu*, în ce privește afacerile publice ale ținutului⁽¹⁾; că unica condițiune așa dicendu inerentă a boeriei era să presteze *servisie militare equestre*; că boerimea de acolo și în timpul de pace era organizată militarăscă, avendu căpitanulu, locotenenții și decurionii sei. Aflăm mai departe, că se *boerisau* chiar și moșiile, adică se investiau cu caracterul juridic al acestei instituțiuni⁽²⁾.

Și care era natura moșiilor boeresci din Țera Făgărașului? În prima liniă, ele ne apară ca *averi ereditare și inalienabile ale familii* (haereditates boerones), dar cu caracterul *deplinei proprietăți* pentru posesorul boeriu. La moșiile boeresci de aici nu aflăm restricțiunile feudalității, sau raportul acelu precar dntre vasal și senior; astu-fel că proprietatea boerescă din Țera Făgărașului se distinge și de feudalitatea ungerescă și de *feuda militaria*

(1) *Conteniră* vorbindu de boerii din Moldova și din imperiul bizantină dice : (in utrisque) eadem officia, idem munus assistendi in dandis principi consiliis exequendisque, eiusdem in administranda rep. adjuvandi. Descriptio Moldaviae. p. 77. cap. VI.

(2) 1694. Nos Michael Apafi. . . fundum eiusdem (Alexandri Fulitsa de Marsina boeronisamus supportamus et libertamus. — 1696. Nos Michael Apafi . . . fundos ipsorum (Popae Sztan et filiorum suorum) . . . libertamus et Boeronali praerogativa clementer donamus. — A se vedă documentele acestea în colecțiunea prezentă la anii respectiv.

(castrensia) ale Germanilor. Celă multă proprietatea boerescă din Făgăraș are o asemănare numai cu *feuda haereditaria* ale Longobardilor din Italia.

În fine, aflăm în Făgăraș, întogma ca în Hațeg și Banatul Severinului, instituțiunea națională a celor 12 *jurati* și o mulțime de particularități ale dreptului consvetudinariu românesc, numită în Banat și în alte locuri «*jus volachie*», «*antiqua lex*», iar în Făgăraș : «*legile vechi ale ținutului*» (1).

Nu putem încheia această expunere fără a releva aici o momentosă împrejurare. Aceea ce formeză caracterul general al nobilei române din Făgăraș, Hațeg și Banat, este *misiunea ei de a fi pururea în arme*. Așa aflăm pe nobilii din Hațeg formându o armată stabilă pe la castelele de acolo, pe nobilii din Banat apărându în continuu fortărețele și vadurile Dunării(2), iar pe boerii din Făgăraș în datina vechiă de a presta servicie militare equestre (*more aliorum verorum natorum indubitatorum . . . Boerorum nostrorum equis a frameis ad id aptis et convenientibus inservire*). Pe când din contra nobilul unguresc era chemat la arme numai în timp de resbel.

Este curios că această instituțiune militară o aflăm ca o vechiă consvetudine și la Români din peninsula balcanică. Lucius cronicarul dalmatin, ne comunică despre Români din Bosnia și Dalmația următoarea interesantă notiță : «*Numele Românilor—dice densusul—nu-lă aflăm în monumentele Dalmației înainte de a. 1300, și sub numele acesta se înțelegeau păstorii, ce locuiau în munții*

(1) 1630. Nos Capitulum Ecclesiae Cathedralis in Transilvania . . . *hanem a vidéknek régi Törvények szerint, birhatnák ők is az ő őss Boérsagokat*. Documentul în colecțiunea de față.

(2) Kurz, Magazin f. Gesch. Siebenbürgens II. 315. 1427. Sigismundus . . . *Quum autem Olachi hi (in districtibus olachalibus castri Dewa) . . . munimenta struendi, et reparandi, aggeres fodiendi . . . juxta antiquam et laudabilem consvetudinem teneantur*. — Ibid. 311. 1482. Matthias . . . *sed eis (Kenezis Districtus Hunyad) servitia ad praefatum castrum nostrum Hunyad, ut prius facere adstricti fuerunt permittatis*. — Pesty, Oláh kerületek. 76. 1457. Ladislaus. . . *ut vos (adecă Români din districtul Comiatu în Banat) una cum ceteris Volachis Nobilibus et Kenezis prescriptorum septem districtuum ad servicia nostra adque pro conseruatione et defensione confiniorum et vadorum illorum ex consvetudine obligamini*.

Bosniei, cari pretau serviciu militar la Mladină Banulă Croației, Dalmației și ală Bosniei» (1). Totă asemenea găsim pe Români din Croația și pe Români din jurul Prizrentului. (2)

Astă-felă nobilimea română și-are originea sa în instituțiunea militară. Românul a devenit boer și a fost donat cu moșii fiind-că era militar, dar nu i s'a conferit nobilitatea pentru ca să-lă facă vasal și pentru ca prin donațiune și titlu să fie obligat la serviciu, cumă este natura feudalității germane și ungresci (3).

De aici se esplică și numirea nobilimei române de boeri (militaires, hommes de guerre), precum și caracterul nefeudal (alodial) ală moșiilor boeresci.

Nic. Densusianu.

(1) I. G. Schwandner, Scriptores Rerum Hungaricarum. III, pag. 454.

(2) Cum vero tota Valachorum communitas rebus potissimum bellicis vacet (este devotată), ob idque singularibus privilegiis gaudeat. Art. VII, din Articuli Legum et statutorum Communitati Valachorum inter Savum et Dravum fluviis degenti extradati Ann. 1630; publicați în Гласник ернекор ученог друштва 1874. — Hnsden, Archiva istorică III. 121. 1348. Chrisovulă Țarului Dușană : «Iar și alți Români... să repareze cetățile.» În asemenea organizațiune militară se află și cel-l-alți Români din Transilvania și Ungaria, dar cadrele acestei introducțiunii nu ne permită a ne estinde mai de parte.

(3) Mironă Costină, apud Balcescu, Istoria Românilor sub Michaiă Vodă Vitezulă, pag. 643. «Și au începută Juga Vodă a dăruii ocine prin țeră a roinici și bună ostași».

DOCUMENTE

I.

1511. Augustū 19.

Paulū de Thomor, Căpitanulū Țerei Făgărașului confirmă : 1. pe Radulū, pe Vulcanū și pe Vasile, feciorii decedatului Comșa; — 2. pe Radulū feciorulū decedatului Stoica; — 3. pe Stanislau Harabalū feciorulū reposatului Șandru din Vistea, în boeria moșiiilor ū (Boeronatus possessionum) și în oficiulū de boeri (officium Boeronatus) peste satele Viștea de susū și de josū, jumătate din satulū Arpașulū-de-josū, și peste 17 iganți corturari; — care boeriă o căpătase strămoșulū lorū Comșa dela Mircea Voivodulū Țerei romānesci și Banū alū Severinului.

Nos Paulus de Thomor *Castellanus et Capitaneus Castrī Terrae-que Fogaras*. Memoriae Commendamus praesent : significantes quibus expedit universis. Quod Agiles *Raduly, Volkan et Vasuly* filii quondam *Comsae*; item alter *Raduly* filius quondam *Stoike*, et *Stanislaus Harabal* filius quondam *Sándor de Vist* nostram venientes in praesentiam retulerunt isto modo, quomodo ipsi scilicet olim quondam *Kosta*, Avus ipsorum ab antiquo ex Donatione quondam Magnifici Domini *Mirce Vajvodae* partium regni Transalpinar : et *Bani Züriniensium*(sic) officia *Boeronatum* totalium possessionum also *Vist és Felső Vist*, item directe et aequalis medietatis possessionis also *Arpás* cum omnibus utilitatibus ad easdem pertinentibus scilicet decem et septem Ciganos tentoriatos, inferius nominatim specificatos, hucusque pacifice possedissent possiderentque etiam in praesenti. Tamen propter temporis disturbia, et signanter tempore insultationis Turcarum tempore quondam *Petri Geréb de Vingard Vajvodae Transilvaniensis* huc . . . aliqua litterae ipsorum privilegiales fuissent asportatae, quare nos attentis ipsorum fidelibus servitiis praefato Castro

domini nostri exhibitis et impensis, insuper etiam petitiones ipsorum justas fore agnoscens, nihilominus intelligentes hoc etiam, quod *praefatae haereditates* et Cigani ad ipsos *ab antiquo* pertinuissent pro firmiori juris ipsorum tutamine rursus nos ex auctoritate ipsius Magnifici Domini nostri Generosi Domini Ioannis Bornemisza gubernatoris liberorum serenissimi Domini Regis Ladislai nobis concessa, eosdem *Boeronatus possessionum Vist*; item directe et aequalis *haereditatis possessionis Alsó Arpás* praescriptae, simulque *officium Boiaronatus* simul cum universis utilitatibus, et pertinentiis, quibuslibet terris scilicet arabilibus, cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, foenetis, silvis, nemoribus, alpibus, piscinis, rivulis, molendinis, molendinorumque et piscinarum locis, generaliter autem quarumlibet pertinentiarum integritatibus qualique nomine vocitatis ad eosdem *Boiaronatus possessionum* utrarumque Vist et medietatis possessionis Alsó Arpás, consimiliter *Officium Boeronatus* de jure et ab antiquo spectantibus — et pertinere debentibus, item Ciganos tenorios puta Stephan cum filiis, Mayko cum filiis, Lal cum filiis, alterum Lal cum filiis, Bagya cum filiis, Radulem cum filiis, Patro cum filiis, Danezel cum filiis, Iulg, Bika, Kraguj, Milce, Gaspar, Rohan cum filiis, et xicul (sic), praenominatis *Raduly, Volkan*, et *Vasul* filiis quondam *Komsa*, item altero *Raduly* filio *Stoikae* et *Stanislao* filio *Sánlor* ipsorumque haeredibus et posteritatibus universis dedimus et contulimus, eosdem in *pristinis eorundem juribus haereditariis* roboravimus contradictione nullorum apparente. Praesentes *Mány* de Komana, *Algya Bika* de Vayvoden, *Komsa* de Russol, *Kostisol* de eadem, altero *Algya* de Vad, *Petro Oltan* de Sinka, *Stoika* de Bethlen, *Balgya* de Drich, *Roman* de Utza, *Stantsul* de Arpas, *Bagy Iurko* de Berivoy et *Manyila* de Ilyén. Datum in oppido Fogaras Feria tertia proxima ante festum Sancti Stephani Regis Hungarorum. Anno Domini Millesimo quingentesimo undecimo.

(Copiă legalisată de notariul F. Gundhart din Sibiu de pe transumptul Principelui Michaiu Apafi, in archiva adv. Ar. Densuşianu, dosarul Vistea-de-sus. A se vedé mai la vale anul 1663).

II.

1556, Iunie 16.

Ana de Nadasd, văduva Voivodului transilvanu Ștefanu Mailatü, ținându tribunalulü cu boierii jurați din Țera Făgărașului, confirmă moșiile boeresci: 1. a lui Stanü Popa, a lui Aldea și Radulü, feciorii boierului decedatü Stanislavü din Recea;—2. moșia lui Stanislavü, Bărsanü și Comanü, nepoții menționatului Stanislavü din Recea;—3. a lui Manü și Marculü, feciorii reposatului boierü Bărsanü din Hărseni;—4. moșia lui Comanü, Vasile și Bărsanü, feciorii reposatului boierü Aldea din Riușorü;—5. a lui Galia, Stoica, Frățilă, Mihailă și Comanü, feciorii boierului decedatü Iovanü din Riușorü, și—6. posesiunea lui Stoianü și Bărsanü, feciorii reposatului Comaniecü, — peste jumătate din satulü boerescü Recea, peste moșia Luța, jumătate din munții Scărișora și Pleșa, jumătate din satulü Riușorü și intregü salulü Buciumü. Se amintesc totü-o dală, că boerii aceștia, in privința posesiunii lorü au avutü documente suficiente dela Domniü anteriori, dar li s'au perdutü înainte cu 31 ani, cândü a arsü orașulü Făgărașulü.

Nos Anna de Nadasd Spectabilis, et Magnifici Domini quondam *Stephani Mailad* Voivodae Transilvaniensis et Siculorum Comitibus etc., Relicta. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod cum nos feria Tertia proxima ante festam sacrae Pentecostes, una cum *Juralis* huius pertinentiae nostrae *Bojeronibus* sedis nostrae Judiciariae assessoribus, pro faciendis iudiciis causantibus consedissemus, tunc Honorabilis Popa *Sztan Popa*, *Algye* et *Radoly*, filii quondam agilis *Sztanislavi Bojeronis* de Possessione nostra *Retse* et filii quondam *Komse Sztanislav Barszan* et *Koman* nepotes videlicet *Sztanislav Retse*, item *Many* et *Markul* filii agilis quondam *Barszan Bojeronis* de *Herszeny*, Item *Koman Vassul* et *Barszan* filii agilis quondam *Algya Bojeronis* de *Russor*, item *Gallie Sztojka*, *Fracila*, *Michaila* et *Koman* filii agilis quondam *Ivan Bojeronis* de eadem *Russor*, item *Sztojan* et *Burszan* filii agilis quondam *Komanics* olim et avo agili quondam *Koman Sudetzul* de praedicta *Russor*, propagati, nostram veniendo in praesentiam exposuerunt nobis in hunc modum quomodo medietatem *Bojeronatus* nostrae Possessionis *Retse*

et in ejusdem Territorio quoddam predium Luceza vocatum cum alpium Szkerisora et Plasse vocatarum medietatibus, item mediam similiter partem alterae Possessionis nostrae Russor et Possessionem nostram Tertiam Butzom vocatam totaliter, Cziganosque filios videlicet quondam Frate Czigani, item Bagjul, . . . Kalota, Kokossa, Drinke, Kajkyre et Puhan, filiosque et totam familiam ab antiquo justo jure et avitico, pacifice possedissent, possiderentque et in presenti, super quibus et Literas a *predecessorum* (sic) *Dominis huius Castr*i nostri et ejus pertinentiarum collatas sufficienter habuissent, quas superiorum temporum transactione quorum nunc tricesimus primus recensetur annus, cum videlicet hoc oppidum nostrum Fogaras ex aliquo eventu fuerat combustum, tunc propter vehementiam ignis ardentis universas Literas literaliaque instrumenta super *integritate Bojeronatus*, alpibus, Cziganisque Conscriptas, emanatasque amisissent et deperdidissent. Supplicarunt itaque nobis *prenominati universi* fratres *Bojarones*, ut antedictas partes et integritatem Bojeronatum, alpes, Cziganosque novis literis nostris Privilegialibus transcribi facere et iisdem Posteritatibusque eorundem universis novae nostrae donationis titulo, dare, donare et conferre dignaremur. — Quorum supplicationibus tamquam justis et legitimis exauditis, et admissis et quidem consideratis fidelibus eorundem servitiis quae Iidem et Parentes eorundem Praedecessoribus nostris ac demum nobisque cum omni fidelitate et constantia impendissent saepefatis igitur medietatem in Retse et praedium Lutza vocatum, medietatem similiter in Russor et Butzum totaliter alpesque et Cziganos cum filiis universis praenominatis cum omnibus suis proventibus et pertinentiis quibuslibet Terris arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, Campis, foenetis, foenilibus, silvis, nemoribus, virgultis, spinetis, Rubetis, arundinetis, montibus, alpibus specialiter vero Szkerisora et Plasse medietatibus ad solam medietatem Bojeronatus in Retse habitam pertinentibus, vallibus, Aquis, Fluviis, rivis, rivulis, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, molendinis et eorum locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et jurium integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis ad easdem partes et *integritatem Boeronatum* de Jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus,

memoratis Sztan Popa, Algya et Radol item Sztaniszló, Burszán et Koman, item Many et Markul, item Koman et Vassul et Burszán, item Gallie Sztoika, Fracila, Mihaila et Koman, item Sztrojan et Burszán, ipsorumque Heredibus et posteritatibus universis praemissae nostrae novae Donationis Titulo Dedimus, donavimus et contulimus, imo damus donamus et conferimus Jure Perpetuo et irrevocabiliter tenendas possidendas pariter et habendas salvis joribus alienorum in iisdem habitis. Harum nostrarum vigore et Testimonio Litterarum Privilegialium, Sigillique appensi munimine roboratarum mediante; proclama. . . . tribus terminis Sedium nostrarum Judicarium ab antiquo consuetarum observatarumque contradictore nullo apparente. Datae ex praedicta nostra Fogarass feria tertia proxima post festum Beatorum Viti et Modesti martyrum Anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto, praesentibus ibidem Matheo Daczo Provisore nostro et *duodecim istis Juratis Bojeronibus* nostris videlicet *Komán Salamon* et *Monuh* de also Venitze, *Luppul* de Persan, *Algye* de Ohaba, *Algya* de Recse, *Kristian* de Bagolyfalva, *Bukur* de Netotul, *Many* de felső Vist; *Algya Vasul* de alsó Arpas, *Sandor* de alsó-vist, *Sztoika* de Besimbak, et *Algye* de Voyla.

(Copia din secolul al XVIII în archiva districtului Făgărașu la No. 855 din 1685. Originalul a fost înfățișat înaintea tribunalului din Brașov de boerit din Buciumu în procesul, ce l-au avut cu comuna Buciumu pentru dreptul de cărmăritu, la No. 4895—1879.

III.

1593.

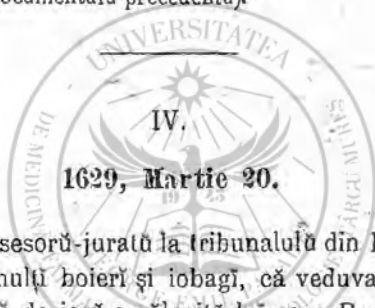
Baltasarü Bathori «erede perpetu și Domnū adevăratū alū Țerei Făgărașului» confirmă moșia boerescă a lui Dobrinu din Buciumu, ce au avut-o părinții și strămoșii sei în comuna Margine (*). (Fragmentu).

Nos Balthasar Bathori de Somlio Comes et heres perpetuus *verusque dominus terrae Fogaras* illustrissimi Principis Transylvaniae Consiliarius etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod nos cum ad nonnullorum

(*) Astăzi se numește Mărgineni.

familiarium nostrorum propterea factam intercessionem tum vero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitiis agilis *Dobrin de Butsum Boiaronis et peditis nostri* nobis pro locorum et temporum diuersitate *totalem et integram portionem Boeronalem* in Possessionem nostra Marchina terre nostrae Fogaras existentem habitam in cuius quieto et pacifico dominio genitores progenitores hucusque perstiterunt. . . etiam in praesenti, litteris solum modo et literalibus instrumentis super eius collatione confectis et emanatis, (destituti) esse perhibentur . . . Datum in Fogaras Anno Domini millesimo Quingentesimo nonagesimo tertio. — Balthasar Bathori mp.

(A se vedé nota dela documentulă precedentă).

IV.
1629, Martie 20.

Gavrila Șerbanu, asesoru-juratu la tribunalulu din Făgărașu, certifică d'impreună cu mai multu boieri și iobagi, că veduva boierulu Comșa Bogdanu din Arpașulu-de-josu a zălogitu lu popa Radu Grama unu pămintu de arătură pentru 35 fl. ung., cu condițiune, că dacă dēnsa saū moscenitorii sei voru plăti suma împrumutată, atunci pămintulu să se întorcă iarăși la familia Bogdănesciloru, fiindă că se ține de boieria lorū părintescă ereditară, și pină unde ajunge memoria omeniloru pămintulu a fostu totu-de-una in linie boierescă.

Nos Infrā scripti Dānus Promemorio (sic) quod in hoc Anō Praesenti 1629 die 20 Marty Midōn Volnānk. nemes *Fogaras Földin*, Also Arpáson Lako *Popá Rad*, *Gramá Házánál*, Compáriálánák Mi elōnkben áb uná Parte, Also Arpassai, Lako, *Sztrenuus* Idvezült *Comssa Bogdan* ő Kegjelme Felessége, *Bogdenaszé*, nevő Asszány Arvásság és szegénység mián, és nagy szükség, mián, kényszeritetet, anyira, hogy egy 6, köblös szántóföldet In Pignoráltátotta ugjan Also Arpassai Lako Tiszteletes, *Popá Rad*, Gramának Pro Flor. Hungaricalibus 35, Mellyi szántó Föld, Vagjan az Also,

Fordulo Hátárban, az ország nton Felöl Capaxi (sic) Cubuli 6, vicinussai egy Felöl Miklos Bogdan Más Felöl Délrol sok szanto földek Fejellel oldalában ütköznek nap keletől *Bogdenesti Boerak Familia* szánto Földyei, oldalában ütköznek, az Fejekkel, nyugatrol pedig Bogdan Tzixe, szánto Földye, ezen szánto föld, Az mi Praesentiánkban sub hac condicione Lupignoráltatot fellyéb meg nevezet szégeny, Arvá Bogdenásze hogji mint maga mind pedig maradékjai succesorai akinek tehetsége ád az Isten Ki válthassan, az Emtor Pedig ugji mint *Popá Rád, Grámá* ő kigjelme, mint pedig Maradékjai és succesorai, az felyeb meg irt summá penszt tartazék, Leválni és az Pre nominalt Szánto Földet, *Bogdanesti Familiának* Remitálni mint hogji ő örökös, *Boersságnak concernaltotik, Mivel á memoria Hominum Boersság Liniában, volt és vagjan,* Melly Dolog Relatum obligation és Contractualis az mi Praesentiankban eszszerint menvén Végben irtuk meg miis fide nostrá, mediante pro futuro testimonio szokot, subscriptionkkal és usualis Petsetünkkel Corroborálván Ano die Mensiquae (sic), ut suprá notatis.

Also Arpassai Lako és Voilai Sarban Gábor
István Diak nemes Fogárasai nemes szeknek Hütös
szewellj m.p. (L.S.) Assesor mp. (L.S.)

Ezek voltanak bizanyssagak

1 Popa Opré Boér	es 4 Bogdán Tzixe
2 Thomá Boerul	5 Miron Sztantsul curialis biro
3 Algja Dobrin	6 Ion virsog
Boerok.	7 Ion Vajtsile
	8 Lupul Gradi ezek meltóságos
Imperialis Groffak Teleki Familia-
joknak Jobbagjai.

Pe dosu de altă mână scrisă mai târziu :

ЛОКС АНИ СЪС ДЕ АРСАМС ЦАРЪН ПЕСТЕ РЪИС ДЕ 6, РЪЛТЕ МЕА ЦЪН ЕС
АД АМ ГРАМА АКЪМ СЪЛОГ.

(Originalul în archiva adv. Ar. Densușianu, pe chârțiă grósă gálbue, înaltime

36 c. 4 mm, lățime 22 c. 5mm ; cu semnul de fabrică : două săbii încrucișate cu ascuțitul în jos, de asupra o coronă și de desuptu HERMANSTADT.

Sigilele sunt reprezentate numai cu cêră spaniolă neimprimată. Totu în archiva d-lui A. Densușianu se mai află unu documentu originalu dela Gavrilă Șerbanu din a. 1634, în care sigilulu lipsesce cu totul.)

V.

1630, Maiu 17.

Catarina de Brandeburgu, Princesa domnitoare a Transilvaniei, confirmă pe Andreiu de Poșorta și pe tatălu seü Aldea Negrea în numêrul boerilor adevêrați și necontestabili ai Têrei Făgărașului, le acordă aceleași imunități, libertăți și prețogative, ce le au după dreptu și vechia cosvetudine și de cei-1-alți boeri din Têra Făgărașului, și le întăresce moșiele boeresce (haereditates boeronales) din comuna Poșorta și Brêza, ce le-au stăpănitu dênșit, părinți și moșii lor.

Nos Catharina Dei Gratia Nata Marchionissa Brandeburgica; Sacri Romani Impery et Transilvaniae Princeps; partium Regni Hungariae Domina; Sicul(orum) Comes, ac Borussiae, Iuliae, Cliniae Montium Duccisa etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit Universis; Quod cum ex fidedignis quorundam Officialium nostrorum informationibus liquidè ac certò intelligamus agilem ac strenuum *Andream Posoritai*, pro tempore fidelis nostri Generosi *Matthiae Szarászi* de Fogo(ra)sino; Unversorum utpote honorum nostrorum Transsylvaniensium Praefecti, nobis syncerè grati Seruitorem; necnon honestum virum *Alde Niegre'ie* nominatum; genitorem seu patrem Eiusdem de dicta Posorit(a) *ab antiquo è numero verorum et indubitatorum istius districtus Terraeque nostrae Fogoras, nobilium Boyeronum* exstiti(sse). Certas item domos, *haereditatesque Boeronales* exemptas, in antelata Posorita et Braz(a) sic dictis possessionibus omnino in districtu praedicto Fogarasiensi, Comitatuque Albensi Transilvaniae existentes, bono jure pacifi(ce)que possedissee ac tenuisse, atque de praesenti tenere et possidere; Nos etiam cum ad nonnullorum fidelium Consiliariorum nostrorum singularem intercessionem, praefatique Mat-

thiae Szarázi; domini sui demissam (su)plicationem Serenitati nostrae propterea porrectam: Tum verò benignum habentes respectum, agiliū alacriūque et quidem fidelium seruitiorum antefati Andre'ae Posoritai, quae ipse statim ab ineun(t)e aetate sua, in quibuslibet occasionibus rebusque ac negoys publicum istius Arcis nostrae Fogaras commodum spectantibus, laboriosae suae industriae commissis; tam Serenissimo quondam Principi, immedi(ato) Praedecessori aliàs Domino etiam et marito nostro desideratissimo gloriose recorda(turo)s; quàm nobis quoque; secundum possibilitatis suae exigentiam, summa cum animi sui promptitudine fideliter exhib(ui)t et impendit; in futuramque impensurum haud diffidentes. Eundem igitur *Andream Posoritai* ac per eum dictum *Alde Niagreie'* patrem suum; *denuò Et ex nouo*, de speciali n(ostr)a gratia ac potestatis nostrae principalis plenitudine, *in Coetum et numerum verorum et indubitatorum istius Terrae nostrae Fogaras Boeronum nobilium annumerandos aggregandos cooptandos et ascribe ximus* (1) prout annumeramus et ascribimus. Decernentes expressè, ut à modò deinceps, praefati *Andre'as Posoritai* et *Alde Niagreie'*, haeredesque et posteritates eorum utriusque sexus universae i(am) videlicet nati ac in futurum Dei beneficio nascituri; *pro veris ac indubitatis Boeronibus habeantur et reputentur*; omnibusque et singulis ys immunitatibus indultis libertatibus et praerogatinis *q(ui)bus coeteri veri nati ac indubitati, saepedictae istius Terrae nostrae Fogaras; Boerones;* quomodocunq; de jure et ab antiqua Consuetudine utuntur, fruuntur et gaudent, perpetuò uti frui gaude(ere) possint et valeant. Et nihilominus pro uberiori principalis munificentiae nostrae erga Eosdem declaratione Totales et integras Easdem ipsorum domos *haereditatesque B(oeroni)ales;* quocunq; nominis vocabulo vocitatas; quas ut praemissum est, in antelatis Posorita et Braza possessionibus; ac intra veras metas et limites Earundem praeallegatisque in districtu (Foga)rasiensi et Comitatu Albensi tenuissent et possedissent; Et in quarum *haereditatum,* quieto ac pacifico dominio, a tempore consecutionis earundem; Ydem Majoresque et progenitores ipsorum (ab) antiquo perstitisse et se se modò etiam persistere; Literis so-

(1) I. e. adscribendos duximus.

lummodò et lite(r)alibus instrumentis superinde sufficientibus necessarysque destit(uti perhiberent, totum item Ius nostrum Regium) si quod in praescriptis domibus et Haereditatibus bus in dictis poss(essionibus et pertinentiis Earundem, ac in d(i)strictu (Fogaras Comitatuque) Albensi existentibus habitis, etiam aliter qualitercunque existeret et haberetur, aut Eaedem nostram ex quibuscunque Causis (quibusque modis) et rationibus Concernerent collatio(nem). Simul cum cunctis Suis utilitatibus et pertinentys quibuslibet; Terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris pratis pascuis campis foenetis sylvis nemoribus montibus alpibus v(a)llibus; Aquis item fluvys piscinis piscaturis, aquarumque decursibus, Molendiis et eorundem Locis, Et generaliter quarumlibet utilitatum Et pertinentiarum Suarum integritat(ibus) quomodocunque vocitatis, sub suis veris metis et antiquis limitibus existentibus ac ad Easdem et idem de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, praemissis, sic ut praefertur (sta)ntibus et se habentibus, praememoratis *Andreae Posoritay* ac per eum *Alde Nyagreie* patri seu genitori suo ipsorumque haeredibus ac posteritatibus utriusque Sexus universis, Nouae Donationis nostrae titulo gratiosè dedimus, donauimus et contulimus, iure perpetuo et irrevocabiliter, tenendas, possidendas pariter et habendas, Salvo iure alieno, (pro)ut damus donamus et conferimus; Harum nostrarum vigore et testimo(n)io Literarum mediante. Quas nos in formam privilegy nostri redigi faciemus, dum nobis in specie (fu)erint reportatae. Datum in Arce Nostra Fogaras die decima septima mensis May Anno Domini Millesimo sexcentesimo trigesimo.

Catharina

Mpp.

În dosù :

Iuxta ritum et *veterem huius terrae Fogarasiensis Consuetudinem* praesentes literae Serenisimae Dominae Dominae Catharinae Dei gratia natae Marchionissae Brandeburgicae, Serenisimi quondam Principis Gabrielis alias sacri Romani Impery et Transylvaniae Principis Relictae Viduae, ac Borussiae Iuliae Clivinae Montium Du-

cissae etc., Exemptionales pro parte agilis ac Strenuy *Andreae Posoritay* ac parentis ipsius *Aldgie Niagreye* de Eadem Posorita publicatae proclamatae ac in vigore suo nemine Contradicente Relictae. Anno Domini 1632 die 15 marcij.

Andreas Literatus
Notarius Sedis Judiciariae
m.p.

Din josū :

Praesentes literae per regios Commisarios Illustrissimae Dominae Principissae Praefectum n(empe) et Exactorem fiscales ac Req(uisitores) Al(bens)s ad revidenda Boeronum jura exmissos revisae ac in vigore relictae. In Fogaras die 7 Marty Ao 1671.

(Originalul în archiva d. Ar. Densușianu, pe chărțiă grăasă gălbute, înălțimea 27 c. lățimea 42 c. 8 mm. Sigilul cu unū diametru de 5 c. 6 mm., este imprimatū pe chărțiă în cēră roșiă și represintă la mijlocū armele principelui Gavrilă Bethlen, bărbatulū decedatū alū Catarinei, și adică : unū balaurū ce-și mușcă coda în forma unei verige, în interiorulū verigei douē gâsce selbatice față în față traversate cu o săgētă prin gătū. De asupra verigei douē câmpuri, în stânga acvila transilvană și sōrele, în drēpta cele șapte cetățī și semi-luna; de desubt urmēză apoi în 4 rînduri armele familiare ale Principesei. De asupra tuturorū insemnelorū e aședatā o corōnă închisă. Din inscripțiunea sigilului se potū distinge numai literile : CATH. DG. NAT. MARCH. BRAN. . . . TRANS. PR. . . . IV. CL. MO. . . . R. CAR. DV. . . . O. P. . . . DSIC. C.

Bedeus în scrierea sa : Die Wappen und Siegel der Fürsten von Siebenbürgen, comunică legenda de pe sigilulū Catarinei astū-felū : Cath. D. G. Nata March. Bran. S. R. I. et. Trans. Pr. Bor. Iv. Cle. Mon. RS. C. W. Cr. Car. Dv. Bvr. Nor. Pr. H. D. Sic. Comes.

În locurile unde originalulū este rosū, amū suplenitū textulū închisū cu parentese după transumptulū Tablei-regale din 8 Maiū 1822, care se află de asemenea în archiva adv. Ar. Densușianu.)

VI.

1630. Augustū 14.

Caterina de Brandenburg, princesa domnitōre a Transilvaniei, împignorēză consiliariulū sēu P. Keresztesy comuna Poșorta din districtulū *Tereș*

Făgărașului pentru suma de 3000 florini ungurești; și totu-o dată face mențiune de meritele lui Keresztesy ca legatū la curțile externe pe timpulū când domnia reposatulū seū soțū Gavrilă Bethlen.

Nos Catharina Dei Gratia etc. Memoriae Commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod nos attentis et consideratis gratiose, rara et illibata fidelitate fidelibusque servitiis Generosi Pauli Keresztesy de Nagy Megyér Consiliarii nostri fidelis syncere nobis grati, quae ipse pro comuni gentis Hungaricae, atque adeo hujus Regni nostri Transilvaniae bono, et comodo, cum aliis felicis recordationis Principibus praedecessoribus nostris, tum vero Serenissimo quondam Principi Domino Gabrieli, alias Sacri Romani Imperii, et Transilvaniae Principi etc. Conjugi olim nostro charissimo, in omnibus expeditionibus suis bellicis, maxime vero inde, quo ad gravissima, et perardua Regni negotia, tractanda, et sine optato conferenda Legati, tam ad potentissimum Imperatorem Turcarum, quam ad alia loca externa, et necessaria Transmissi perfunctus est officio; ad post modum nobis etiam animi sui prudentis indagine sagaci et salubribus Consiliis aliisque fortibus et praeclaris factis, domi militiaeque exhibuit, et cum magna sui nominis laude testata, dignum sane eum ex unanimi etiam Dominorum Consiliariorum nostrorum, Consensu, et hamilli eorum coram nobis superinde facta intercessione, erga quem specialis munificentiae nostrae extarent Testimonia esse Judicavimus. Ex eo itaque Totalem et integram possessionem nostram *Posorita* nominatam, in Districtu *Terrae Fogaras* ac comitatu Albensi Transilvaniae existentem habitam, hac tenus ad arcem nostram Fogarasiensem tentam et possessam, simul cum cunctis, suis utilitatibus etc. memorato Paulo Keresztesy haeredibusque, et Posteritatibus ipsius utriusque sexus universis, in et pro Trium millium Florenorum Hungaricalium summa, justae currentis et usualis monetae, Titulo pignoris Jureque redemptibili, dandam donandam impignorandam, et inscribendam duximus, Assecurantes, certificantes et affidantes eandem quod si temporis successu nos vel successores nostri legitimi vel alii quorum intererit, praedictam possessionem, ab ipso, vel haeredibus et posteritatibus ipsius utriusque sexus universis re-

dimere, vel rehabere voluerimus, aut voluerint, Ex tunc non aliter nisi prius integre deposita, et sine defectu omni persoluta, in justa currenti, et usuali moneta praetacta Trium millium Florenorum summa, ab ipsis adimere possimus, aut possint; ad quod inviolabiliter observandum, tam nos ipsos obligamus, quam successores nostros legitimos, aut alios quosvis quorum interest, obligatos et obstrictos esse volumus. Imo damus donamus, et inscribimus, assecuramusque et affidamus, certificamus obligamus et obstringimus. Salvo Jure alieno. Harum nostrarum vigore, et Testimonio Litterarum mediante. Datum in Civitate nostra Alba Julia, Die Decima quarta mensis Augusti Anno Domini 1630.

(Transumptulă Capitulului din Alba-Julia cu data 19 Iulie 1818; în archiva d-lui Ar. Densușianu, dosariul „Comuna Poșorta”).

VII.

1630, Octobře 29.

Martinů Deaců castelanulů Făgărașului cu cei Doi-s pre-dece boeri jurați judecă procesul boerilor din Poșorta cu vecinii din Bréza și hotărăscu: că boerii din Poșorta să jure cu 50 boeri onesti, că Bréza este înființată în Boeronațului Poșortenilor și toți Brezeni sunt vecinii dinșilor.

Mi Felvinczi Márton Deak, Fogaras várának és Districtusának vdvarbirája az tizenket Eskütt Boerokkal egyetemben. vgy mint Also Visti Nyagoy Bóér, Also Vcsai Opra Bacsilla, Also Árpási Opra Vaszul, Besémbaki Sztójka Graul, Vajilai Radul Boer, Ludisori Raduly Sztirbul, Hnteczi Salamon Láczkul, Illjeni Komán Piro, Opra Kornye, Mardesainai Komán Vrsz, Obábai Sztójka Bulya, és Vcsai Toma Vladumitrel edgjütt; Adgyuk emlekezetül mindeneknek a kiknek illik, hogy mi akkoron in hoc Anno praesenti Millesimo Sexcentesimo Tricesimo itt Fogaras Várában (Die 22 Mensis Octobris) Törvényeknek discutiálására Székünkben le ültünk volna akkoron mi löttünk Comparéalának itt Fogaras Földin Lako Posoricza Falubeli Boerok ugy mint. Opra Alge, Iole (sic) Bukur, Algye Nagy, Algye Iános, Sztancsul Laczkul, Matej Korósa és Illyenji Solka Sztancsul, Laczkulál, mint Actorok egy felől, mas felől Bra-

zavi *Rădăul Banczi*, Brazai Biro harmadmagával, mind az egész Falu képében, A. Posoriczaiak mi előttünk pauszszokodának, azon, hogy az Brazáiak az ő Havasakat, Erdejeket, és Falubeli Malnokat, és Malom helyekét, potentiose occupáltak volna ő nekik nagy károokra holott ők azt készek volnának, Száz vagy két száz emberrelis meg bizonyítani, hogy *Bráza mind az egész Falu A Posoriczai Boérságon vagyon, és nékik vecsinnyék*, kiről jóllehet levelekis volt, de az sok disturbiumokbann Boérságokról való levelekét el veszítették volna; könyörgenek ezokaért azon hogy jó igassagokat meg értvén, ne engednök masokuak birni, az ő össöktől *maradott Boerságokat*, hanem a *Vidéknek regi Törvények szerint* bírhatnák ökis az ő ös *Boerságokat*, mellyett nekik Levelünkkel megerősittenek jövendőbeli magok oltalmara; A' Brazaiak ezt halván nem tagadhaták azt, hogy ők a *Posoriczaiaknak* (1) *Boérságokon* nem laknának, és *vecsinyekis* nem volnának, de mitől fogva ökét az vártól el szakasztottak es Donatariusoknak adták, attól fogva az ő vrak nem engedte meg nékik, hogy *mint Vecsinnyek Boeroknak szoktak szolgálni, klaban ugy szolgalyanak*, mert ők attól meg nem vonnák magokat hogy pedig az Boeroknak Molnat — malom helyét el foglaltak azis nem eö vétkek, hanem ha az urak el vette avagy foglalták ők arról nem tehetnek, ők azért nemis perelnek, hanem perelyen az urak ha neki kell s ha mi igasságot praetendallya mind malomhoz, Havas-hoz, Erdőhöz ő Lassa. Mikoron mi mind két félnek propositiojakat, meg hallatuk volna, kivaltkeppen a Posoriczai Boeroknak, melto könyörgéseketis előnkben vöttük volna, noha azt magunkis mind egész Boérságul tudgyuk bizonyoson, hogy *mind az egész Falu Bráza vecsinnyek, az Posoriczaiaknak, es az eö Boerságokon vagyon mind az egész Falu*, kilt magok sem tagadhatnak, mind azon altól nagyob igassagnak okáért egész szekül itelők azt, hogy *az Posoriczai Boerok esküdgyenek meg ötvénel magokkal vidékünkbeli emberseges Boerokkal*, hogy egész Braza az ő Boerságokon vagyon epítve, és ő nekik *vecsinyék* mind. Erdejek. Havassak folyovizek malnok — malom helyek mind övék es az eo Boerságokon vagyon Levelékis volt rolla, de a disturbiumokban veszítették volt el levelek

(1) În transpaltulă din 1818 «Posoriczaiak».

arrol valot. In eodem Anno praesenti 1630. die 29. octobris. Mikoron ismét ugyan itt Fogaras várában Törvények discutálására szekünkben le ültünk volna, Akkoron mi előttünk ismét comparéálának az Posoricay felyeb meg nevezett Boerok. és a mi Delibérationk szerint ném ötven hanem száz Boerokkalis készek valánk az hitre, de mi azok közzül választvan magok mellé bizonyságul, ötven emberséges ember Boerokat vidékünkbelieket akik az meg nevezett Falubeliek valanak. egymint : Also Visty, Dragusy, Besembaki, ⁽²⁾ Felső Szombatfalvi, Besembaki, Leszai, Vajdafalvi, Dridifi, Ludisori, Szevesztrenyi, Szeszcsoni, Jaasy, Nitoty, Recsei, Berivoy, Herszeny, Sebesy, Mardcsinai, Illyényi, Ohabai, Siukai, ez Huszon egy Faluból választott Boerokat, kik meg esküvenek az mi delibérationk szerint azon hogy egész Bráza az Posoritaiak Boerok Boersagann vagyon, es mind az egész Faluul vecsinyek az Posoritaiaknak, mind Havasak erdejek Folyovizek, Malnok malom helyek, mind a Posoritaiaké, kiről levelekis jó volt a Posoritaiakoak, de az sok disturbiumokban leveleiket el veszlettek volt. Az hűtők be vetelekor jelen volt az Fogarasi Nemes Szeknek hűtös Notáriussais *András Déák*, sött Aszszonyunk eő Felsegeis itt leven az ablakrol nézte, a Léány Aszszonyokkal edgyütt a sok embereknek meg hiteltetésüket : Mys ez okaert, Ez dolognak nagyob bizonyságara, és Erösségere adtuk ez jelen valo Levelünket az Posoriczai Boeroknak (Hogy őket ennek utánna semmi utan és senki azon Brazai Boersagokban meg ne haborgossa se haborgathassa, hanem pacifice *birhassák, mind Fiuról Fiura, mint östöl maradott Boersagat.* Havasakkal, Erdjekkel, Folyovizekkel Malnokkal malom helyekkel egyetemben). Mely levelünket pecsétünkel és kezünk irásával meg erősitettük, hitünk szerint irtuk, Datum in Arce et Sede Judiciaria Fogarasiensi. Anno et die supra notatis.

Traducțiune.

Noi *Martinu Deacu* din Vințulu-de-sus castelanulu fortăreței și alu districtulu Făgărașu, dimpreună cu cei doi-spre-zece boeri jurati, anume : *Negoie Boeră* din Vistea-de-jos, *Oprea Băcilă*

(²) In transumptulu din 29 Iulie 1818 : *Betsumbaki.*

din Ucea-de-jos. *Oprea Vasulă* (1) din Arpașul-de-jos, *Stoica Grévilă* din Beșimbac, *Radulă Boeră* din Voila, *Radulă Știrbulă* din Ludișor, *Solomonă Latculă* din Hurez, *Comană Pireu* și *Oprea Cornea* din Ilen, *Comană Ursă* din Margine, *Stoica Bulea* din Ohaba. și *Toma Vladumitrelă* din Ucea, facem cunoscută tuturor căroră se cuvine, că în anul acesta 1630 (în 22 a lunii Octobrie) ținându noi tribunală aici în castelul Făgărașului, ca să discutăm judecățile, atunci s'au prezentat înaintea noastră, de o parte *Boerii* ce locuesc în satul Poșorta în *Țera Făgărașului*, și anume : *Oprea Aldea*, *Iole Bucură*, *Aldea Nagy*, *Aldea Ianoși*, *Stanciulă Latculă*, *Mateiu Coroșă* și *Solca Stanciulă* cu *Latculă* din Ilen, ca actori; de altă parte *Radulă Banci* din Bréza, primarul (comunei) Bréza cu trei inși lângă dinsul, toți în numele satului întreg. Poșortenii s'au plâns înaintea noastră, că locuitorii din Bréza le-au ocupat cu pulerea munții, pădurile, morile din sat și locurile de mără, cauzându-le mare pagubă, pe când dinși sunt gata să probeze cu o sută, sau cu două sute de ôneni, că întreg satul Bréza se află în *Boeronatulă* Poșortei, și Brezenii sunt *vecinii* (*vecsinyek*) dinșilor, că despre acesta au avut și cărți, dar în multe turburări au perdut cărțile ce se refereau la boeria; din această cauză se rogă, că înțelegându noi dreptatea lor cea bună, să nu permitem ca alții să stăpănescă *Boeronatulă* loră rămasă *de la strămoși*, ci în conformitate cu *legile vechi ale ținutului* să potă stăpâni și dinși *Boeronatulă* loră *familiară*, pe care să-lu întărim cu cartea noastră ca să le fiă de apărare în viitor. Brezenii auzind aceste n'au putul nega că ei n'ară locui în *Boeronatulă* Poșortenilor și nu-le ară fi *vecini* (*vecsinyek*), dar de când i-au rupt pe dinși dela castel și i-au dat donatarilor, de atunci domnul lor (2) nu le-a mai permis să *servescă în clacă*, după cum s'au îndatinat să *servescă vecinii pe boeri* (3), fiind-că ei nu se subtragă

(1) Familia *Vasulă* există și astăzi în Arpașul de jos.

(2) Donatariul.

(3) Aici aflăm pentru prima oară făcându-se mențiune de instituțiunea *vecinilor* în Transilvania. Există așa dară în Țera Făgărașului două categorii de țărani (rustici), unii *iobagi*, sau țărani supuși nobililor ungaresci, alții *vecini* sau clăcașii boerilor români. Întregma ca boeria, așa era și *vecinătatea* ce-va străin

dela acésta, iar în ce privesco că arü fi ocupatü móra boerilorü și loculü de mórá, nici aici nu e greșala dinșilorü, căci dacă le-a luat'o domnulü, orü le-a ocupat'o, el n'aü ce face, din acésta causă dinșii nici nu voescü să pôrte judecată, ci să se judece domnulü dacă-i trebuie, și elü să veđa, dacă pretinde vre-unü dreptü la mórá, la munte și la pădure. Añdindü noi propunerile ambelorü părți, și avëndü mai cu sémă în vedere rugările ecuitabile ale boerilorü din Poșorta, cu tóte că și noi scimü cu siguranța dimpreună cu întréga boerime, că toți sátenii din Bréza sunt *vecinii* Poșortenilorü, și întregü satulü se află în *Boeronatulü* dinșilorü. ce nici chiar ei nu potü denega, totuși pentru mai mare dreptate amü judecatü cu întregü tribunalulü, că *boerü din Poșorta să jure cu cinci-deci de boeri onești din tinutulü acesta*, lingă dinșii, că întréga Bréza este înființată (în textü : edificată) în *Boeronatulü* lorü, și că (Brezenii) sunt *vecinii* (*vecsinyek*) dinșilorü, că pădurile, riurile, morile, locurile de mórá sunt tóte ale dinșilorü și se află în *Boeronatulü* dinșilorü, că au avutü și cărți în privința acésta, dar au perdatü cărțile aceste în turburări. Totü în același anü curențü 1630, în dina de 29 Octobre,

de spiritulü feudalității unguresci, pentru care limba ungurească nici nu avea unü termenü propriü naționalü, ci trebui să adopteze cuvintulü românescü *vecinü* (*vecsiny*, pl. *vecsinyek*).

Din punctulü de vedere alü sciinței ne intereseză aici istoria cuvintului «vecinü.» Cantemirü credea că numirea de vecini era o particularitate propriä a Moldovenilorü, cari au datü acestä nume clăcașilorü, fiindä-că pe timpulü lui Dragoșü i-au adusü din țările vecine, din Transilvania și Rusia (e vicinis regionibus. *Descriptio Moldaviae*, Bucuresci 1372. Cap. XVI. pag. 121). Ipotesa este greșită. În evulü de mijlocü la Italiani, la Galli și Ispani, cuvintulü «vecinü» avea și o semnificațiune juridici distinctă de «propinquus». *Vicinus* (*vicino*, *voisin*, *vezino*) însemna în jurisprudența acestorü popöre : locuitorü și cetățeni (*loci incolae, civis*); iar *vicinitas* era unü termenü pentru *sarcinile publice și feudale*.

Așa aflăm: *Vidua omnem Vicinitatem faciat excepto exercitu; in Foris Oscae A. 1247.*—Asemenea: *Undecunque venerint illi homines qui ibi populati fuerint sint in potestate et subjectione Abbatis Sancti Dominici et Prioris S. Martini, et nulli alio domino serviant neque ab alio domino opprimantur, nec faciant Vicinitatem in alio loco; sed permaneant in servitio et libertate vestra. Charta Adelfonsi Regis Hispaniae aerae 1164 apud Antonium Yopez. Tom. 4. pag. 458. Vide: Duncange, Glossarium mediae et infimae latinitatis. Tom. VI. Parisiis 1846, pag. 817. Littré, Dict. d. l. lang. franç. IV. pag. 2529.*

Așa darä *vecinătatea* Românilorü ca termenü juridicü are unü caracterü cu multü mai vechiü decâtü epoca lui Dragoșü; ea are aceeași origine cu *vecinătatea* poporelorü latine din Occidentü; este o instituțiune curată romanică.

când amă ținutū iarăși tribunalū, totū aici in castelulū Făgărașulū, pentru ca să discutămū procesele, atunci s'aū prezentatū iarăși inaintea noastră Boerīi susū amintiți din Poșorta, și după hotărīrea noastră aū fostū gata să jure nu cu cincī-đeci, dar chiar cu o sută de Boerī, însă noi amū alesū dintre ei cincī-đeci de boerī, ómenī onestī din ținutulū nostru, ca dovadă lingă diușīi, carī erāū din satele insemnate și anume : Vistea-de-josū, Dragușū, Beșimbacū, Sămbăta-de-susū, Beșimbacū, Lisa, Votvodent, Dridifū, Ludișorū, Sevestrent, Săsciorī, Iași, Netotū, Recea, Berivoī, Hirsent, Sebeși, Margine, I-lent, Ohabă, Șinca. Boerīi acestia aleși din două-đeci și unulū de sate aū juratū după hotărīrea noastră, că întregā Bréza se aflā în *Boeronatulū* Boerilorū din Poșorta, și că întregū satulū suntū *vecinīi* (vecsinyek) Poșortēnilorū, că toți munții, pădurile, riurile, morile și locurile de mórā sunt ale Poșortēnilorū, despre ce Poșortēniū aū și avutū bune cărți, dar in multele turburări aū perdutū cărțile. Cu ocasiunea prestării jurămintulū a fostū de față și notariulū juratū alū nobilulū Tribunalū Andreiū Deacū, ba încă aflāndu-se aci și Măria sa *Dómna noastră* ⁽¹⁾ a privitū din feréstrā dīmpreună cu domnișórele cândū s'aū juratū atātia ómenī. Din acéstā causā și noi spre mai mare adeverīnță și tăriā a acestoi lucru amū datū cartea acéstā Boerilorū din Poșorta, (ca de aci inainte nici intr'unū felū de chipū și nime să nu-i turbure, nici să-i pótā turbura in Boeronatulū diușilorū din Bréza, ci să-lū pótā stăpāni in pace din fiū in fiū ca unū Boeronatū remasū dela strămoși, dīmpreună cu munții, cu pădurile, cu riurile, cu morile și cu locurile de mórā). Care carte amū întărit'o cu sigilulū nostru și cu subsemnătorele mānilorū nóstre și amū scris'o in puterea credinței nóstre. Data in Fortăreța și in Tribunalulū Făgărașulū la anulū și ziua mai susū insemnate.

(Transumptulū Capitululū din Alba-Julia din 2 Februarīū (feria secunda proxima post Dominicā Septuagesimae) 1733, in archiva d-lui Ar. Densușianu.)

(1) Princesa domnitóre a Transilvaniei Caterina de Brandeburgū. Cuvintelo «*Dómna noastră*» sunt intrebuintate aici intr'unū sensū particularū pentru Țera Făgărașulū. Renumitulū Nicolae Olahulū scrie in acéstā privință : Haec arx (Fogaras) est, veluti quidam parvas *Ducatus*. Subiecti enim sunt ei Bojarones Valachi, qui arcis dominum observant, ut Principem. Nicolai Olahi Hungaria et Atila. Vindobonae. MDCCLXIII pag. 69.

Capitululü descrie documentulü astü-felü :

Et subscriptum erat a parte sinistra Martinus Felvinczi mp. (L. S.), item in medio Duodecim Sigillorum ab infra legebatur haec: Duodecim Juratorum Assessorum Sigilla.

VIII.

1634, Aprilie 10.

Găvrilă Șerbanü locotenentulü (hotnogiulü) *Boerilorü* certifică dimpreună cu mai mulți Boeri și iobagi, că Boierulü Radulü Popi din Arpașulü-de-josü a rălogitü *pentru totü-dé-una* unü pămintü de arătură la Boierulü Radulü Comșii, fiindü-că dînsulü imbiase mai înainte pe rudele sale, care-î sunt mai apröpe după sânge, dar ele nu aü voitü să primescă loculü.

Infrá scripti Recognoscimus tenore Praesentium Significantes quod Anó curenti 1634 de die 10 Menssis Apryls nemes Fogarassi Vármegyeböl, ugj mint *Raduly Popi* Alssó Arpassan Lako Boer, jüve én Elömben, és proponalá magá szajával hogji nagji szuksség mián kényszeritetet, impignórálni, egji nyöltz vekas száuto földet In osztrova, nevö helljben, in vicinitatibus, álol az ut Felöl, *Sztánu Bogdenesi* his modis et Condicionibus Impignoralta volt, *Raduly Comssi*, Boer uramnak, örög árán, mint hogji eö magá *Raduly Popi*, kinálta, volt az közöleb, valo vér szerint, *Attyáfiat*, de az *Attyáfiat nem akartanak acceptálni*, mikor Raduly Popinak szüksegé volt azert kényszeritetet, Raduly Comssi Boernak, impignoralni pro flor. hg. . . . ¹⁾ és egji pár harisnyát, Melly dolog relatum obligation vagji contractualis az mi praesentiankban, eszsrerint men-vén véghen irtuk még miis futuro pro testimonio fide nostra mediante. Ano die Mensique ut suprá notatis.

Corrécätä per nos.

1. Sarban Gabör de Voilá mp. és Lupu Dobrin Boér
(*Boerak Hadnagja* ²⁾)

(1) Aici cifra banilorü este corectată de o mână posteriöră.

(2) Aceiași instituțiune ca în Moldova și Țera Românescă, unde hotnogiulü comandă

2. Palku Bogdan Boer	Sztan Bogdaveszi Boer
3. Ionask Thomi Boer	Oprá Pavel Jobbagji
	Ion Gramá Jobbagji
	Sandru Deszkultzul

Ezek voltanak bizanyssagak.

(Originalulă pe hârtiă grosă galbuă și afumată, înălțime 35 c. 7 mm., lățime 23 c. 8 mm, în Archiva d-lui Ar. Densușiană).

IX.

1651, Februarie 20.

Susana Lorantfy, văduva principelui transilvană George Rakotzi I, confirmă în statulă boerescă: 1, pe Radulă Rădocea celă bătrân; 2, pe Radulă Rădocea celă tinăr; — 3, pe Ionașcu și Stoică Rădocea din comuna Buciumă, și ordonă să fiă recunoscuți ca boeri advești și incontestabili, avându a se bucura de aceleași imunități, de cari se bucură după dreptă și vechia consvetudine și cei-lalte Boeri din districtulă Făgărașulă; în fine princesa Susana le boeriséză casele, averile proprie (allodiaturas) și cele-lalte moșii (haereditates).

Nos Susanna Lorantfy Serenissimi quondam Principis Domini Georgii Rakoczy Principis Transilvaniae, partium regni Hungariae Domini et Siculorum Comitibus etc. vidua. Memoriae Commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod nos dignum et honorificum habentes respectum fidelitatis, fideliumque servitiorum agilium *Raduly Radocsa senioris* et alterius similiter *Raduly Radocsa junioris* de Bucsum, quae ipsi ab aliquot jam annis, in omnibus rebus fidei et industriae eorum commissis praesertim vero ad arcem nostram Fogarasiensem iuxta possibilitatem suam fideliter et summa cum omni promptitudine alacritateque

peste o sută de ostași. «Scriemă Domnia mea la toți Căpitanii și *Hotnogă* și la Chibai și la Stegari din ținutulă Tecuci». Cartea Domnescă a lui Mihai Racovița din 1718 în *Archiva românească*. Ed. II. T. 1. pag. 56.

exhibuerunt, et impenderunt exhibiturosque et impensuros fore etiam in posterum nullatenus ambigimus. — Eisdem igitur *Radulium Radocsa seniore* filiosque eius *Salamonem* et *Algie*, nec non alterum *Radulium Radocsa juniore* item *Ionaszko* et *Stoika* similiter *Radocsa* fratres eius carnales omnino de Bucsum anteaque uti ex etiam *Generosi Stephani Herczeg de Ioka* universorum bonorum nostrorum in Transylvania existentium praefecti informatione intelligimus libertinali et Boeronali prerogativa gaudentes nunc literis Boeronatus idoneis et sufficientibus destitutos, rebus tamen sic ut praefertur stantibus et se se habentibus *denuo et ex novo in coctum et numerum reliquorum verorum Districtus nostri Fogarasiensis Boeronum annumerandos aggregandos, cooptandos et adscribendos duximus*, prout annumeramus, aggregamus, cooptamus et adscribimus, Decernentes expresse ut a modo deinceps succesivis semper temporibus iidem *Raduly senior, Raduly junior, Salamon, Algie, Ionasko* et *Stoika Radocsa* heredes et posteritates ipsorum *pro veris et indubitatis Boeronibus habeantur et reputentur* omnibus et singulis iis omnibus gratiis privilegiis indultis libertatibus immunitatibus et prerogativis quibus ceteri *veri, nati et indubitati*, praedicti Districtus nostri Fogarasiensis *Boerones* quomodocunque de jure et ab antiqua consuetudine utuntur, fruuntur et gaudent perpetuo uti frui et gaudere valeant atque possint; Ita tamen ut iidem *Raduly senior, Raduly junior, Salamon, Algie, Ionasko* et *Stoika Radocsa* heredesque et posteritates eorum masculini sexus, *omnia onera et servitia Boeronalia instar reliquorum Boeronum ad arcem nostram Fogarasiensem debentia semper et ubique subire ac ea exequi* modis omnibus debeant et teneantur. — Et nihilominus Domos eorundem in Possessione Bucsum vicinitatibus Domorum Senioris ab una *Stoika Manta* partibus vero ab alia *Salamonis Boromiza*, Junioris vero ab una *Szlan Dobrin* ab altera vero partibus *Iuan Mecska* Comitatu Albensi Districtuque fogarasiensi existentes habitas, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis, quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuibus, campis, foenetis, silvis, nemoribus, montibus, alpebus, vallibus, vineis, vineorumque promonthoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis,

aquarumque decursibus, molendiis et eorum locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibusque, quovis nominis vocabulo vocitatis, ab omni Censuum, Taxarum et contributionum nostrarum tam ordinararum, quam extraordinarum solutione servitiorum quorumlibet plebeorum et civilium exhibitione; seminaturas item allodiaturas et agricolationes, ac alias quaslibet *haereditates ipsorum* ad easdem Domos juste et legitime tentas et possessas, a Decimarum, nonarum et capetiarum ac aliarum quarumlibet datiarum pensione eximendas supportandas et *Boeronandas* duximus; administranda videlicet et prestanda quae ad arcem nostram praedictam Fogarasiensem de iure et ab antiqua consuetudine recepta, ab ipsis heredibusque et posteritatibusque ipsorum ac *colonis in Boeronatu eorum* prout eximimus supportamus et Boeronamus per praesentes

Datum in arce nostra fogarasiensi die 20 Februarii Anno Domini millesimo sexcentesimo quinquagesimo primo.

Susanna Lorautfy mp.

(L. S.)

(A se vedé nota la documentul No. II).

X.

1656, Octobre 9.

George Rakotzi alú II-lea, príncipele Transilvaniei, la cererea nobilului Comșa Bolovanú din Beșimbacú ordónă súpuzilorú seí, persónelorú nobile și nenobile, să se presente cândú vorú fi citate inaintea lui Stoica Boeriú, Todorú Boeriú și Iaru Șerbanú din Beșimbacú Stefanú din Dridifú, Stefanú Literati și Ilie Literati din Făgărașú, ca să depună marturiá despre óre-carí drepturi ale lui Comșa Bolovanú (Mandatum compulsorium principis).

Georgius Rakoczi Dei Gratia Princeps Transylvaniae partium Regni Hungariae Dominus et Sicularum Comes, etc. Fidelibus Nostris Universis et singulis, Egregiis et Nobilibus pariter etiam

Ignobilibus, ac alterius cujuscunque status, bonae tamen honestaeque famae et conditionis utriusque sexus hominibus ubivis in Ditione Nostra constitutis et commorantibus, Praesentes Nostras visuris Salutem cum favore. Exponitur Nobis in persona Nobilis *Komsa Bolvan* ¹⁾ de Besenbak qualiter ipse medio vestri ratione et praetextu certorum quorundam negotiorum coram declarandorum in praesentia Egregiorum et Nobilium *Sztoyka et Todor Boer ac Iaru Sorban* de dicta Besenbak, Item *Stephani Dridiffi* alterius *Stephani Literati, Heliae Literati* de Fogaras Hominum videlicet nostrorum pro jurium suorum tuitione ac defensione, quasdam fassiones et attestations celebrari facere vellent jure admittente. Cum autem veritatis fassio justitiaeque recognitio nemini sit abneganda. Proinde Vobis harum serie committimus et mandamus firmiter ut dum et quando-cunque cum praesentibus simul vel divisim fueritis requisiti statim vos sub oneribus singularum sedecim marcharum gravis ponderis per eos quorum interest seu intererit irremisibiliter exigendarum ad diem et locum per praedictos Exponentes vel hominum eorum ad vos transmittendos Vobis praefigendorum (sic) in praesentiam dictorum hominum nostrorum personaliter accedendo ibique ad fidem vestram Deo debitam qualiscunque Vobis de et super rebus coram interrogandis constiterit certitudo Veritatis suo (mo)do dicere fateri et attestari^{is} modis omnibus debeatis et teneamini. Super quibus quidem fassionibus et (at)testationibus vestris, literas tandem per praefatos homines nostros sub sigillis suis fide eorum mediante conscribendas ann(ota)t(is) Exponentibus jurium suorum uberiores futuram ad cautelam necessarias extra(dari) volumus et iubemus communi (justitia et acuitate sua)dente Secus non facturi. Praesentibus perlectis (exhibentur restitutis). Datum in Civitate nostra Alba Julia die Nona Mensis Octobris Anno Domini Millesimo s quinquagesimo sexto.

L. S.

Lecta Correcta.

(Originalul pe hârtia, înălțime 19c. 2mm., lățime 31c. 5mm., în arhiva d-lui Ar. Densușianu, dosariul 2340.

(1) Titlul de «nobil» ce se dă aici lui Comșa Bolovanu arată că boerul lui se confirmase și de principii transilvani.

Sigilul principelui cu un diametru de 5c. 9mm., imprimat pe chărțiă în cĂră roșie, represintă la mijloc două scuturi, unul mai mare cu armele Transilvaniei, avĂnd de asupra sĂrele și semi-luna, iar josĂ acvila și cele șapte castele. La mijlocĂ în scutulĂ Trausilvaniei figurĂză scutulĂ familiei RacĂtescilorĂ divisatĂ în două secțiunĂ, de asupra : acvila cu aripile întinse privindĂ în stĂnga, iar de deșuptĂ : o rĂtĂ.

În legenda se potĂ distinge urmĂtoarele caractere : GEORGIV. RAK. CI. D. G. PRINCE. S. TRA. IÆ. PART. REG. HVN. DO. ET. SICCO. adecĂ : Georgivs Rakoci Dei gratia princeps Transilvaniae, partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes.)

XI.

1657, Mai 26.

Susana Lorantffi, vĂduva principelui transilvanĂ George Rakotzi I, face recensemĂntulĂ boerilorĂ și alĂ libertinilorĂ din țera FĂgĂrașului, și confirmĂ în statulĂ boerescĂ pe frașii Nicolae, NĂgoe și StanĂ UrsĂ din comuna MĂrginenĂ, ordĂnĂ sĂ fiĂ recunoscușii ca boeri adevĂrașii și incontestabili, și le înlĂreșce ereditĂșile lorĂ, sau a patra parte din întregĂ BoeronatulĂ.

Nos Susanna Lorantffi Serenissimi quondam Domini Georgii Rakoci Principis Transylvaniae, partium Regni Hungariae Domini, et Siculorum Comitiss, ut Relicta Vidua, Memoriae Commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, Quod cum nos statum et Conditionem universorum et singulorum *Boeronum et Libertinorum* nostrorum Districtus *Terrae nostrae Fogaras* Cognoscere volentes, praeteritis diebus ipsis Anni Lustrum¹⁾ indixissemus, tunc inter alios strenui quoque *Nicolaus, Nyagoi et Sztan Ursz*²⁾ de Mardsina, coram nobis Comparuerunt suplicantes : Cuius Conditione et iuribus antiquis, quibus hactenus gavisii erant, per nos diligenter examinatis et coguitis, quia digni a nobis habiti sunt, quod in *statu Boeronali etiam in posterum permaneant*, id ipsis annendas et gratiose dandas (sic) duximus, ut *omnibus et singulis iis privilegiss, immunitatibus et praerogativiss, quibus ceteri veri indubitati praedicti Districtus huius nostri Fogarasiensis Boerones, ab antiquo usi et gavisii sunt*, ipsi quoque praenominati fratres carnales haeredesque ipsorum universi, succesiviss semper temporibus,

(1) În documentulĂ No. XXVIII : Armilustrium.

(2) Din acĂștĂ familiĂ se trage BaronulĂ D. UrsĂ din Transilvania.

uti, frui, et gaudere possint, atque valeant; Et nihilominus pro ampliori erga eosdem *Nicolaum, Nyagoi, et Sztan Ursz*, de Mardsina fratres carnales Boerones magnificentiae nostrae Principalis declaratione totalem et integram quartam partem *integri Boeronatus* ipsorum Boeronalem in praedicta possessione Mardsina, in praeallegato Districtu huius nostri Fogaras existentem habitam, in cuius quieto et pacifico Dominio (uti ex literis poenes ipsis habitis intelligimus) etiam progenitores ipsorum, ac ipsi quoque perstitisse, et etiam nunc persistere, literarum solummodo nostrarum superinde emanatarum sibi ipsis dari postulantes perhibentur; simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis, quibuslibet videlicet terrisque scilicet arabilibus, cultis, et incultis agris, pratis, pascuis, campis, foenetis, silvis, nemoribus, montibus, alpibus, vallibus, quaercetis, salicetis, hortis, dumetis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, molendinis et eorundem locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, ad eandem quartam partem Boeronatus de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, sub suis veris metis et antiquis limitibus existentibus, ab omni censuum, Taxarum, et contributionum nostrarum tam ordinariorum quam extraordinariorum solutione servitiorum quorumlibet plebeorum et civilium exhibitione; decimarum, nonarum, capetiarum, et daciarum pensione eximimus in perpetuum supportamus et confirmamus per praesentes novae nostrae Donationisque Titulo. Quocirca vobis spectabili et Magnifico Domino Ioanni Kemény de Gyero Monostor Comitatus Albensis Transilvaniae Comiti, Arcis et Praesidy nostri supremo Capitaneo, etc., Generosis item Egregiis et nobilibus, Praefecto constituendo nostro, Bonorum Provisori, ac aliis Arcis huius nostrae Officialibus, Decimatoribus, Nonatoribus, ac quorumlibet Contributionum nostrarum Exactoribus, cunctis etiam aliis quorum interest vel intererit praesentes nostras visuris harum serie Committimus et mandamus firmiter; quatenus Vos quoque Annotatos *Nicolaum Nyagoi* et *Sztan Ursz* de Mardsina filiosque ipsorum iam natos videlicet *Alexandrum, Lupul, Sorban, Radul, Coman, Nicolai; Radul, Casparum et Vaszilia Nyagoji* nec

non *Nicolaum* filium *Sztan Ursz*, fratribus carnalibus haeredesque et posteritates ipsorum universos, *pro veris ac indubitatis Boeronibus habere et recognoscere debeatis*, neque eosdem ratione quartae partis *Boeronatus vel haereditatum ipsorum* quarumlibet, ad aliquam Censuum Taxarum et Contributionum nostrarum tam ordinararum quam extraordinararum solutionem servitiorum quorumlibet plebeorum et civilium exhibitionem, decimarum, Nonarum. Capetiarum et Datarum pensionem cogere vel compellere aut propterea eosdem haeredesque et posteritates ipsorum universos impedire, turbare, molestare seu quovis modo damnificare minime praesumatis, vel sitis ausi modo aliquali. Harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante; Quas quidem literas nostras in frequenti sede Fogarasiensi more solito publicari et promulgari volumus atque iubemus. Datum in Aree nostra Fogarasiensi Die vigesima sexta Mensis May, Anno Domini millesimo sexcentesimo quinquagesimo septimo.

(Transumptulă Tablei regale din 1 Febr. 1847, în archiva d-lui Ar. Densușianu, dosariul Nr. 779—1868.

În transumptul documentului este descrisă astă-fel :

In quarum literarum inferiori parte a sinistri subscriptum erat : *Susanna Loranti m. p.* Erantque sigillo antefatae Principissae majori et aulico in cera alba impresso zonaque sericea varii coloris eidem alligata et pendenti communitae patenterque confectae. — In flexura sigilli a dextris talis apparebat scriptura : *Præsentes literae Boeronaes* per Praefectum et Exactorem fiscales ac Requisiteores Albenses Commissarios Illustrissimae Dominae Principissae ad examinanda Boerorum terrae Fogaras iura exmissos revisae, lectae, ac pro personis introscriptis in vigore relictae. — In Fogaras die 27 mens. 7-br. Anno 1671.

In exteriori vero parte haec legebantur : *Iuxta morem solitum et consuetudinem terrae Districtus Fogaras* praesentes *literae Boeronaes* tribus vicibus in facie sedis judicariae sedriae nobilium Fogaras frequentibus publicatae ac proclamatae sunt nomine contradictore apparente ac in vigore relictae. In Fogaras 16, 7-br. Anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo octavo. — Paulo inferius subscriptum erat : *Nicolaus Uzoni* sedis praefatae juratus notarius. m. p.)

XII.

1663, Februarie 1.

Michaiu Apafi I, Principele Transilvaniei, la cererea lui Constantin Radul Comșa, Stoica Lupul, Alexandru Radul și Oprea Iancul, — confirmă diploma lui Paul de Thomor din anul 1511, prin care se recunoscuse boeria, ce o căpătase strămoșul lor Comșa dela Mircea Voivodul Țerei-Românesce și Banu alu Serecinului.

Nos Michael Apafi Dei gratia Princeps Transilvaniae partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod pro partibus et in personis Nobilium *Constantini Raduly Komsae* quondam *Volkani*, *Stoikae Lupul* quondam alterius *Stoikae*, *Alexandri Raduly* olim alterius *Alexandri* et *Oprae Iankul* quondam *Strese*, *Boeronum filiorum* de Felső Vist, exhibitae sunt nobis et praesentatae literae quondam Magnifici Pauli de Thomor castelani et capitanei Arcis Fogaras, in pergamento patenter confectae et emanatae, sigilloque eiusdem in zona rubra sericea pendenti in ceram albam concavam impressivae communitae et roboratae Donationales quibus mediantibus idem quondam Paulus de Thomor praedecessoribus praefatorum Boeronum *officia Boeronatum totalium possessionum Also et Felső Vist*, et medietatis possessionis Also Arpas, in districtu *terrae Fogaras* et Comitatu Albensi Transilvaniae existentium habitatum cum omnibus utilitatibus ad easdem pertinentes, et septem decim Ciganos tentoriatos *antea etiam possessos* noviter contulisse dignoscebatur tenoris infra scripti; supplicantes nobis humilime ut nos easdem litteras omniaque et singula in eisdem contenta ratas, gratas, et accepta habentes pro eisdem et haeredibus universis benigne confirmare, nostrumque illis consensum benevolum pariter et assensum praebere dignaremur, quarum tenor talis est.

(Aici urmĂzĂ documentulĂ publicatĂ sub N-rulĂ I.)

Nos itaque praemissa supplicatione annotatorum Constantini Ra-

duly Komsae, Stoicae Lupul, Alexandri Raduly et Opraе Iankul Boeronum nobis modo quo supra porrecta faventer exaudita et clementer admissa praescriptas Literas novas donationales non abrasas non concellatas nec in aliqua sui parte suspectas sed omni prorsus vitio et suspicione carentes praesentis litteris nostris de verbo ad verbum sine diminutione et augmento variationeque aliquali insertas et inscriptas, quo ad omnes earum continentium clausulas articulos et puncta, eatenus quatenus eadem rite et legitime existunt emanate viribus earum veritas suffragatur ratas, gratas et accepta hab... acceptavimus, approbavimus ratificavimus ac pro eisdem Constantino Radulio Komsa, Stoika Lupulo, Alexandro aliter Radulio et Opra Iankul Boeronibus, haeredibusque, et posteritatibus eorum universis, gratiose confirmavimus nostrum illis consensum praebuimus prout acceptamus approbamus ratificamus et confirmamus nostrumque illis benevolam pariter et assensum praebemus salvo jure alieno, harum nostrarum pendentis et autentici sigilli nostri munimine roboratarum, vigore et testimonio literarum mediante.

Datum in civitate nostra Segesvár die prima mensis Februarii, Anno Domini Millesimo sexcentesimo sexagesimo tertio.

Michael Apafy.

Ioannes Bethlen Cancellarius.

m.p.

(L. S.)

(Copia legalisată de notarulă Gundhardt din Sibiu în archiva d-lui Ar. Denașianu.

Certificarea conformității :

Collationirt und mit dem mir vorgewiesenen ungestempelten Originale, wörtlich gleichlautend befunden. Hermannstadt den zweiundzwanzigsten Januar 1800 sechszig vier.

Friedrich Gundhardt m.p.

k. k. öff. Notar für den Gerichtsprengel
Hermannstadt in Siebenbürgen).

(L. S.)

XIII.

1664, Iunie 17.

Ana Bornemisza, soția Principelui transilvană Michaiu Apafi I, confirmă în statutul boeresc pe Șandru Pandrea, pe Stanciulă și pe Stoica din comuna Margine, sub condițiune ca dinșii în conformitate cu *vechia consuetudine* să facă servicie militare equestre la castelul Făgărașului.

Nos Anna Bornemisza Dei Gratia Principissa Transilvaniae, partium Regni Hungariae Domina et Siculorum Comitissa etc. Adgjuk tudtára mindeneknek az kiknek illik ez mi levelünknek rendi szerént, hogj mi Fogaras várának elöttünk lévő boldogh emlékezetü Urainak ditséretes tselekedeteket akarván követni, kik az ő allatok lévőeknek sziveket adományokkal hozzájuk édesgetvén szolgaltattokra alkamosokká tötték; minek okáért vitézlo Udvarhely Gjörgj megh hit hívünket töb melléje rendeltetet hiveinkel edggjüt Fogaras földére küldöttük a' végre hogy az ott valo *Boérságot* szorgalmatosan fel czirkálván, az kik mind személjekre és értékekre nézve alkamosoknak itéltetnek az *Boérságra* és arrol valo igazságok is megh világosodnak tehát mi is őket abban megh hagjnk. Melljek közzül valonak itéltetven Mardsinai *Sandru Pandré* is *Stantsullal* és *Sztoj-kával* maga égj testvér Eotseivel jarulván ehez megh irt hiveinknek alazatos törekedések őket magok személjekben *Boerokká* tettük és ngjan Mardsinán harmadrész *Boérságnak*, töb attjok fiaival egjgüt tüllük mind eddigh, bekességesen biratot hatod részet *Ona Ianosné* és *Ionás Grántsa* hazainak szomszedságiban lévő hazával edggüt és hozzá tartozo minden művelt és műveletlen szánto földével mezeivel kaszalo réteivel erdeivel foljo és halászo vizeivel hegjeivel völgyeivel berkeivel havasaival malmaival és azoknak heljeivel valamelljek e-leitül fogva igaz utan ahöz birattanak azon *Boéri szabadságban* megh hagj . . . , és ujolag minden adozás dézma, adas és egjéb szédéstül védéstül üressé tettük és *megh nemesítettük az mint hogj Boérrá tessük* és megh irt *Eörökségit* szabadságban megh hadgyuk ujolagh megh nemesítettük ez kezük írása és függő petsétünkkel megh erősit

köt (sic) levelünk által meljlyet attunk meg emlétt *Sándru Pándre-nak Sztansulnak és Stojkának* égj testvér Eötsérvél égjút és nekiek minden fiui ágon lévő maradékjoknak megh masóíhatatlanul úgy mind az által hogj ök is *az réghí szokás szerént Fogarasi Várunk-hoz tartozando szolgaltjokat jo köntösökkel paripával és fegyverékkel fel lévén ruháztatva nekünk, maradékinknak és Fogaras várának következő Urainak tartozzanak praestalni.* Datum in Civitate nostra Alba Julia, die decima septima Mensis Juny, Anno Domini Millesimo sexcentesimo sexagesimo quarto.

Traducțiune.

Noi Ana Bornemisza din grația lui Dumnezeu Princesa Transilvaniei, Dömnă părților țerei unguresei și Contesa Secuilor: Facem cunoscută tuturor căroră se cuvine prin această carte a noastră, că voinde noi să urmăim laudabilele fapte ale predecesorilor noștri de fericită memorie Domni ai castelului Făgărașu, cari prin donațiunii și-au atras în inimile supușilor sei și i-au înduplecat la serviciu, din care cauză am trimis în țera Făgărașului pe credinciosul nostru nobilul George Udvarhely dimpreună cu mai mulți credincioși de ai noștri lingă dînsul, ca să examineze cu diligență pe Boerimea de acolo, și acela, cari se vor judeca apți pentru Boeria, alături în privința persoanei câtă și a averii, și ale căroră drepturi vor fi lămurite în această privință, pe acela să-l lăsăm și noi totu în aceeași stare (1). Dintre cari judecându-se căpabili Șandru Pandrea cu Stanciulă și Stoica, asociându-se la acesta și un frate ală seă mai mică, pe aceștia în urma umilitei intervențiunii a credincioșilor noștri susă amintiți, i-am făcut Boeri în persoanele lor, și le întărim a șesa parte din terțialitatea Boeronatului Margine, ce

(1) Despre drepturile principesei Bornemisza asupra țerei Făgărașului aflăm în legile Transilvaniei următorul articol :

«Castelul Făgărașului cu pertinentele sale l'amă impignorată grațiosei noastre Dömnă Măriei Sale ilustrei Ana Bornemisza și copiilor Măriei Sale pentru suma de 80,000 fiorini, cu aceeași libertate cu care a fostă și pină acum. Nobilimea din țera Făgărașului să fiă datore a face serviciu la castelul său unde i se va ordona. Iar trimiterea ori netrimiterea la reșelă să rămână în dispozițiunea Măriei Sale». *Complatae Constitutiones Regni Transilvaniae. Pars IV. Tit. XII. Art. IV.*

aŭ stăpănit'o ei pînă acum în pace cu feciorii mai multorŭ părinți, dimpreună cu casa, care se află în vecinătate cu casele femeii lui Ionu Onea și a lui Ionașu Grancea, cu tôte pămînturile de arătură, cultivate și necultivate, cu cîmpuri, fenațe și locuri de pășune, cu păduri, riuri, pescărit, déluri, văi, tufșuri și munți, cu mori și locurile lorŭ, câte le aŭ stăpănită ei pe cale dréptă dela strămoși ca parte din boeronatulă susă amintitŭ; *le amă lăsată libertatea de boeri* și i-amă liberatŭ de tôte dările, dijmele, contribuțiunile și alte colecte, și *i-amă nobilitatŭ, adecă îi facemŭ Boeri*, le lăsamŭ în libertate moșiile (verbalŭ : ereditățile) lorŭ susă amintite și le nobilitămŭ de nou prin acéstă carte a noastră întărită cu subsemnătura mânei năstre și cu sigilulŭ nostru pendentŭ, care amă dat'o irevocabilŭ amintitului Șandru Pandrea, lui Stanciulŭ și lui Stoica și fratelulŭ seŭ mai micŭ și tuturorŭ descendențilorŭ seŭ în liniă bărbătéscă, astŭ-felŭ că și dinșii *în conformitate cu vechia consvetudine* să fiă obligați a ne presta atătŭ nouă câtŭ și descendențilorŭ noștri și viitorilorŭ Domni ai castelului Făgărașŭ, *serviciile cu cari sunt datorŭ la castelulŭ Făgărașului, fiindŭ prevăduți cu vestminte, cu cai de călăritŭ și cu arme bune.* Dată în cetatea noastră Alba Julia în 17 ale lunii lui Iunie, Anulŭ Domnului o miă șese sute șese-șeci și patru.

(Transumptulŭ Tablei regale din 21 Februarie 1847 în archiva d-lui Ar. Densușianu, dosariulŭ No. 779.

În transumptŭ, documentulŭ este descrisŭ astŭ-felŭ :

In quarum literarum inferiori parte subscriptum erat : Anna Bornemisza m.p. Erantque sigillo antefatae Principissae majori et aulico in capsula lignea super cera rubra ductili impresso zonaque sericea viridis coloris eidem alligata et pendenti communitae patenterque confectae. In exteriori vero parte talis erat scriptura : Praesentes hasce *litteras Boeronaes* cum exemptione ab Illustrissima D.D. Principissa pro partibus et in personis intro *Sandru Păndre* in sedibus juditiariis proclama ac more solito publica sedis judicariae praefatae notarium nemine contradictore apparente. Datum in Fogaras Anno Domini Millesimo sexcentesimo sexagesimo to, paulo post inferius notarius Nicolaus Uzoni m.p.)

XIV.

1677, Iulie 5.

Tribunalul boerescă din Făgăraș (Boeri Szék, Sedria Boeromalis) compusă din castelanul Șerbanu Diacu dela Săsciori și optu Boeri jurati, judecă procesul lui Comșa Gușă Aldea și alu lui Bărbatu Ieli Dărăbantă cu Bărbatu din Poșorta, pentru proprietate la muntele Langa.

Mi Fogarasi Udvarbiro, Szeszcsori *Serbán Deak*. Hites Assessor *Boerok Dragusi Raduly Kodre*, Ludisori *Dragomir Boer*, Mardsinai *Miklos Gránca*, Mandrai *Mitre Kokan*, Sinkai *Berssan Boer*, es *Satanilla Sztrimbulu*, Illyeni *Komán Piro*, Voilai *Nyagoe Boer*, Adgyuk Tudára mindeneknek a kikuek illik ez mi levelünknek rendiben, Quod in Anno 1677 die 5-ta Iuly perelvén Posoritza *Komsa Gusel Alges* es *Barbát Ieli* (sic) *Darabant* : tamquam Actor, ugyan Posoricza *Barbát* rész Popullal (sic), kegyelmes Asszonyunk ev Nagysaga mostani Iobbagyaval, ki annak előtte Actor leven deponáltatott, most tamquam I-vel ⁽¹⁾, kik Actiojákat így kezdik el. Azert kellett az Fogarasi Udvarbiro uram ev kegyelme. Pecsetyivel az I-tt ide Törvényre idéztünk, hogy vagy on ezen az mi határunkan egy Langa nevü Havas, mely mindenkor az I-vel meg osztva vólt Felé ötetten illétven, fele pedig minket, nem tudgyuk pedig mi októl viseltétven, Havasunkra potentia mediante maga authoritassából hirtünk akarátunk ellen réá menvén Tizenkét Berbecsünket Tisztünknekis hire nélkül elhajtotta, maga Iuhai között tartotta egy hetig kiket semi képpen kezéből kiadni nem akarván kételenítettünk udvarbiro uramat eö kegyelmet erette busittani mint *Plajasunkat* s udvarbirankat, kikuek hirt adván hogy mind két reszről valo igassagunk eln cesealvdgyék (sic) mindenik reszről tizenkét Berbecseinket *Plajassa* által ö kegyelme törvényig le hajtotta nagy kárral forogván, Aszt kivannyuk si etiam juris erit méltó okat adgya kárasittatasunknak, ha pedig nem adhatya Birsagban maradgyon erette az mi marhainknak fel szabadulásával. I: replicat et dicit, Egeszen

(1) Prescurtare in locū de Inctus (Inousatus).

az a Langa nevű Havas Tetejeig mind enyim s ti pedig hirem akaratom nélkül hajtottatok az en Havasamra juhaitakat (a)zert cselekedtem kíván . . . ez iránt kit kész vagyok meg is bizonyítani hogy azon Langa nevű Havasnak a Teteje enyim volt, maigis enim miért kellett hát oda hajtonatok marhaitakat. Exmittuntur ambae Partes. Post Comportationem Testium ambarum Partium Deliberatum est. Mivel az Inctus minden bizonyosságban meg fogyotkozot sőt az világosan constal. az meg nevezett Langa nevű Havasnak Fele része mely *Facsánakis* mondatik, mindenkor s mostanis az Actorokat illette s maigis az ő Marhajak legeltetődöt s legeltetődik mostis rajta s Berbecseketiis ugyan azon magok helyekről s Havasakról hajtottá el az I. Teczet azért az ev Nagysága *Boeri Szekinek* az Potentiaért convíncaltassek in Flor. 12 ||, az Actoroknak Berbecsei pedig szabadullynak fel, ennek utána pedig haborgotasok ne legyen egyik részről is sub Poena Flor. 12 ||, mely irremissibiliter exequaltassek az violans Felen. — Mely dolog mi előttünk így decidalodvan annokokáért adgyuk miis ez mi levelünket s Sententiankat rolla Szekünk pecseti és hites Notariusunk keze írása alatt fide mediante. In Fogaras Die et Anno ut Supra.

(Transumptulă Capitulułui din Alba Julia dela 2 Febr. 1733, în archiva d-lui Ar. Densușianu, dosarul comuna Poșorta.

Capitululă descrie documentulă în modulă următoră :

Et subscriptum erat Legenti obversa facie a sinistra Szeszcsori Serbán m.p., a dextra verò earundem margine Extradatum per me Juratum Notarium Sedriae Boeronum Gregórium Bán m.p. erantque Sigillis eorundem super cera rubra hyspanica, in medio autem loco, Sigilo Boeronum consveto, super cera flava molli impressivè communitæ et roboratae patenterque in simplici pappiro confectæ et emanatae).

XV.

1678, Iunie 23.

Michaiú Apafi I principele Transilvaniei donéză Voivoduluí Tereí-Románesci Constantinú Basarabă Brancovénulă comuna Sâmbăta-de-susú din Tera Făgărașuluí.

Nos Michael Apafi Dei Gratia Princeps Transilvaniae, Partium Regni Hungariae Dominus, et Sicularum Comes : Memoriae Comendamus tenore Praesentium, Significantes quibus expedit universis, et singulis, quod Nos tum ad dignam requisitionem *Serenissimi Principis, et Valachiae Transalpinae Vajvodae Constantini Bassaraba à Brankovan*, quam verò ad nonnulorum Consiliariorum singularem nobis propterea factam intercessionem, tum verò Provinciae nostrae in omnibus rerum, et temporum occurrentiis, rebusque ipsi praeaudati *Valachiae Transalpinae Vajvodae. et in nostro Principatu S. R. I. Comiti*, tamquam nostro vicino conceditis, cum promptissima dexteritate, et laudabili solertia exhibuit; Eundem non dubitantes in posterum etiam ipsum contestaturum; Iobbagiones igitur totius. et integrae Possessionis nostrae Felső Szambathfalva, in Districtu nostro *Terrae Fogaras* Comitatu Albensi Transylvaniae existente, unà cum territoriis, sylvis, et montibus ad eandem Possessionem spectantes, et concernentes; quae Territoria vicinatur ab occidente cum Territorio Possessionis nostrae Dragus, ubi Rivulus Váll. . Poduluj sic nuncupatus, Sylvae vero incipiendo per *Pereu Szemnelor*, indè sursùm *Piatra Rosiae*, Montes autem cacumen Montium distingvit, à Sylvis Dragusiensium, et Monte Alsó Vistiensium Boerorum; ab oriente vicinatur cum Territoriis Posorita, et Lésza; totam hanc Possessionem cum ibidem de praesenti inventis, et hinc in *Valachiam fugitivis nostris Jobbagyonibus*, quos ad sua Loca per Industriam ejusdem praeaudati Vajvodae reductos, Eidem, tamquam in hocce nostro Principatu S. R. I. Comiti *Constantini Bassaraba à Bránkován*, Haeredibusque verò, et Posteritatibus ac etiam Legatariis suis utriusque sexus universis, memoratam, et cum vicinitatibus declaratam integram Possessionem, unà cum Jobbagyonibus, eorumque filiis, absque omni fisci nostri praejudicio donamus conferimus autoritate nostra Principali iure irrevocabili, et ab omnibus vectorarum praestationibus eosdem saepedictae Possessionis Jobbagyones eximimus, et immunitamus; Quocirca vobis fidelibus nostris Spectabilibus, Magnificis, Generosis, et Egregiis Arcis nostrae, Districtusque Terrae Fogaras Capitaneo Supremo Paulo Intzédi de Várad, Bonorum nostrorum Praefecto, Tabulae nostrae Ju-

diciariae Jurassori, et Decimarum fiscalium Vice Arendatori *Servatio Thalaba* de *Szesztsor*, Bonorum nostrorum Fogarasiensium Provisori cunctis etiam aliis, quorum interest, seu interit modernis et futuris cujuscunque gradus, status, et conditionis hominibus, ubivis in Ditione nostra constitutis, Praesentes nostras visuris, harum serie committimus, et mandamus firmiter, quatenus Vos praelaudato Serenissimo Principi et S. R. I. Comiti *Constandino Bassaraba à (Brán)-kován*, ipsiusque Haeredibus ac Posteritatibus, et etiam Legatariis utriusque (sexus) universis, modis, et conditionibus praemissis reale, et . . . cum Dominium super nominatis *Jobbagyonibus*, eorumque filiis, cum vicinatis declaratae Possessionis *Felső Szombathfalvac* habere agnoscatis, ac si iidem omnes, vel aliquis in praedictum ejusdem Principis *Constandini Bassaraba à Brankovan*, vel Haeredum, et Posteritatum, ac etiam Legatariorum suorum utriusque sexus universis clàm auferre contingat, ad requisitionem, et repetitionem Eorundem, Eidem, vel Legatariis suis reddere, et restituere modis omnibus debeatis, et teneamini, nec cum vecturarum praestationibus *Jobbagyones* saepedictae Possessionis *Felső Szombathfalvae* aggravare praesumatis vel ausi sitis, sed in superius declaratam immunitatem observetis secus non facturi. Praesentibus perlectis Exhibenti restituti. Datum in Arce nostra Fogaras Die vigesima tertia Mensis Junii, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Septuagesimo octavo.

M. Apafi m.p.

(L. S.)

In dorso Earundem sequentia legebantur:

Exhibitae tribus in Sedibus Judiciariis Nobilium s . . . frequentibus praescriptae Literae Donatoralis nomine, et in persona introscripti Serenissimi Principis Constantini Bassaraba à Brankován lectae publicatae ab omnibus quorum interest, approbatae, acceptatae, ac in suo vigore ne(m)ine contradicente relictae; Extradatae vero Die quarta Mensis Junii, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Septuagesimo octavo per Stephanum Lészai Juratum notarium sedis praefatae. m.p.

Praesentes Literae Boeronaes Donationales per nos Commissarios Illustrissimae Dominae Principissae, Praefectum nempe, et Exac-

torem fiscales, ac Requisiteores Albenses ad examinanda Boeronum Jura exmissos, revisae, ac in vigore relictæ. In Fogaras Die 11-a Martii Anno 1679.

(Copiã legalisată în an. 1781 de secretarij Braşovului, în archiva d-lui Ar. Denuşianu).

Certificarea legalisării :

Praesentem Copiam vero suo originali in omnibus conformem, cum eoque consonam esse inventam hisce fidem facimus. Sign. Coronæ d. 12-a Junii 1781.

(L. S.) Lucas Rausz m.p.

Juratus Secretarius Coronensis.

(L. S.) Ioh. Tartler.

Secret. Coronensis.)

Tribunalul superior al Făgărașului împarteșce averea ereditară remasă după decedajii: Radul Comșa, Stanciul Comșa, Popa Bucur și Oprea Comșa din Arpașul-de-jos și hotăresce, că moscenițoriul, care va viola sentința să plătescă o amendă de 66 fiorini ung. din cari jumătate să fiă a judecătorilor și arbitrilor, iar cea-l'altă jumătate a părții care va sta pe lângă sentință.

Mii Fejervármegyében Fogarasban.
 Felső Száknék hűttös A(ssessorai Uzoni Mi)klos,
 Gab(or Deák és)Leszai Istvan ezen széknék. . . . Notariussa. Ad-
 gyuk Tudtára . . . (mi)ndeneknek az kiknek (leve)lünknek
 rendiben. Quod in Anno proximi (sic) pr.
 . . . fogvan lévén Controversiajok azon Nemes Fog felsőb
 széken, Also Arpáson lakot néhai Radul Comsa, Stancsul Comsa,
 és Popa Bukur fiainak, Item Opra Comsa léánjának Sztankának,
 elejktől réajok maradott ős földek végett. Melljet ezen Nemes Fo-
 garasi Felső Széke, külomben ell nem igazithatvan, minket xe-

pediált azon nemes Szék hogy köztök való minden földek veget való Controversiajokat dirimalván Controversiajokat el igazitanok. Mi is azért an. et die supranotatis megh indulvan innen Fogarásból Also Arpásra el menvén egjikénél azon Pereseknek ugy mint : *Radul Comsa* házána megh szálván, az egész Attjafiakot előhivattuk. Es rendesnek iteltük, hogy elsőbben minden *ős földeket* regisztrálván, mellyik Attjafi micsoda jussal birja regisztráljuk. Ha valamelyik föld végett meg nem alkhatnak, ad faciem loci ki menvén, az Controversiajokat complanalyuk. Melly földeknek seriessét az Attjafiak közönsegesen a falu Veny-vel együtt jelen lévén, e szerint attak ki.

.

A. 6) Keresesori ut mellett, ugj a Roina mellet Bukur Olja, és Arpasi Miklos szomszedságában cap. cub. 4 ||. Ezt negy reszre osztottak fel az Attjafiak. negyed részit *Opra Comsa* Léanya *Zestrában birja*.

.

A. 10) Az also Orszagh uttjánál *Opra Robul*, es *Radul Mehera* szomszedságában cap. Cub. 3 ||. negy reszre fel volt osztva. Ennek negyed részit *Opra Comsa*, *Radul Comsának* kötötte hogy *holta után Comendat csináljon nekije*.

.

A. 15) Az Patakon innet az part alatt *Raduj Lyánkej*, es *Radul Olarul* szomszedságában egy rétt *Radul Comsa irtotta*; *Maradekinak* kezében hagyatott.

.

Anno 1689, die vero 20 Juny. Deliberatum est hoc modo. Tezetzet közönsegesen minékünk, mivel ez Registrált földek egy nehany reszben szakattak és egy nehany karban forognak : Mert az első karban lévők melljek vadnak sub litera A. állauak abban, mellyek egy mas közt fel osztották; s mais birjak de praesenti. Jol lehet ke-teőben vagy haromban praetendallják hogy nemellyik közülök hogy maga sovány részét mas attyafinak jobb resz földivel el cserelte volna mellyek is sub litera B. vagyuk, de mi ez iránt iteltük, hogy ha külömben megh nem álhatnak, *falu venciből és az Boerokból* is pro

Testimonio kiveven nemellyekkel magok huztak nyilat az földre, és kinek mi hol jutt legyen Contentus vele. Második karban levő foldek mellyek sub litera C. vagynak azok, mellyeket *az Comendáért legált volt* Opra Comsa Radul Comsanak és fiainak; Decernaltuk, azért hogy ezeket Radul Comsa. ai hütökkel verificallyák es tegyék magoké. Harmadik karban levő foldek sub litera D. azok kiket Radul Com(sa) idegeniektől rehabéált. Mely földekről tettünk ilyen iteletet hogy az Radul Comsa nagyobbik fia. se juramento comproballya hogy ezen Regestumban be iratott mod szerint annyiban rehealta edes Attyok, azon foldeket Jurálván tartoznak, az Sztancsul Comsa, es Popa Bukur, fiai magok részekre haramlo pénzt es Gabonat meghfordítani Radul Comsa fiainak; Meljlet ők is tartoznak fel venni, és azon foldeket közre bocsatván falu *Venei, és Bóérok* jelen létében fel osztapi. Az Popa Bukur es Sztancsul Comsa fiaival együtt. Negyedik karban levő foldek sub L. E. Opra Comsa leányanak Sztánkauak Zesztrában adott foldek: mellyek közöttök hagyattattak s a meljel ha bene Contentuma nem akar lenni via Juris keresse, az Atyafiakat Törvénnjel, s ha mit Jtélnek legyen Contentálló. Ötödik *Az faluban levő Örökségek* véget Contractusok lévén, az helyben hagjatott; birja kiki a faluban levő fundusit. Ha valamellyik fel penigh ez Deliberationkot violálni akarná, és ehez nem akarná magát tartani ez három atyafiak között ugymint: Radul Comsa, Popa Bukur és Sztancsul Comsa fiai között *maradjon in hungar. fl. 66. Meljnek fele ez Controversiát el igazító Biráké és Arbitereké, fele pedig az meghálló feleké* legyen mellyet csak egy szolgabiro által is exequaltathassanak az Birák és az meghálló felek az meg nem álló felen. Egyeb adományokat ha mit praetendálnak egy mashoz procedant via juris egj mas ellen. Az mostan bevetett. rehealt földökből kiki gobonáját vegye ki. a masikehoz ne njuljon, nisi depositis deponendis sub praespecificata poena. Eodem Anno et die juxta Deliberatum Juramenti quibus impositum erat de omnibus iis quae Juramento debebant finire (sic). Mely dolognak meg állására eök is kezeknek bé adasaval obligalak magokat, kiről irtuk és attuk mis ez mi

kezünk irása; és szokott peçsetünk alat költ. fide nostra mediante irrattatott levelünket. Datum in Fogaras Die 20 July Anno 1690.

Correcta per Eosdem Jdem Regii.

Uzoni Miklos m. p.

(L. S.)

Lészai Istvan

Fogarasi felső széknek hütös Notariusa m. p.

(L. S.)

és Gabor Deák

ez Fogaras felsőszekein hütös Assessor m.p.

(L. S.)

Traducțiune.

Noi Nicolae Uzoni și Gavrilă Diacū, asesori jurați la tribunalul superior de l'Élection de Roumaine en France, et Jean Albert, et Stefan Leszai notariulū. . . . in Făgărașū, comitatul Fogaras, și Stefan Leszai notariulū. . . . acestui tribunalū. Facem cunoscutū tuturorū, căroră se cuvine, prin această carte a noastră, că feciorii decedaților *Radu Comșa, Stanciulū Comșa și Popa Bucurū*, precumū și *Stanca* fata lui *Oprea Comșa* din Arpașulū-de-josū, avendū procesū in anulū trecutū inaintea acestui tribunalū superiorū, pentru *pămînturile ereditare*, ce le-au remasū dela părinți, și acestū nobilū tribunalū superiorū alū Făgărașulū ne putendū regula această controversă, ne-au trimisū pe noi ca să facemū să inceteze neînțelegerile dintre dinșii pentru tôte pămînturile și să regulămū controversa. Din care cauză, amū și plecatū de aici din Făgărașū in anulū și ziua mai susū arătată, și mergendū la Arpașulū-de-josū, amū trasū la una din părțile litigante, adecă la casa lui *Radulū Comșa*, și am citatū inaintea noastră tôte rudele. Și amū aflatū cu cale să inregistrămū mai întâiū tôte *pămînturile ereditare* și să insemnāmū cu ce dreptū le stăpănesce fie-care rudă. Iar dacă in privința vre-unui pămîntū nu s'arū putē înțelege între dinșii, să mergemū la fața locului și să complanāmū neînțelegerile. Afîndū-se de față tôte rudele dimpreună cu bătrânii satului, ne-au arētatū seria pămînturilorū după cumū urmēză :

(Se specifică apoi tôte pămînturile familiare sub literele A. B. C. D și E, din cari notāmū aici nu mai trei a cărorū posesiune se întemciēză pe trei titlari diferite).

A. 6). Lingă calea Cărțișorei și lingă Rovina in vecinătatea lui

Bucură Olea și a lui Nicolae Arpasi de 4 gălete. Rudele au împărțit acestă pământă în 4 părți. A patra parte o stăpănesce fata lui Oprea Comșa ca *zestre*.

A. 10). La drumul țerei din jos, în vecinătatea lui Oprea Robulu și a lui Radul Mehera, de 3 gălete, împărțit în 4 părți. A patra parte a lăsat-o Oprea Comșa lui Radul Comșa, ca după mörte să-i facă *comîndare*.

A. 15). Ună finațu diucoce de pirău sub țermure, în vecinătatea lui Radu Lianchi și a lui Radu Olarul; *l'a curățit* (adecă : a extirpată pădurea) Radul Comșa și l'amă lăsată în mânia succesorilor sei.

În anul 1689 și în ziua de 20 Iunie amă hotărită în acestă mod. Toți împreună amă aflată cu cale, că de oră-ce pămînturile înregistrate sunt împărțite în câte-va părți și se află sub câte-va categorii, și de oră-ce în prima categoria sub litera A sunt pămînturile pe cari le-au împărțit ei între ei și le stăpănesc și astă-zi, deși în ce privesce done sau trei pămînturi dinșii pretindă că unii din ei și-au schimbată partea sa mai slabă de pămîntă cu partea mai bună a celei-l'alte rude, cari pămînturi se află însemnate sub litera B, dar noi amă judecată în privința acestora, că dacă nu potă remănă ast-fel, atunci să tea lingă dinșii ca mărturia câțiva bătrâni și boeri din sată și să tragă sorți pe pămînturi, și fie-care să fiă mulțumită cu ce i se va cuveni. Pămînturile din categoria a doua sub litera C sunt acele pe cari le-a lăsată Oprea Comșa lui Radul Comșa și la feciorii lui, pentru ca să-i facă comîndare. În privința acestora amă hotărită, că feciorii lui. Radul Comșa să verifice cu jurămintă aceste pămînturi și să fiă ale loră. Pămînturile din categoria a treia sub litera D sunt acele, pe cari le a scosă Radul Comșa dela străini. În privința acestora amă judecată, că feciorulă mai mare ală lui Radul Comșa să probeze cu jurămintă că părinții sei au scosă pămînturile cu aceiași sumă după cumă sunt trecute în inventarulă acesta și, jurândă dînsulă pe pămînturile aceste,

feciorii lui Stanciulă Comșa și Popa Bucur să fiă datori a întorce la feciorii lui Radulă Comșa banii și bucatele, ce cadu pe partea lor, iar aceștia (feciorii lui Radulă Comșa) să fiă datori a primi și a supune pământurile acele la împărțelă în prezența *betrânilor* și *boerilor* din sat. Pământurile din categoria a patra sub litera E au fost date ca zestre la Stanca fata lui Oprea Comșa, pe cari i le-au lăsat ei între ei, și dacă dinsa nu s'ar multumi cu ele, să caute pe rude cu procesul pe calea legii și să fiă mulțumită cu ce i se va adjudeca. A cincea, în ce privește *averile ereditare* din sat, existând contracte despre ele, amu aprobat să stăpânescă fie-care casa sa din sat. Dacă o parte ore-care aru voi să violeze această sentență a noastră și nu aru voi a se ține de ea, acea parte din cele trei rude, adică din feciorii lui Radulă Comșa, ai lui Popa Bucur și Stanciulă Comșa, să rămână condamnată la *66 fiorini unguresci, din cari jumătate să fiă a judecătorilor și arbitrilor ce voru regula controversa, iar jumătate a părților, ce voru sta pe lângă sentență, și judecătorii și părțile ce voru persiste, să potă executa suma acesta prin unu singuru subprefectă de pe partea care nu va sta pe lângă sentență*¹). Pentru alte daruri ce pretind unii dela alții să procedeze unii în contra altora pe calea legii. Fie-care să-și ia bucatele de pe pământurile răscumpărate cari sunt semădate acum, și să nu se întindă la partea celui-altă

(1) Aici aflăm iarăși o deosebire între dreptul consuetudinar din Țera Făgărașului și între dreptul unguresc. Încă pe la anul 1514, Stefană Werbőczy jurisconsultul Ungariei constatase, că în Transilvania exista altă dreptă consuetudinară în privința homagiului, — înțelegem sub homagiū (homagium) prețul de răscumpărare pentru unu om ucis (pretium hominis perempti) și amenda ce trebuia să o plătescă acela, care fără motiū legalu începea de nou unu procesu deja terminat (marcae homagiales). În Ungaria homagiul unu nobilă era 200 fiorini unguresci. «Transilvănenii însă, dice Werbőczy, s'au îndatinat să-și plătescă homagele cu 66 fiorini.» Dar de ce Transilvănenii este vorba aici? Homagiul să cuiloră din Transilvania era de 25 fiorini, acesta ni-o spune însuși Werbőczy (horum homagia viginti et quinque florenis compensantur). Homagiul Sașiloră era de 40 fiorini (Statutum est ut talis occisi Homagium quadraginta florenis redimatur). Așa dar homagiul să amenda de 66 fiorini nu se afla nici în dreptulă particulară ală Unguriloră, nici în dreptulă Săcuiloră, și nici în dreptulă statutară ală Sașiloră. Astă felă consuetudinea de a plăti homagiulă cu 66 fiorini era numai în districtele și comitatele Transilvaniei locuite de Români. Mai există încă o deosebire între dreptulă din Țera Făgărașului și dreptulă unguresc. După dreptulă

de câtă numai depunându amenda specificată mai sus. Totu în același an și di, părțile ce aveau să presteze jurământu, au jurat în conformitate cu sentența despre toate lucrurile ce trebuiau să se hotărăscă prin jurământu. Și pentru ținerea acestui lucru s'au obligat și ei prin darea mânilor, despre care am scris și am dat și noi această carte cu subsemnătura mânilor noastre și cu sigilul nostru usual, scrisă în puterea credinței noastre. Dată în Făgăraș în 20 Iulie anul 1690 etc.

(Originalul pe hârtia, în arhiva d-lui Ar. Densușianu. În locurile unde documentul original este rupt, textul s'a suplinit după o copie făcută în secolul trecut. Sigilele sunt imprimate în ceră roșie, iar însemnele nu se pot bine distinge).

XVII.

1694, Augustu 3.

Mihaiu Apafi II Principele Transilvaniei confirmă prerogativele boeresce ale lui Alexandru Fulicea din comuna Mărgineni, sub condițiune ca dînsul și succesorii săi să presteze servicie cu cai și lance, după cum este datina celorlalti boeri adevărați din districtul Făgărașului.

Nos Michael Apafi Dei Gratia Electus Princeps Transilvaniae etc. Memoriae Commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, Quod cum nihil magis Principalem deceat Celsitudinem quam virtutes quae in Fidelibus suis enitescunt Principali liberalitate et munificentia prosequi ut scilicet qui multa Illustria virtutum specimina peregerunt ad plura majoraque agredientes redantur alacriores et studiosiores ipsisque praemiis allecti gloriaeque cupiditate inpulsi ad ea obeunda quae ipsis clarum nomen sint . . . ritura reddantur alacriores. Edocti itaque trennum *Alexandrum*

dreptul ungurescu homagiul și amendele se împartău totu d'a-una în 3 părți, $\frac{2}{3}$ judecătorilor și $\frac{1}{3}$ părții adverse (în duabus judiis, in tertia vero partibus, in causam attracto solvendis). În Țera Făgărașului însă amenda se divideză numai în doue părți și anume, jumătate judecătorilor și jumătate părții adverse. Așa dar sentența de sus ne prezintă o particularitate juridică, ce o aflăm numai în ținuturile românesce. A se vedé Werbüezi : Decretum Tripartitum, II. tit. 43. 70. 73. III, tit. 3. 4. — Statuta Jurium municipalium Saxonum in Transilvania. Lib. IV tit. IV. — Elementa Jurisprudentiae hungaricae, Cassoviae. 1804, pag. 402 — 3. 569.

Fulitsa de Mardsina *Boeronom* ab Annis juvenalibus multa et egregia laudis suae specimina in gratiam Principum laudatissimorum pie recordationis Parentum nostrorum Michaelis Apafi primi et Annae Bornemisza Regni hujus Transilvaniae et partium Hungariae eidem annexarum variis occasionibus in *officiolatu suo militari* constantes exhibuisse et impendisse ac de praesenti nobis etiam ac Domui nostrae Fogarasiensi in *Officiolatu militari* ipsi demandato fideliter ac alacriter exhibere testatur sed et in posterum pari studio zeloque impendere velle perhibetur. Volentes igitur eum condigno aliquo praemio ex Principali nostra Clementia prosequi *eundem Alexandrum Fulitsa ex Gratia nostra Principali in coetum et numerum Districtus Fogarasiensis Boeronom* cooptandum annumerandum aggregandum et adscribendum duximus prout cooptamus annumeramus aggregamus et adscribimus per praesentes decernentes expresse ut a modo deinceps successivis semper temporibus idem *Alexander Fulitsa* haer et posteritates ipsius utriusque sexus universae *pro veris natis indubitatis Boeronomibus habeant ut more aliorum verorum natorum indubitatorum Districtus nostri ac Arcis Fogarasiensis existentium et inservientium Boeronom nostrorum equis ac frameis¹⁾ ad id aptis et convenientibus inservire debeant et sint adstricti*. Animo deliberato et ex certa scientia liberalitateque nostra Principali memorato *Alexandro Fulitsa* haeredibusque et posteritatibus utriusque sexus universis hasce *litteras nostras Boeromales* gratiose dedimus donavimus et contulimus annuentes et concedentes ut ipsi *more aliorum verorum natorum indubitatorumque Boeronom* in Districtu nostro Fogarasiensi utentium quomocumque de jure et *ab antiqua consuetudine* utuntur fruuntur et gaudent perpetuo uti frui et gaudere possint ac valeant, et nihilo minus pro ampliori benignitatis munificentiaeque nostrae Principalis declaratione fundum ejusdem ac domum super eo exstructam in possessione Mardsina vicinitalibusque domorum pro-
vidi *Alexandri Boer* ab una ac *Iohannis Uretya* partibus ab altera

(1) Du Cange explicã «*franca*» prin *spadã* (Gladius ex utraque parte acutus, idem est et romphea. Gloss. med. et inf. latinæ III pag. 389); iar Littre o declarã a fi fostũ o speciã de lance (Framée, arme des anciens Francs, qui était une espèce de lance à fer très-long). Dict. de la lang: fr. 1863 pag. 1765.

in Districtu terrae Fogarasiensis Comitatus Albensis Transilvaniae existentem habitum simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibus terris scilicet arabilibus cultis et incultis agris pratis pascuis campis foenetis silvis nemoribus montibus alpidibus vallibus aquis item fluviis piscinis piscaturis aquarumque decursibus, molendinis et eorundem locis generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus quovis nominis vocabulo vocitatis ad eundem de jure et ab antiquo spectare et pertinere debentibus sub suis veris metis et antiquis limitibus existentem memorato *Alexandro Fulitsa* haeredibusque et posteritatibus utriusque sexus universis benigne dandum conferendum et in perpetuum eximendum supportandum libertandum duximus prout eximimus *Boeronisamus* supportamus et libertamus praesentium per vigorem. Quo circa universis et singulis Spectabilibus Generosis Egregiis nobilibus supremo ac vice Capitaneis modernis et futuris pro tempore constitutis et constituendis Arcis nostrae ac Districtus Fogarasiensis item universorum bonorum nostrorum praefecto ut et Fogarasiensi Provisori nec non dicatoribus decimatoribus connumeratibus et executoribus quarumcunque contributionum jam facti Districtus Fogarasiensis nec non providis judici ac juratis in praetacta Possessione Mardsina commorantibus et residentibus modernis scilicet et futuris pro tempore constitutis et constituendis eorumque vicesgerentibus cunctis etiam aliis quorum interest seu intererit praesentium notitiam habituris harum serie committimus et mandamus firmiter ut vos quoque à modo in posterum praefatum *Alexandrum Fulitsa* ac haeredes et posteritates ipsius utriusque sexus universos ratione praescripti *fundi Boeronalis* ac domus super eo exstructae seminaturarum alodiaturarum et agricolationum suarum quarumlibet ad eundem pertinentium ad nullam omnino censuum taxarum et contributionum nostrarum tam ordinariorum quam extraordinariorum subsidiique et lucri Camerae nostrae solutionem servitorum quorumlibet plebeorum et civilium exhibitionem decimarum nonarum et capetiarum pensionem cogero et compellere vel propterea eundem in persona rebusque et bonis ipsius quibusvis impedire turbare molestare seu quovis modo damnificare minime praesumatis nec sitis ausi modo aliquali sed

eundem *fundum Boeronaem* cunctasque ejus appertinentias modo praemisso pro exemptis supportatis libertatis et nobilitatis habere modis omnibus debeatis ac teneamini salvo jure alieno. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restituti. In cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes Literas nostras pendentes et authentici sigilli nostri munimine roboratas memorato *Alexandro Fulicsa* haeredibusque et posteritatibus ipsius utriusque sexus universis gratiose dandas duximus et concedendas. Datum in castro nostro Radnoth. Die Tertia Mensis Augusty. Anno Domini Millesimo sexcentesimo Nonagesimo quarto.

(Transumptulă Tablei regale din 21 Febr. 1847, în dosariul d-lui Ar. Densușianu No. 779.

În transumptulă documentulă e descrișă astū-felū :

In quarum literarum inferiori margine a parte sinistra subscriptum erat Michael Apafi. Erantque sigillo antefati Principis majori et aulico in capsula lignea super cera rubra ductili impresso zonaque sericea varii coloris eidem alligata et pendenti communitae patenterque confectae. In exteriori vero parte talis erat scriptura : Praesentes *litterae Boeronaes* nomine et in persona strenui introscripti *Alexandri Fulicsa* de Marcina tribus in Sedibus Judiciariis Nobilium Fogarasiensium frequentibus exhibitae sunt, perlectae, promulgatae et publicatae ab omnibusque quorum interfuit approbatae acceptatae ac in suo vigore nemine contradicente debito cum obsequio relictae. Extradataeque die decima nona Mensis May. Anno Domini Millesimo sexcentesimo nonagesimo sexto. per Stephanum Leszay Jurat. Notarium sedis praefatae.)

XVIII.

1696, Martie 27.

Michaiū Apafi II Principele Transilvaniei confirmă în statulū boerescū pe Popa Stanū din comuna Mărgineni sub condițiune ca dînsulū să presteze servicie equestre la castelulū Făgărașulū și în alte locuri. Totū o dată îi boeriséză casa și moșiele.

Nos Michael Apafi Dei Gratia Electus Princeps Transilvaniae. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus

expedit universis: Quod nos honorificum habentes respectum Requisitionis spectabilium ac generosorum Dominorum Gregorii de Betlen exercituum Regni Transylvaniae Generalis arcis nostrae et districtus Fogarasiensis sedisque siculicalis Udvarhely Capitanei, Stephani Naláczy de eadem Comitatum Hunyadiensis et de Záránd Comitis supremi Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consilia. fidelitate fidelibusque servitiis honesti ac strenui *Popa Sztan* de Mardsina valachici ritus ibidem sacrificuli quae tam ipse juxta possibilitatis suae exigentiam tam filii partim nobis partim praelibato Domino Stephano Naláci praestitit et exhibuit sperantes eosdem hac elementia nostra accensos in posterum majora etiam debitae fidelitatis ac servitiorum specimina exhibituros ac pro re nata impensuros. *Praescriptum itaque Popa Sztan ab olim ut perhibetur Boeronali praerogativa gavisum residentiamque Boeronaalem possidentem* litteralibus nihilominus instrumentis destitutum injuriaque temporum bellicosorum privatum, rursus *in coetum et numerum verorum natorum indubitatorum Districtus Fogarasiensis Boerorum*; una cum filiis jam natis haeredibusque et posteritatibus utriusque sexus universis ex speciali nostra Gratia adscribendum, adnumerandum et cooptandos (sic) duximus, prout annumeramus, agregamus cooptamus et adscribimus praesentium per vigorem. Decernentes expresse ut a modo deinceps successivis semper temporibus idem *Popa Sztán* haeredesque et posteritates ejus utriusque sexus universi signanter vero filii jam nati servitiisque virilibus apti *pro veris natis et indubitatis Boeronibus habeantur et reputentur*. Omnibusque et singulis iis honoribus gratiis privilegiis immunitatibus libertatibus immunitatibus (sic) ac praerogativis quibus caeteri veri nati et indubitati *hujus Districtus Fogaras Boerones* utuntur fruuntur et gaudent perpetuo uti frui et gaudere valeant atque possint. Ita tamen *ut equis armis vestimentoque optime instructi nobis successoribusque nostris ad arcem Fogaras exhibenda alioque in loco praestanda quaelibet servitia supportare*, notanter, litteras nostras et officialium nostrorum circumferre egros (?) ducere ubicunque simus nos et successores nostri prope adesse omniaque mandata excepta coloniali

servitute exequi debeant ac teneantur. Et nihilominus pro ampliori erga eundem *Popa Sztán* filiosque ejusdem jam natos haeredesque et posteritates eorum declaratione gratiae et munificentiae nostrae fundos ipsorum unum aedificiosum in vicinatatibus ab una providorum *Komán Krája* ac *Juon Popa* jobagionum nostrorum domorum partibus ab altera. Alterum cui hinc providi *Iuon Botá* illinc *Sztán Bocze* domus colonorum nostrorum vicinantur in possessione nostra Mardsina Districtuque Fogarasiensi et Comitatu Albensi Transilvaniae existentes habitos praefertur *Boeronales residentias* ab omni censuum taxarum et contributionum nostrarum tam ordinararum quam extraordinarum servitiorum colonialiumque exhibitione, agricolationes item allodiaturas seminaturas ac alias quasvis haereditates decinarum nonarum quartarum quintarum capetiarum ac aliarum quarumlibet datiarum pensione, molendinum etiam practicabile quod est in antelata possessione Mardsina cui superius *Sztán Bila* inferius pons adviciantur, nec non locum molendini quem *Mihaila Jursu* ac sacellum dictorum incolarum ambiunt. Item alpes *Czigán* ac *Klabucsecz* vulgariter nuncupatas in tertialitate uti perhibetur *jure avitico* eis inservire debentes ac cum aliis possidendas ab antiquo ad praenotatos fundos modo antelato pertinentes sub suis veris metis ac antiquis limitibus aquarumque decursibus a quavis plebea exactione eximimus supportamus libertamus et *Boerionali praerogativa clementer donamus*. Ob respectum inquam alte memoratorum Dominorum ac eo etiam nomine ut annotato Domino Stephano Naláczí: qui amplissimae recordationis Celsissimi Principis Transilvaniae etc. ac Domini Parentis nostri desideratissimi toto Principatus et simul vitae ejus decursu devotissimum contestatissimae fidelitatis ministrum se demonstrans, tam consiliis quam aulae magistri suppremi officio fungens, nobis etiam. . . . Principe parente orbatis semper devotum se praestitit praescripti *Popa Sztán* filiorum unus pro salario inserviat. In cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes nostras *litteras Boeronales* pendentis majorisque sigilli nostri munimime roboratas memorato *Popa Sztán* haeredibusque et posteritatibus ejus utriusque sexus universis benigne dandas duximus et concedendas. Datum in Arce nostra Fagaras

die vigesima septima mensis Marty Anno Domini Millesimo sexcentesimo Nonagesimo sexto.

(Transumptulă Tabloî regale din 1 Febr. 1847 în archiva d-lui Ar. Densușianu, dosarul No. 779.

În transumptu originală e descrișă ast-felū :

In quarum litterarum inferiori margine a parte sinistra subscriptum erat Michael Apafi m. p. Erantque sigillo antefati Principis majori et aulico in capsula lignea super cera rubra ductili impresso zonaque sericea varii coloris eidem alligata et pendenti communitae patentisque confectae. In exteriori vero parte talis erat scriptura: Praesentes *litterae Boeronaes* nomine et in persona introscripti *Popa Sztán* de Mardsina tribus in sedibus judiciariis nobilium Fagarsiensium frequentioribus exhibitae sunt, perlectae promulgata (sic) et publicatae ab omnibusque quorum interfuit approbatae acceptatae ac in suo vigore debito cum obsequio nemine contradicente relictae. Extradateque die decima nonna mensis May Anno Domini Millesimo sexcentesimo nonagesimo sexto, paulo inferius per Stephanum Lészay juratum Notarium sedis praefatae. In flexura sigilli scriptum erat a dextris in margine Protocolo Capituli Albensi insertae et inscriptae 1. febr. An. 1700).

1690 — 1726.

O cronică a Făgărașului.

În colecțiunea de documente și manuscripte ale contelui Iosif Kemény, din museulă dela Clujă, ¹⁾ se află și o cronică a Făgărașului, care se iucepe cu aceste cuvinte: « *Cesară Augustulă edifică în Dacia fortăreța bulgară Făgărașă* ».

Contele Kemény face următorea notiță asupra acestui manuscriptă :
« Acestă mică cronică — dice dînsul — care se află în archiva fortăreței regale din Făgăraș, a fostă copiată la anulă 1833 de cătră

(1) Tom. XXXI. 4°. No. 1.

căpitanul Roth, comandantele de atunci al fortăreței; iar' eu am primitu copia presentă dela D-lă Iosif Kiss de Zabola, fostu vice-căpitanu al districtului Făgărașu. Altu-cum se pare, că cronica acăsta a fostu scrisă și compilată în anul 1690, de oră-ce scrisoarea dela începutul cronice, pînă la anul 1690 inclusive, se vede a fi mai vechiă decâtu scrisoarea care se raporta la evenimentele din anul 1707, și astu-felu e posibilu că numai partea din urmă a cronice a fostu scrisă pe timpul evenimentelor. În cătu privesce valoarea internă a cronice și mai cu sémă începutul ei, nu putemu afirma nimicū cu siguranță, de oră-ce compilerul n'a indicatu nicăiri sorgintea de unde a scosū dînsulū datele cele vechi asupra Făgărașului. Din acăstă causă, ce e dreptū, eu nu potū să garantezū infalibilitatea primelorū șiruri ale Cronice, dar' trebue să observū, că afirmațiunea, ce o aflăm la începutul cronice, că : *Cesarū Augustulū a ridicatū în Dacia fortăreța bulgară Făgărașū*, este de totū curioasă, și pôte că acăsta s'arū putē proba cu istoria și chiarū cu documente. Într'o altă scriere mă voiū încerca să probezū acăsta ¹⁾.

Contele Iosif Kemény m.p.»

Nu de multū ne cădu la mână o altă cronică a Făgărașului, și anume unū extractū din Analele călugărilor franciscani dela Mănăstirea S-tului Stefanū din Făgărașu, care conține următoarele trei capitule :

«I. De Districtu Fogarasiensi.

«II. De Oppido et Arce Fogarasiensi.

«III. Arx Fogaras seu descriptio arcis in statu anni 1726 existentis.»

Punendū față în față aceste două manuscripte, ne convingemū numai de cătu că ele constitue două variante a unei și aceleiași cronice. Deosebirea este numai că cronica contelui Kemény este o traducțiune germană de pe o cronică latină, iar' Analele Franciscanilor, așa după cumū le avemū astă-dzi, atū de basă totū aceeași cro-

(1) Studiulū promisū aici dîn partea contelui Kemény s'a publicatū în *Magazin für Geschichte, Literatur und alle Denk- und Merkwürdigkeiten Siebenbürgens*, Kronstadt, 1844 pag. 175—180, dar' cronica nu.

nică, dar pe care însă călugării din secolul trecut au mai completat-o cu diferite pasaje, ce ne aparțineau textului primitiv.

Fundamentul ambelor manuscripte este așa dară o cronică latină mai vechiă, scrisă probabil totu de către călugării franciscani din Făgăraș, după cum era usul în evul mediu pe la diferite capitule și convente.

Etă aici textul acestor două variante :

Fogarascher Chronik.

Augustus Caesar erhob das bulgarische Schloss Fogaras in Dacien.

104. Unter Trajano römischen Kayser, wird Fogarass eingenommen und zerstört.

270. Stellen die Römer unter Claudio Caesar Fogaras und Clausenburg wieder her. Das erste wird Caesurgis Daciae, das letztere Claudio-polium, das ist Claudio Stadt, genannt.

376. Wird Caesurgis von den Hunnen zerstört.

1300. Ist Fogaras abermahl erbaut und Fogarass benannt.

Analele

Călugărilor franciscani de la Mănăstirea S-tului Stefanu din Făgăraș (Cap. II).

Hoc oppidum condecoratur antiquissima Arce, quam anno a Christi nativitate 15-to Augustus Caesar sub potestatem suam redegit bulgaricam tunc temporis Fogar nuncupatam.

Anno dein 104 sub Trajano Romanorum imperatore fuit mancipata et diruta.

Anno 270 Romani aedificaverunt sub Claudio Caesare, Claudio-polim et Fogar; haec propter nomen Caesaris, Caesurgis Daciae, illa a Claudio, Claudio-polis appellata est.

Anno 370 Caesurgis ab Hunnis diruta.

Anno 1300 Fogar denuo aedificata est et appellata est Fogaras; id est : ligneus grossus, ex ea ratione, quod lignellis in formam grossorum effectis, et sigillo certo distinctis, operariis diurni solverentur, exacta dein hebdomada a Praefectis operarum argento redimendis, aut merce utili permutandis imitatione scilicet Romanorum, qui sub Numa Pompilio, concisas et signatas pe-

1342. Wird Törzburg und Fogarass unter Ludovico befestigt.

1529. . . . Stephanus Bathory zu Fogarass.

1570. Bauet Stephan Bathori zwey Thürm zu Fogarass.

1576. Christophoro Bátory Woyvodae Transylvaniae,

1581. Succedit Sigismundus Batory.

1594. Transylvania wird dem Kayser Rudolf vom Sigismundo übergeben.

1598 Siebenbürgen an den Kayser.

1605. Stephanus Botskay.

1608. Bathory Gábor.

1613. Bethlen Gábor.

1630. Georgius Rakoczi bauet die Schanz an das Schlos Fogarass.

1661. Joannes Kemény.

1662. Michael Apaffy residirt in Fogaras nebst seiner Familie.

1690. Tochly.

cudum pelles pro monetis adhibebant, et hinc a pecude «pecunias» a Numa «nummos» dictas ¹⁾).

Anno 1570 aedificavit Stephanus Bathori duas bastiones in arce Fogarasiensi.

Anno 1576, Cristophorus Bathori wajwoda in Transylvania instituitur.

Anno 1581 succedit Sigismundus Batory.

Anno 1594 facta fuit transactio inter Rudolphum Imperatorem, et Sigismundum, qui

Anno 1598 Transilvaniam Imperatori subjugavit.

Item sequentes dictam arcem incoluerunt :

Anno 1605 Stephanus Bocskai

Anno 1610 Gabriel Bathori.

Anno 1614 Gabriel Bethlen.

Anno 1630 Georgius Rákoczi circumdedit Arcem Fogaras moenibus.

Anno 1661 Joannes Kemény.

Anno 1689 Michael Apaffi, unacum sua tota familia.

Anno 1690 Emericus Tökoly. . .

(1) Pasagiulă din urmă se află trecută și în Milcovi a lui *Bankó* (Viennae, 1781. II. 301) în următorul mod : i. e. *ligneus grossus*, eo quod ligneolis in formam grossi effictis, et sigillo certo distinctis, operarii diurni solverentur, exacta dein hebdomade a Praefectis operarum, argento redimendis, aut merce utili permutandis. Din cauza acestei tradițiuni Făgărașul a fost numit în limba latină din Austria, și *Lignopolis*. A se vedea : *K. G. Windisch*, Geographie d. Grossf. Siebenbürgen, Pressburg, 1790, pag. 220 și 229.

XX.

1723, Iunie 21.

Samuilü Intzedi vice-capitanulü districtului Făgărașu dimpreună cu mai mulți nobili și boeri și cu Gavrilă Șerbanü locotenenulü (hotrogiulü) Boerilorü delimitază moșia Sâmbetei-de-susü, donată de Michaiü Apafi I. Principelü Constantinü Brancoveanu.

Mii *Intzedi Samuel*, mostan Fogaras Várának, és Districtusának Vitze Kapitannya, *Ótves György*, *Rozgoni Mihály* és *Gábor Gábor*, Fogarasban resideáló nemes személlyek, *Kopatséli Mihály Deák*, *Sztrezsa Máthé*, *Voilai idösb Sorban Gábor Boerök Hadnagya*, és *Hévízi István*, hűtes Szolga-Biro, mindnyájau a Fogarasi Tekintetes Nemes Felső Széknek hűtes Assessori, adgyuk emlékezetül mindeneknek a' kiknek illik ez Levelünk rendiben mostaniának, és következőbelleknek, quod in hoc Anno 1723, Die 21-a Mensis Iunii, Meltságos *S. R. I. Gróff Kosztandin Brankován* Ur eö Nagysága, Erdélyi Fogaras földi, felső Szombathfalvi Dominiumának Udvar Birája *Sztankul Logofet* uram, hozá és praesentálá nekünk Tekintetes ur Kövesdi *Boér Simon* Uram Fogarasi Fő Kapitány uram eo kegyelme commissióját, és petsétit; mellynekis tenora ez: Kegyelmed Vice Kapitány Intzedi Samuel uram, maga mellé vévén *Ótves György*, *Rozgoni Mihály*, *Gábor Gábor*, *Kopatséli Mihály Deák*, *Sztrezsa Mathe*, es *Voiljai idösb Sorban Gábor* Assessor uraiméket; kikelis mennyen fel a felső Szombathfalvi Monasteriumhoz, és citaltassa oda, mind a Drágusi, also Visti és felső Szombathfalvi Lakosokot Boérokot, Jobbágyokot; kik előttis az keziben adando Donatiot olvassa fel, és magyaráltassa meg nekik, azután eskettesse meg, hogy azon Donatióban meg irt métaakat igazán ki mutattják, és munketis, és kegyelmeteket oda vezetnek, és megmutattják, azon dologban procedalni tartsák hűvségeknék. Datum Fogaras Die 15-a Junii Anno 1723. Boer Simón Fő Kapitány m. p. Miis ezért engedelmeskedvén praetitulalt Fő Kapitány uram eo kegyelme Commissiojának, Anno et Die ut in praemissis clamentünk a' Commissioban irt Monasteriumhoz, az hovais szolgabíró *Szkorei Illyés* uram által oda citaltatok *Dragusi Sorban Ko-*

dra, Boerok tizedesét, Janos Botalt, Rad Bobijkat Boerokat, Juon Potiertou, Rad Stoja falusi Birót es ezek által az egész Dragusi lakosokat, Boerokat, Jobbágyokat, nem különben *Popa Komsa Sandru Boért* és Falu Papját, *Popa Máté Sandru, Sandru Sandra, Bulcar Uliu,* és *Vaszij Kerse Boerokat, Alga Borza* falusi Birot, *Opra Borza* esküttet, és ezen személyek által az egész also Visti lakosokat, Boerokat, és Jobbágyokat, hasonloképpen a' felső Szombathfalvi lakosokat egészen, kikis egybe gyűlven a' fellyebb meg nevezett Monasteriumhoz, a' kezűben adott Donatiót előttök fel olvastuk, és vellék jól meg erttetük, az után meg eskettük, hogy minkel hiven s igazán vezetnek azokon a' Donatioban irt metákon, es meg mutatták kikis közönsegesen minden veszekedés nélkül meg indulának az irt Monasteriumtól fogva fel a' *Pereu Szemuluron* (sic) fel a pereulnak eredeteig, azontúl (az Erdők között levő ezen) fel mindenütt a' Tisztáig, és a *Piatra Rosiaig,* az hol meg állapodánk, és meg kérdök a Dragusi Also Visti, és Felső Szombathfalvi Lakosokat, hogy melly jegyek választják a felső Szombathfalvi Erdőt a' Dragusi Erdőtől, kikis közönsegesen azt felelék, hogy a' mint fel jöttünk a' Monasteriumtól fogva a *Pereu Szemuluron* (sic) fel az élen a *Piatra Rosiaig.* nap keletre a' felső Szombathfalvi erdő, nap nyugotra a' Dragusiaké, onnan osztán a tiszta havasson, az havas élen fel mindenütt az oláh országi határig, és ott meg állapodván közönsegesen de kivált képpen az also Visti Boerok, és Jobbágyok vallák hogy az élen nap keletre a felső Szombathfalviak havassa, nap nyugotra a' magoké Also Vistieké, ezt a' Dragusi lakosok helyben hagyák, és confirmálák; Melly erdők, és havasok között lévő metáknak s bizonyos jegyeknek megjárása, így és ekképen menvén végben, és a mint a fellyebb irt falukbéli lakosok közönsegesen kimutatták, s kinevezték, azon meták vallastyák, s distinguvallyák a felső Szombathfalvi Erdőt a Dragusi Erdőtől nem különben az havast a Dragusi erdőtől, és also Vistiek havassától, nem lévén ezen Lakosok között semmi egyenetlenség, s controversia az erdő s havas felett. Melly metalis reambulatio mi általunk, és mi előttünk úgy a meg nevezett lakosok által is így menvén végben úgy irtuk meg miis pro futura cautela, fide nostra mediante usualis

petsetünk es kezünk subscriptiója alatt adgyúk az Exponens eo
kegyelmének. Datum in Monasterio Felső Szömbathfalvensi, Anno
et Die, Locó ut in praemissis.

Intzedi Samuel

vice Kapitany m. p.

(L. S.)

Mihály Deák m. p. (L. S.)

Sztreza Máthé m. p. (L. S.)

Voilai Sorbán Gábor m. p. (L. S.)

Ötves György m. p.

(L. S.) Hévízi Istvan m. p.

vice szolg.

Rozgoui Mihály m. p. (L. S.)

Gabor Deak, alias Gábor Gábor m. p. (L. S.)

Correcta per Eosdem.

Presentem copiam vero suo originali in omnibus punctis et clausulis conformem, cum eoque consonam esse inventam, hisce fidem facimus. Sign. Coronae. d. 12-ma Junii 1781.

(L. S.) Luc. Rausz m. p.

(L. S.) I. Tartler m. p.

Jurat. Secr. Coron.

Secr. Coron.

Traducțiune.

Not Samuilu Intzedi actualu Vice-căpitanu alu fortăreței și alu districtului Făgărașu, George Ötvös, Michaiu Rozgoni, Gavrilu Gaboru nobil din Făgărașu; Michaiu Diacu și Mateiu Streja din Copăcelu, Șerbanu Gaboru celu bătrănu din Voila locotenentulu Boeriloru, și Ștefanu Hevizi subprefectu juratu, toti asesori jurati la onorabilulu și nobilulu tribunalu superioru alu Făgărașului, facemū cunoscutū, prin acostă carte a noastră, tuturorū cărora se cuvine, celorū de acumū și viitorū, că logofetulu Stancu, intendentulu moșiei *Sâmbeta-de-susū* din *Tera Făgărașului*, care moșia este a Ilustrății sale a Domnului *Constantinū Brancovenu*, conte alu Sântului Imperiu Romanu, ne-a adusū și prezentatū în anulū acesta 1723 în ziua de 21 a lunei lui Iunie comisiunea și sigilulu Domniei sale alu D-lui căpitanu alu Făgărașului Simeonu Boeru de Cuiesti, — alu cărei conținutū este: Domnia-ta, d-le Vice-căpitanu Samuilu Intzedi, luându cu d-ta pe d-nii asesori George Ötvös, Michaiu Rozgoni, Gavrilu Gaboru, pe Michaiu Diacu și Mateiu Streja din Copă-

celu și pe Șerbanu Gaboru celu bețrănu din Voila, să te duci cu diușii la monăstirea Sămbetei-de-susu și să citezi acolo pe toți boerii și iobagii, cari locuesc în Dragușu, în Viștea-de-josu și în Sămbăta-de-susu, să le citești actul de donațiune, care ți-lu voiu da, să-lu esplici, și apoi să-i juri că voru arăta cu buna credință hotarele descrise în acea donațiune, ne voru conduce la ele alătu pe noi cătu și pe d-vostră și ni le voru arăta și voru procede cu loialitate în acestă cestinne. Din acestă causă ascultându noi de comisiunea mai susu titulatului Domnu, a Căpitanului supremu, ne-amu dusu în anulul și dina arătata mai susu la monăstirea descrisă în comisiune, unde d-lu subprefectu Ilieșu de Scoreiu a citatu pe Șerbanu Codrea din Dragușu *Decurionulu Boeriloru*, pe boeriu Ionu Bota și Radu Bobeica, pe Ionu Poterteu, pe Radu Stoia primarulū satului, și prin aceștia pe toți boeriu și iobagii, ce locuesc în Dragușu, asemenea și pe boerulu Popa Comșa Șandru preotulu satului, pe boeriu Popa Mateiu Șandru, Șandru Șandrea, Bucuru Uliu, Vasiu Cărja, pe Aldea Borza primarulū satului, pe juratulū Oprea Borza, și prin aceste persone pe toți boeriu și iobagii ce locuesc în Viștea-de-josu, — asemenea pe toți locuitorii din Sămbăta-de-susu, — cari intrunindu-se la monăstirea mai susu amintita le-amu cititu donațiunea ce ni s'a datu, le-amu esplicat'o s'o înțelegă bine, apoi i-amu juratu că ne voru conduce cu bună credință și intru adevăru la hotarele descrise în donațiune și ni le voru arăta; apoi cu toți împreună și fără nici o certyă au pornitu dela numita monăstire în susu pe Păriulu Semnelorū pină la isvorulu Păriului și dincolo de isvoru prin păduri pină la Tistacu și Pétra-roșiă, unde ne-amu opritu și amu întrebatu pe locuitorii din Dragușu, din Viștea-de-josu și din Sămbăta-de-susu, cari sunt semnele ce despartescu pădurea Sămbetei-de-susu de pădurea Drăgușului, și toți împreună au respunsu, că așa după cumu amu venitu încependu dela monăstire pe Păriulu-semnelorū în susu, pe muchiă, pină la Pétra-roșiă, în partea despre răsăritu este pădurea Sămbetei-de-susu, iar spre apusu pădurea Drăgușenilorū; și de acolo mergendu apoi pe muchia muntelui Tistacu peste totu loculū pină la hotarulū Țerei-romănesci, și oprindu-ne acolo ne-au declaratū cu toții și mai cu sémă Boeriu și Iobagii din Viștea-de-josu, că

În partea despre răsăritul a micii este muntele locuitorilor din Sâmbăta-de-sus, iar spre apus este muntele dinșilor alți Viștenilor-de-jos, și acesta o aprobă și confirmă și locuitorii din Drăguș. În modul acesta s'a îndeplinit reambularea hotarelor și a semnelor distinctive, ce există între aceste păduri și munți, și după cum ne-au arătat și ne-au spus în unanimitate locuitorii satelor descrise mai sus, aceste sunt hotarele, care despărțesc și distingă pădurea Sâmbetei-de-sus de pădurea Drăgușului, și muntele (Sâmbetei-de-sus) de pădurea Drăgușului și de muntele Viștenilor-de-jos, ne fiind nici o neînțelegere și controversă între acești locuitori asupra pădurii și a muntelui. În modul acesta îndeplinindu-se acesta reambulare a hotarelor prin noi și înaintea noastră precum și cu locuitorii mai sus numiți, pentru precauțiune în viitorul an și descrie-o astfel în puterea credinței noastre și o dăm d-sale reclamantului întărită cu sigilul și cu subscrierile mâinilor noastre. Dată în mănăstirea Sâmbetei-de-sus în anul, dina și locul arătate mai sus. (Urmază subsemnăturile).

(Copia vidimată de Secretarii Brașorului în archiva D-ului Ar. Densușianu).

1732, Iunie 17.

Tribunalul boeresc din Țera Făgărașului judecă procesul dintre Boerii și Iobagi din Poșorta cu Iobagi din Bréza pentru proprietate la muntele Valea-Poșorții (1).

Nos *Sedis Boeronalis Judiciariae Fogarasiensis* Communitas. Damus pro memoria omnibus quibus expedit. Quod in Anno praesenti millesimo, septingentisimo, trigesimo secundo. Die vero 13-tia Maji. Cum videlicet pro faciendo causantibus iudicio moderativo convenissemus ac pro tribunali consedissemus, strenuus *Bukur Gusaila Boer* de Posorita, *Decurio Boeronum* ibidem in Posorita, residentium, sui,

(1) Din acest document vedem, că pe lângă toate calamitățile prin care a trecut Țera-Făgărașului dela a. 1530 încôce, numirea de *Tribunal-boeresc* (sedis boeronalis judiciaria) se conservase acolo încă pînă la a. 1732. Limba oficială ajunsese a fi cea ungară, dar instituțiunea a rămas românească.

et omnium Boeronum praenotatorum, personis, strenuus Bukur Popi Algji Judex in Posorita, et fiscalis subditus sui et subditorum in eadem Posorita habitantium personis, ut Actores. Contra et adversus providos Bukur Hast Judicem. Popi Bukur, Avram, et Prekup Tatumir. Juratos. in pago Bráza, adversus ipsos, ac per (ip)sos. Contra et adversus incolas in praenotata possessione Bráza residentes Fiscales subditos, universos, ut Inctos. hujus modi Actionem legalem instituerint. Anno 1732 die 13 Maji. Actorok, Fejervarmegjeben Fogaras Földén, Posoritán lako Nemes Bukur Gusaila Boér, a meg irt Posoritán lako egész Boerság Tizedesse, maga es a több Posoritán lako Boerság képében, és ugjau azon meg irt Posoritán lako Bukur Popi Algji Falus Biro, és Fiscalis Jobbagj, a több Posoritán lako Fiscalis Jobbagjak képekben mint az egész Posorita nevü Falunak, ugj Boerságnak, mint Fiscalis Jobbagjoknak legitimus Plenipotentiarissii. Inctusak, Fejervarmegjében Fogaras földén Brázán lako Bukur Hast Falusi Biro, Popi Bukur, Avram, és Prekup Tatumir, a meg irt Bráza nevü Esküttei, mind hárman Fiscalis Jobbagjak, a több Brázán lako Fiscalis Jobbagjoknak képekben; kik ellen az Actorok causajokat. Legitimè constitualt Procuratorok, Fogarasi Gábor Gábor által ekképpen proponálttattyák.

Ezért kellet az Inktusokat, ő kegyelmeket citaltatnunk ez Te-kintetes *nemes Boeronalis Székre*, törvényre. Hogj tudniillik: lévén nekünk egész Posoritaiknak, itt Fejervarmegjeben Fogaras Földén, az Posoritai Felső fordulo Határunkban, égj *öss, örökös Boerság* Erdönk Havasunkal egjben, mellynek neve *Válye Posoriti*, in vicinitatibus al, felyül, a Desáui es B Erdő, és Havas, aloll penig a Brázai *Kollsu Brezi* nevü havas, es Erdő melly meg irt Erdönkről, és *ös örökös Boéri örökségünkrol* s Havasunkrol, nem tudatik, ki parantsolattyából tselekszik, avagj hogj tsak a magok propria authoritassakbol, minket, ha vagj faért menyünk szekereinkel. vagj juhainkal, vagj egjéb márhainkalis ott járunk, es, legeltettyük, néha az magunk Erdönkb . . neha penig az igaz ország uttyát is meg álván rajtunk sok po akat patrolnak, injurialnak, vexálnak, és mikor lát hozunk a mi

tulajdon magunk meg irt erdönkről, utunkat meg álván, hatalmasul szekerünkről fánkat le hányák, rakják, utunkban turbálnak, ki mondhatatlan sokképpen huznak, vonnak, csufságot űznek rajtunk. és zálogálnak bennünket, az Inktusok ő kegyelmek, melly ő kegyelmek hatalmaskodások miatt, már meg irt erdönket nem birhattuk, mivel pacificum Dominiumában annyira turbáltanak, hogj meg irt Erdönket nem élhettyük, hasznát nem vehettyük. Lévén feles számból álló zalagink ő kegyelmeknél, melly zalaginkat mais ea potentia mediante birnak, és magoknál manuteálnak, mellyéket, ha ő kegyelmek tagadnának, docealni keszek leszünk, holott az Inctusoknak a mi Válya Posoriti nevű Havasunkhoz és Erdönkhez, semmi közök, és jussak nintsen, mivel magunk tulajdon östől maradt, *ős, örökös Boérságunk*, és határunk, mellyről, mind az urbariuak jó bisonáságot térsznek mind mi magunknak jó menedék Leveleink s Privilegium Leveleink extálnak, és data eximissione, hogj a mi tulajdon határunk, ha kívántatik bőven comprobalni készek vagjunk.

Melly ő kegyelmek hatalmaskodásokert, és sok izben tett meg károsításinkert, meg kivannyuk miis a jure, minthogj az Inctusok ő kegyelmek minket a mi magunk saját ős örökös erdönknek, határunknak és Havasunknak békességes biradalmában turbáltanak, potentiariusokottanak, és mind hatasunkban (sic), erdönkben és az igaz ország uttyábanis utunkat meg álván hatalmasul meg tamadtanak, sok rendben meg zalogáltanak, meg tsufoltanak, sok injuriakkal illetenek, Hogy valahányszor meg támadtanak, es meg zalogáltanak, mind annyiszor külön külön, minor potentianak terhén C : D. P. 2, Tit 67. és elvett zaloginkat meg adásában maradjanak. Interim, perre, Procuratorra való koltsejünken és farattsagunknak refusioján. Et Protestatur ad ulteriora. Liceat verbis plura, ut et de eximissione, si opus fuerit. Actores iterum cupiunt Literas relationis, super citatione confectas ad reformandum extradari.

Inctus. Brázai Radu Hás, maga és az egész falu képeben replical, Párt kívánok. Deliberatum est. Par conceditur.

Anno 1732. Die 17-ma Iuny. Causa continuata supra scriptorum Actorum contra et adversus supra scriptos Inctos, pro Acto-

res Procurator idem qui ante. Per quem Actores cupiunt legi Levatas suas cum sua serie. Actor dicit. Az Inctusak ezen Causainkban Párt ké(r)tenek. Kiktől az Pár nem is denegaltatott, mégis comparealni, annál inkább keresetünkre. meg felelni. nem akarnak, hanem törvennyel költeni, farasztani akarnak, azért meg kívánnjuk, hogj actionk . . . keresetünken convincaltassanak. et protestatur.

Deliberatum est. Pro Inctis nemo. Ergo in tota Actor acquisitione convincitur. In quorum quidem majorem fidem, firmisque testimonium, praesentes Literas Deliberationales. Sub sigill . . . manuum propriarum subscriptione eorundem futuram ad cautelam extradandas duximus. Actum Fogaras Diebus, Mensibus et Anno praenotatis.

Correcta.

Aaron Solymosi

Sedis Boeronalis Judiciariae

(L. S.) Fogarasiensis

(Ju)ratus Notarius mp.

Traducțiune.

Noi Comunitatea Tribunalului boerescă din Făgărașu facemū cunoscutū tuturorū cărorā se cuvine, că in anulū acesta una mie șapte sute trei-deci și doi, in ziua de 13 Maiu, cândū adică ne-amū intrunitū ca să facemū judecatā moderatā intre părțile, ce aū procesū, atunci valorosulū Bucurū Gușăilă boerū din Poșorta, Decurionulū Boerilorū ce locuescū in Poșorta, in numele seū și alū tuturorū Boerilorū amintiți mai susū, și valorosulū Bucurū alū Popii Aldeii primarū in Poșorta și iobagiū alū fiscalulū in numele seū și alū iobagilorū ce locuescū in Poșorta, ca actori, aū intentatū următórea acțiune legalā in contra prudentilorū Bucurū Hașū primarū, Avramū alū Popii Bucurū și Precupū Tatomirū, jurați din comuna Bréza, in contra lorū și prin dinșiū in contra tuturorū iobagilorū fiscali ce locuescū in amintita comună Bréza in calitate de incusați: In anulū 1723 in 13 Maiu. Reclamantți: Nobilulū Bucurū Gușăilă boerū din Poșorta in Țera-Făgărașului, in Comitatulū Albei, Decurionū alū întregēi Boerimii din Poșorta, in numele seū și alū celorū

alalți boeri din Poșorta, — asemenea și *Bucurū alū Popiū Aldiū* din Poșorta primarulū comunei și iobagiū alū fiscalulū in numele celorū alalți iobagi fiscali din Poșorta, ca plenipotenți legali ai intregel comune Poșorta, atâtū din partea boerilorū, câtū și a iobagilorū fiscali. *Incusați*: *Bucurū Hașū* din Bréza in Țéra-Făgărașului, comitatulū Albei, primarulū comunei, *Avramū alū Popiū Bucurū* și *Preocupū Tatomirū*, jurați din comuna Bréza, toți trei iobagi fiscali, in numele celorū alalți iobagi fiscali din Bréza, in contra cărora reclamanți prin avocatulū dinșilorū legalmente constituitū Gavrilă Gaborū din Făgăraș expunū procesulū lorū in următorulū modū :

A trebuitū să-i cităm in judecată pe d-lorū incusați inaintea acestui onorabilū și nobilū tribunalū boerescū, fiind-că noi toți locuitorii din Poșorta avem in hotarulū din susū alū Poșortii aici in Țéra Făgărașului in comitatulū Albei o *pădure boerescă strămoșescă ereditară*, ce se numesce Valea-Poșortii, și care se invecinează de asupra cu in(cusați), cu pădurea și cu muntele Deșanilorū și a B. iar din josū cu muntele și cu pădurea Brézei numitū Colțulū Brézei, și ori mergemū noi in *pădurea și in moșia noastră boerescă ereditară* ca să ne aducemū lemne cu carele noastre, ori amblămū acolo la pășiune cu oile și cu alte vite ale noastre, nu scimū din alū cui mandatū, ori pôte din propria dinșilorū autoritate, d-lorū incusați ne esū in cale, une-ori in pădurea noastră, iar de altă dată chiarū in drumulū țérei, și comitū acte de violență asupra noastră, ne injură, ne vexeză, și dacā ne aducemū lemne din pădurea noastră susū amintită, care este proprietatea noastră, ei ne ținū drumulū, ni le descarcă și aruncă josū, ne impedecă in drumulū nostru, ne tragū și despoia in multe moduri, ce nu le mai putemū spune, ne batjocurescū, ne zalogescū, ast-felū că din cauza violențelorū ce le comitū dinși acum nu mai putemū stăpāni pădurea, fiind-că ne turburā așa multū in posesiunea liniscită încātū nu ne mai putemū bucura de pădurea mai susū amintită și nu-i mai putemū lua folosulū. Avemū la domnialorū o mulțime de zalóge, ce le posedū și le ținū pînă astăzi cu aceeași putere, pe cari dacā l'arū nega noi suntemū gata să le dovedimū; iar de altă parte incusați nu aū nici unū amestecū și nici unū dreptū la muntele și la pădurea noastră numitā Valea-Poșortii, fiindū că acéstā,

pădure este *Boeria noastră proprie ereditară, remasă dela strămoși*, ce se probază de ajunsă atât cu urbariul cât și cu scrisorile de scutire și cu privilegiile cele bune, cari le avem, și dacă se va trimite o comisiune, și când va fi trebuință, noi suntem gata să probăm în de ajunsă că este proprietatea noastră.

Din această cauză, fiind că incusații ne-au turburat cu puterea în posesiunea liniscită a pădurii, a hotarului și a muntelui, cari sunt *proprietatea noastră ereditară*, și ne-au eșit în drum în hotarul nostru, cât și în pădurea noastră și chiar pe drumul țerei, și fiind că ne-au atacat în mod violent, ne-au zălogit în mai multe rinduri, ne-au batjocorit și ne-au cauzat multe injurie, cerem din punctul de vedere al dreptului, pentru violențele și păgubele ce ni le-au făcut, ca de câte ori ne-au atacat și zălogit de atâtea ori să fim condamnați pentru actul de mică violență C. D. P. 2, tit. 67, să ne restituie zălogele și afară de aceea să ne rebonifice cheltuelile de judecată, cheltuelile avocatului și ostenela noastră. Iar în privința celorlalte se protestează. S'ar putea dice mai multe, cum este și în privința trimiterii unei comisiuni, dacă va fi de lipsă. Reclamantii mai cer să se estradea certificatele de primirea citațiunilor pentru a se schimba. Incusatul *Radu Hașu* din Bréza în numele se și al satului întreg replică: ceru copia. Deliberându-se, se concede copia.

În anul 1732 în 17 Iuni continuându-se procesul susu numiților reclamantii în contra incusaților mai susu amintiți, actorii avându de avocat totu pe cel de mai înainte ceru prin dînsul ca să li se citescă în ordinea sa cele conținute în procesul verbalu. Reclamantul dice: Incusații au cerut în decursul acestui proces, ca să li se dea o copia. Deși copia nu li s'a denegat, totuși nu voescu să se infăcișeze și să respundă la acțiunea noastră, ci din contra voescu numai să causeze cheltueli și osteneli cu judecata, din care cauză cerem, ca dînsii să fie condamnați în sensul cuprins în acțiunea noastră. Deliberându-se, pentru incusați nimeni. În consecință se hotăresce, că Actorul câștigă întru tôte. Spre credință mai mare și adeverință mai firmă, amu aflatu cu cale să extradăm această sentință investită cu sigilulu . . . și cu propria

noastră subsemnătură, pentru ca să fie de apărare în viitor. Făcută în Făgărașu în anul, lunele și zilele însemnate mai sus. (Urmează subsemnătura).

(Originalul pe hârtia în dosarul adv. Ar. Densușianu «Comuna Poșorta».)

XXII.

1733, Iunie 19.

Tradițiunii despre Colonisarea Țerei Făgărașului.

Publicăm aici depozițiunile unor marturi făcute în procesul Boerilor din Poșorta cu iobagii din Bréza pentru proprietate la muntele și pădurea numită Valea-P. șorții. Din declarațiunile acestor marturi se constată că generațiunea vechiă din secolul trecut mai avea încă ôre-cari souveniri din epoca cunoscută sub numirea de *Nova Plantatio Terrae Fogaras*¹⁾.

25-tus Fatens, Desányi *Raduly Majlát* Fiscalis Jobbágy Ann. circit. 60. Legit. citat. juratus examinatus fatetur. . . Ad 4-tum, A szüleimtôt se hallottam hogy a Bráziaknak azokban az havasban és erdőben, reszek vagy jussok lett volna, tudom pedig hogy a Posoritaiak birtak mint ösöktöl maradt, igaz Jozzagokot *miolta Fogaras földé ide telepedett* mellyet, a régi vén emberekis, akképpen beszélnek.

Eodem Anno Die vero 19-ma Mensis Juny in Possessione Posorita Districtu Fogaras existente Domoque *Raduly Gusaila Boeronis Boeronumque Decurionis* Inquisitio nostra sequenti serie continuata.

27-mus Fatens Netoti *Iosziff Sorban* fiscalis Jobbágy, Annorum circiter 70. Leg. citat. juratus examinatus fatetur. Ad 1-um

(1) A se vedé mai la vale și depozițiunile marturilor din 1792, pentru verificarea genealogiei familiei Boerii din comuna Vadu. Anume depozițiunea marturului Popa Sin Boeriu: Ihre Voreltern waren diejenige, welche das Dorf Waad zum allererst zu bewohnen anfangen. Asemenea și depozițiunea marturului Popa Samoila Dănețu: und diese uralte Leute haben das Dorf Waad zum allererst bewohnt.

Hallottam az régi emberektől és a szüleimtől is *hogy regenten a hol most Bráza vagy on ott falu nem volt*, hanem azt a helyet birták a Posoritaiak, most peniglen tudom hogy a Posoritaiaknak Brázán vagy on, Boeri malmok.

30-mus Fatens Ludisori *Raduly Salamon* fiscalis Jobbágy Annorum circiter 80. Leg. citat. juratus examinatus fatetur. Ad 1-um, Hallottam a regiektől hogy azt az helyet, a hol a Braza nevü falu vagy on valaha a Posoritaiak birták, *az után telepedtek volna oda a Brázaiak* hallottam azt is hogy a Posoritaiaknak levelek is volna rolla

31-mus Fatens Ludisori *Sztan Szirbul Boér* Annorum circiter 60. Leg. citat. juratus examinatus fatetur. Ad 1-um. Hallottam bizonyval a regi öreg emberektől, hogy a Posoritaiak birták a határokat egez fel a Havasokig, és a *hol most Bráza vagy on, oda a Posoritai Boerok, Kallyibas Sellereket szállítván*, magakot szolgáltatatták vellek, mint az ő földön lakokkal, mikor osztán egy a Fejedelmek közzül egez Fogaras földön, minden Boéroknak Sellereket el vette, akkor ezen Bráza nevü helyen lako sellereket is el vette a Posoritai Boeroktól, a Posoritaiak határokból egy darab határt szakasztván nekik ott Bráza körül. Ad 5-tum Mind e regiektől ugy halottam, mind magam is ugy tudom hogy a megirt vicinitasok között levő Havas és erdő attól a *Gusás Boértól a ki Posoritát meg szállotta maradt örökség* szerint, az successorira ugy mint az egez Posoritai lakosokra

32-dus. Fatens Ludisori *Batsilla Batsilla, Boer*, Annorum circiter 60. Legit. citatus juratus examinatus fatetur. Ad omnia puncta uti proxime antecedens Fatens Sztán Szirbul.

33-tus Fatens Ludisori *Tamás Janos Boer* Annorum circit. 44.

34-tus. Fatens Ludisori, *Burszány Szirbul*, Ann. circit. 50.

Hi legitime, citati, jurati, examinati fatentur in omnibus uti antecedens 31-mus fatens

35-tus. Nagy vaj *Joon Bika Boer* Ann. circ. 60 Legit. citat. juratus examinatus fatetur . . . Ad 5-tum, hanem *miolta*

Posorita ide telepedet, mind a Posoritai Boeroké volt, mais övek, mellyeket az Attyok jussán birnak

37-mus Fatens Nagy vajdafalvi *Bukur Nisztor* Méltóságos Báró Bartsai Gergely uram eo Nagysága Jobbágya Ann. circ. 50. Legit. citat. juratus examinatus fatetur . . . — Ad 5-tum, Hanem a *miolta a Posoritaiak ide telepedtek*, a Havas a Boeroké, és a malom, az erdő pedig az egész Posoritai lakosoké, mellyeket a Posoritai Boeroknak, elejek és ő utánnok, ez mostani successorok, bekeségesen birták . . .

45-tus Fatens Leszai *Kornila Gravuly Boer* Annorum circit. 80. Legitime citatus juratus examinatus fatetur. Ad 1-mum, Hallottam a regiektől, hogy Bráza fekszik a Posoritai Boerok határán, vagy Boérságán . . . Ad. 5-tum, *miolta Posorita ide szallot*, az olta, a Posoritai Boeroknak régi elejekről, reájok szallót örökségek, birták is, a mint halottam, az elejek is, magokat pedig tudom hogy bekeseges birodalmában voltak.

Mind ezek a vallok Nemes . . . ér vármegygyében Fogaras földén a meg irt Falukban lako . . . Boeri és Paraszt személyyek, kiknek hütök után tött fass(i)okot, modo ut supra, fide nostra mediante meg irtuk futura iberiori Exponent
 Datum in possessione Posorita, Anno Millesimo Septingentesimo Trigesimo Tertio, Die 19-na Mensis Juny ultima videlicet praemissae inquisitionis Die.

Correcta.

Nagyságtok s kegyelmetek álázatos	Szolgai
<i>Solymosi Aaron</i>	és <i>Szathmari István</i> ,
Fogarasi Felső	azon Nemes Szeknek
Törvényes Nemes	edgyik hütös Viceszolgabirája
Széknek hütés Assessora. m. p.	m. p.

T r a d u c ți o n e.

Ală 25-lea deponentă, *Radulă Mailată* din Deșani, iobagiă ală fiscului în etate cam de 60 ani, citându-se jurându-se și întrebându-se în mod legal, declară La punctul 4. Nică dela părinții

mei n'amă auzit, că Brezenii să fi avut vre o parte sau vre un drept la munții și la pădurea din cestiu. Dar știu, că Poșorțenii le-au stăpănit ca moșia adevărată renașă dela strămoși *de când s'a colonisat aici Țera Făgărașului, lucru pe care așa-lă povestesc și ómenii cei de totu bătrâni*.

Totu în acelașu an, în ziua de 19 a lunii lui Iunie, investigațiunea noastră s'a continuat în modul următor în Comuna Poșorta din districtul Făgărașului, în casa Boerului *Radulă Gușăilă, Decurionul boerilor*.

Alu 27-lea deponent, *Iosif Șerbanu* din Netotu, iobagi alu fiscului, în etate cam de 70 ani etc., declară : Ad 1. Amă auzit dela bătrâni și dela părinții mei, că unde este acum Bréza, acolo mai de multu nu era sat, ci locul acesta l'au stăpănit Poșorțenii, iar acum știu, că Poșorțenii au mori boeresci în Bréza.

Alu 30-lea deponent, *Radul Solomonu* din Ludiușoru, iobagi alu fiscului în etate cam de 80 de ani etc., declară : Ad 1. Amă auzit dela bătrâni că locul, unde este acum satul numit Bréza, o dată a fost în stăpânirea Poșorțenilor, și după aceea s'ar fi colonisat Brezenii acolo, amă auzit și aceea că Poșorțenii aru avé cărți în astă privință

Alu 31-lea deponent, *Stanu Șerbulu*, boer din Ludiușoru, în etate cam de 60 ani, etc., declară : Ad 1. Amă auzit întru adevăr dela bătrâni de de-multu, că Poșorțenii au stăpănit hotarele pină susu la munți, și unde este acum Bréza, acolo *Boerii din Poșorta colonisându jeleri colibași* (1) s'au servit cu ei, ca cu ómenii ce locuia pe pământul lor, iar atunci când unul din Principi a luat dela boeri pe jeleri din tota țera Făgărașului, atunci a luat și dela boerii din Poșorta pe jeleri din locul ce se numesce Bréza, rumpându pentru ei o bucată de hotaru din hotarul Poșorțenilor, acolo în jurul Brezei. Ad 5. Amă auzit totu dela cei bețrâni, și eu încă așa știu, că muntele și pădurea dintre

(1) *Jeleri*, în limba latină «inquinus», termină feudală în Transilvania, însemnă locuitor pe proprietatea altuia.

hotarele descrise au rămasă ca moscenire, dela *Boerulă acela Gușatū, care a colonisatū Poșorta*, la succesorii sei precumă și la toți locuitorii din Poșorta.

Alū 32-lea deponentū, *Băcilă Băcilă*, boerū din Ludișorū, in etate cam de 60 de ani.

Alū 33-lea deponentū, *Ionū Tămașū*, boerū din Ludișorū, cam de 44 de ani.

Alū 34-lea deponentū, *Bursanū Sėrbulū* din Ludișorū, cam de 50 de ani.

Aceștia citāndu-se, jurāndu-se și întrebāndu-se in modū legalū, deponū intru tōte ca martorulū precedentū alū 31-lea

Alū 35-lea *Ionū Bica*, boerū din Voivodenii mari, in etate cam de 60 de ani etc. declarā: Ad 5. *Dar de cāndū s'a colonisatū aici Poșorta*, (muntele și pădurea) au fostū a Boerilorū din Poșorta, și astăzi încă sunt ale lorū, pe cari le stăpānescū in puterea dreptului, ce l'au avutū parinții lorū.

Alū 37-lea deponentū, *Bucurū Nistorū*, din Voivodenii-mari, iobagiū alū Ilustritații sale alū d-lui Baronū Grigore Bartsai, in etate cam de 50 de ani etc., declarā: Ad 5. *Dar de cāndū s'au colonisatū aici Poșortenii*, muntele și mōra au fostū ale Boerilorū, iar pădurea a tuturorū locuitorilorū din Poșorta, pe cari le-au stăpānitū in pace antecesorii boerilorū din Poșorta și după ei succesorii de acumū.

Alū 45-lea deponentū, *Cornila Grėvulū*, boerū din Lisa, in etate cam de 80 ani etc., declarā: Ad 1. Amū auditū dela bėtrāni, cā Brėza este aședātā in hotarulū saū in Boeronatulū Boerilorū din Poșorta Ad 5. *De cāndū a descālecatū aici Poșorta*, de atunci Boerii din Poșorta au stăpānitū, după cum amū auditū, moscenirea ce le-a rămasū, și sciū cā dinșii au fostū in stăpānire liniscitā.

Toți acești deponenti sunt Boeri și Țerani din satele descrise mai susū in Țera Făgărașului, comitatulū Albei, și amū scrisū deposițiunile lorū ce le-au făcutū după prestarea jurāmētului in modulū arātātū mai susū, in puterea credinței nōstre Datā in comuna

Poșorta, în anul ună miă șapte sute trei deci și trei, în ziua de 19 a lunii lui Iuniu, adică în ultima zi a cercetării mai sus menționate.

Correcta, etc.

(Originalul pe hârtiă în archiva adv. Ar. Densușianu, dosarul «Comuna Poșorta». Inceputul lipsesco).

XXIII.

1518, Ianuarie 12.

Actu de adopțiune. Paulu Thomori castellanu Muncaciului și alu Fagarașului adevăresce, că în ziua de 12 Ianuariu 1518 ținendu Tribunalu cu Boeril din Țera Făgărașului, atunci Boeriu Aldea Bica din Voivodeni-mari a declarat, că dinsulu a adoptatū ca eređi și fi in Boeronatulū seū pe Ión și pe Manū feciorii Dómei Stanca fetei lui Mursa.

Nos Paulus de Thomor Castellanus castrorum de Munkach et Fagaras damus pro memoria, quod agilis *Algya Byka* de Vajdafalva feria tertia proxima post festum beati Pauli primi Heremitae in oppido Fagaras, cum in Sede Judiciaria hujus districtus pro tribunali consedissemus de medio aliorum nostri exurgens in praesentiam, sponte et libere fassus est hoc modo: Quomodo ipse matura deliberatione praehabita, tum ex eo, item quod videns se ipsum jam proli- bus penitus destitutum, in signum fraternae dilectionis agiles ad- lescentes *Ioannem* (et) *Many* filios olim *Michaile* et honestae *Dominae Stanka*, filiae *Mursae Relictae* quondam *Theodori Popae*, filii quon- dam *Raduly Byka* sororis praemissi *Aldgya Byka* procreatae in om- nibus suis juribus possessionariis et portionibus quae in possessione *Nagy-Vajdafalva* de jure et ab antiquo ad Bojeronatum *lege hujus terrae* adtinerent concernent, nunc cum omnibus suis appertinentiis et utilitatibus, quibusvis proventibus, molendinis, rivulis, montibus, terris, pratis, foenilibus ac caeteris quovis nominis vocabulo vocita- tis, ad dictum Bojeronatum attinentibus et pertinentibus, et perti- nere debentibus, Item *Cyganos Bagyl*, *Nan*, alium *Nan Dankuly*, *Nagas*, simul cum proli- bus ac eisdem *Ioann* et *Many*

post mortem suam dedisset ac *in suos haeredes praesumpsisset, et in filios in omnibus procreasset*, una cum ipsorum posteritatibus universis; imo dedit, inscripsit et condonavit coram nobis jure perpetuo et irrevocabiliter, contradictore nullo apparente; praesentibus ibidem Mursad Koman de Rusor, Kosta de cadem, Aldgya de Vad, Rude Török de Berivoj, Hangul de Szescsor, Stojka de Betlen, alter Stojka de Berivoj, Vilkan de Felső Vist, Bályya de Dridiff caeterisque Bojaronibus in sede tunc existentibus. In cujus rei memoriam praesentes has Literas nostras eidem duximus concedendas, sigilloque quo utimur obsignandas. Datum die et loco qui supra. Anno Domini Millesimo Quingentesimo decimo octavo.

(Colecțiunea d-lui Ioană cavaleru de Fușcaru : Urkunden zur Geschichte von Siebenbürgen, Tom. III, pag. 73, în Biblioteca Academiei Române).

Baltesaru Bathori, comite și erede perpetuu alu Țerei Făgărașului, confirmă pe descendenții lui Bute Judele în jumătatea Boeronatului din Arpașul-de-josu sub condițiune ca dinșii să presteze serviciile cu cari sunt datorii la fortăreța Făgărașului după dreptu și vechia consvetudine.

Nos Balthasar Bathori de Somlio, Comes, et Haeres Terrae Fogaras perpetuus nec non Illustrissimi Principis Transilvaniae Consiliarius etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes universis. Quod nos attentis, et consideratis fidelibus servitiis agilium *Ztanchul, Opra, Radul, et Bogdan*, filiorum agilis quondam Opre *Ztanchul*, filii agilis quondam *Ztanchul Sudele*, filii quondam agilis *Ztoika Sudele*, filii olim *Bute Sudele*, ac *Ztanchul, Nanes, et Radul* filiorum quondam agilis *Ztoika Sudele*, filii dicti quondam *Ztanchul Sudele*, filii similiter dicti *Ztoika Sudele*, filii praefati olim *Bute Sudele*, item *Ztan Sudele* filii praenominati quondam *Ztoika Sudele*, filii antefati olim *Bute Sudele*: nec non *Opra Woikoan, Bogdany Woikoan*, filiorum agilis quondam *Radul Woikoan*,

filiis agilibus quondam Ztoika Woikoan, filii jam fati olim Bute Sudele, ad haec *Fraczila Opre*, filii dicti quondam Ztoika Woikoan, filii aliquoties nominati olim Bute Sudele, insuper *Toder Ztoika*, filii praefati quondam Ztoika Woikoan, filii sepius nominati olim Bute Sudele, Bojeronum videlicet nostrorum pro temporum varietate, tum ad arcem nostram Fogaras, tum nobis exhibitis, et impensis, ac in futurum quoque exhibendis, et impendendis, totalem et integram *medietatem unius integri Bojeronatus in possessione nostra Also Arpas* vocata videlicet superiorem ejusdem possessionis partem in districtu, seu terra nostra Fogaras existentem habitam, in cujus quieto, et pacifico dominio genitores et progenitores suos perstitisse ipsique etiam ad presens persistere, verum literis idoneis, vel sufficientibus destitui esse perhibentur, iisdem diversorum disturbiorum temporibus quibus terra ipsa Fogaras identidem exagitata fuit amissa, simul cum cunctis suis utilitatibus, et pertinentiis quibuslibet terris scilicet arabilibus, cultis, et incultis, agris, pratis seu fenetis pascuis, campis, silvis, nemoribus, alpibus, montibus, vallibus, aquis, fluviis, iis dentis, quae in rationem nostram prohibitae sunt, piscinis piscaturis molendiis, eorundemque locis generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis vocabulo nominis vocitatis, ad eandem medietatem praefati integri Bojeronatus de jure, et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus sub suis veris metis, et antiquis limitibus existentibus premissisque sic ut praefertur, stantibus et se habentibus memoratis agilibus Ztanchul, Opra, Radul et Bogdan nec non Ztanchul, Nanes, et Radul item Ztan Sudele, Oprea Woikoan, Bogdan Woikoan, Fraczila Opra, ac Toder Ztoika, de Also Arpas ipsorumque haeredibus et posteritatibus universis novae nostrae donationis titulo ex lege, conditione, et jure dandam donandam conferendam duximus, quibus reliqui hujus terrae nostrae Fogaras Bojeronones promiscue possident Bojeronatum; *administrandis videlicet, et praestandis iis quae ad arcem nostram praedictam administrare, et praestare debent, jure et consuetudine veteri a praenominatis Ztanchul, Opra, Radul, Bogdan, altero Ztanchul, Nanes, altero Radul, Ztan Sudele, Opra Voikoan, Bogdan Voikoan, Fraczila Opra, Toder Ztoika*

de praedicta Also Arpas ipsorumque heredibus et posteritatibus universis colonisque in praefata medietate unius integri dicti Bojeronatus, ipsorum haeredibus, prout damus, donamus, et conferimus, jure perpetuo, ac irrevocabili tenendam possidendam pariter et habendam salvo jure alieno, commitentes nihilominus vobis Egregiis Francisco Literato arcis nostrae Fogaras Provisori nec non *agilibus Bojeronibus duodecim Assessoribus videlicet Sedis nostrae Judicia-
riae Fogaras juratis*, quatenus eosdem Opra, Radul, Ztanchul, Bogdan, alterum Ztanchul, Nanes, alterum Radul, Ztan Sudele, Opra Woikoan, Bogdan Woikoan, Fraczila Opre, ac Toder Ztoika in dominio praescripto unius integri Bojeronatus possessionis dictae Also Arpas introducere, eandemque eisdem, ipsorumque haeredibus et posteritatibus universis simul cum cunctis suis utilitatibus, pertinentiis quibuslibet juxta morem antiquitus observatum consuetudinemque ejusdem terrae nostrae Fogaras vetustam statuere debeatis jure perpetuo, et irrevocabili possidendam si contradictum non fuerit, contradictores vero, si qui fuerint, ex parte eorum jus, et justitiam administrare, tandemque seriem hujusmodi statutionis, et introductionis modo praemisso factae ut fuerit peracta, praesentibus Literis nostris in margine, aut in tergo pro majori fide describere debeatis, et teneamini. In cujus rei memoriam, perpetuamque firmitatem praesentes literas nostras, manus nostrae subscriptae, pendentisque sigilli nostri munimine roboratas, et communitas, eisdem praenominatis Ztanchul, Opra, Radul, Bogdan, alteri Ztanchul, Nanes, alteri Radul, Ztan Sudele, Opra Woikoan, Bogdan Woikoan, Fraczilae Opre, ac Toder Ztoika, ipsorumque haeredibus, et posteritatibus universis dandas duximus, et concedendas. Datum in Civitate Alba Julia die tertia Mensis Martii Anno Domini Millesimo Quingentesimo Nonagesimo primo. .

Balthasar Bathori
de Somlio mp.

(Copiă făcută de cuartierul generală din Orlată în Archiva Districtului Făgărașu, comunicată de D-lă Ion Gane, functionarū acolo).

XXV.

1596, Augustū 8.

Sigismundū Bathori Principele Transilvaniei conferesce lui Bogdanū din Arpașulū-de-josū titlulū de nobilū ungurescū cu dreptulū de a purta insignii nobitari: unū scutū representândū la mijlocū unū cerbū traversatū cu o sagetă prin gâtū, etc.

Nos Sigismundus Dei Gratia Transilvaniae, Moldaviae, Valachiae Transalpiniae, et Sacri Romani Imperii Princeps, partium regni Hungariae Dominus, et Siculorum Comes, etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod nos cum ad nonnullorum fidelium dominorum Consiliariorum nostrorum humillimam intercessionem Serenitati nostrae propterea factam; tum vero attentis et consideratis fidelitate, et fidelibus servitiis Nobilis *Bogdan* Also Arpasy de eadem Also Arpas quae ipse nobis, et huic regno pro locorum, et temporum varietate fideliter exhibuit et impendit ac in futurum quoque exhibiturus, et impensurus est. Eundem *Bogdan* Also Arpasy ex statu, et conditione plebea, et ignobili in quo natus est, et hactenus perstitit eximendum, ac in coetum, et numerum verorum et indubitatorum regni Transilvaniae et Hungariae Nobilium adnumerandum aggregandum, cooptandum, et ascribendum duximus, prout adnumeramus aggregamus, cooptamus. et ascribimus ¹⁾. Decernentes expresse, ut a modo deinceps idem *Bogdan* Also Arpasy eiusque heredes et posteritates utriusque sexus uni-

(1) După cum se constată din actele publicate în această colecțiune, *Bogdănescii* din Arpașulū-de-josū constituie o vechiă *familă boerescă*. Dar Sigismundū, în diploma de față, nevoindū să recunoască legalitatea boeriei române, confere lui Bogdanū în schimbū titlulū de nobilū ungurescū. Însă *Bogdănescii* urmară și de aci încolo a se considera totū ca boeri, și nici de cuasă ca nobilii. Acesta se vede din unū actū relativū la familia *Bogdănescilorū* din Arpașulū-de-josū din anulū 1629, adecă numai cu 33 de ani după diploma lui Sigismundū, în care se dice: «și să restituie pământulū de arătură *familiei Bogdănescilorū*, fiindū că se ține de *boeria lorū* părintescă ereditară, și pînă unde ajunge memoria omenilorū pământulū a fostū totū în *liniă boerescă*». Cu cinci ani mai târziu adecă la 1634, Pălcu Bogdanū și Stanū Bogdanesi din Arpașulū-de-josū se subaemneză într'unū actū publicū ca *boeri*, dar nu ca *nobilii*. (A se vede documentele sub N-rii IV și VIII).

versae pro veris et indubitatis Nobilibus habeantur, et reputentur. In signum autem huiusmodi verae, et perfectae Nobilitatis eorum haec arma seu Nobilitatis insignia scutum videlicet triangulare coelestini coloris, in cuius campo, seu viridi cespite cervus per collum sagitta transfixus et naturali suo colore depictus stare conspicitur; supra scutum galea militaris clausa est posita diademate regio exornata ex quo cervus sagitta similiter per collum transfixus, priori per omnia similis eminere videtur, ex cuius cono teniae sive lemnisci variorum colorum hinc inde defluentes utramque scuti partem pulcherrime ambiunt, et exornant, prout haec omnia in capite, seu principio praesentium literarum nostrarum docta manu, et arte pictoris clarius expressa et depicta esse cernuntur, animo deliberato, et ex certa scientia, et liberalitate nostra praefato Bogdán Also Arpassy, ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis clementer dedimus et contulimus. Annuentes et concedentes, ut ipsi praescripta arma seu nobilitatis insignia, more aliorum verorum et insignitorum Nobilium armis utentium ubique in praeliis hastiludiis torneamentis duellis monomachijs ac aliis quibuslibet exercitijs, nobilitarijs et militaribus, nec non sigillis, vexillis, cortinis, annulis, armillis, auleis, domibus, clypeis, tentorys, velis, sepulchris, et generaliter quarumlibet rerum et expeditionum generibus sub vere, et sincere nobilitatis titulo quo eos ab universis et singulis cuiuscunque status conditionis dignitatis et praeeminentiae homines existant, dici teneri nominari, et reputari volumus, ferre et gestare omnibusque et singulis ys honoribus gratys privilegys indultis libertatibus, et immunitatibus, quibus caeteri, veri et nati nobiles, ac militares homines praedicty regni huius Transilvaniae et Hungariae, quomodocunque de jure vel consuetudine utuntur fruuntur, et gaudent perpetuo uti frui ac gaudere possint et valeant. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras pendentis et autentici sigilli nostri munimine roboratas memorato Bogdan Also Arpassy ipsiusque heredibus, et posteritatibus utriusque sexus universis clementer dandas duximus, et concedendas. Datum in civitate nostra Alba Julia die octava

Mensis Augusti Anno Domini Millesimo Quingentesimo Nonagesimo sexto.

Sigismundus Princeps mp.

Stephanus Josica
Cancellarius mp.
Iohannes Balasfy
Secretarius mp.

Productis in Originali Armalibus sequentia indorsata reperiuntur : Juxta Ritum et veterem hujus terre Fogarasiensis consuetudinem presentes Literae Armales seu Nobilitares pro parte Bogdan Arpasy de Also non obstante diuturnitate Literarum in frequenti et Sede superiori arcis Fogarasiensis publicate proclamate, tribus sedibus et in vigore suo nemine contradicente relictæ in Anno Domini 1639 Diebus Octobris.

Publicatae per me Andream Literatum Juratum Notarium Sedis Nobilium Fogarasiensis. Idem Notarius.

(Copia din anul 1821 în archiva comitatului Făgăraș, comunicată de d-lă Iónă Ganea funcționariă la prefectura de acolo.

— În legătură cu această diplomă publicăm aici următorul certificat :

Zeugnisz.

Dasz der pensionirte Herr Lieutenant David Papp von Also Arpasi vermög dem durch denselben im Originali uns vorgezeigten durch den damaligen Landesfürsten Sigismund am 8-ten Aug. 1596 dem Unter Arpaser Bogdan v. Also Arpási und seiner sämtlichen Nachkommenschaft verliehenen Adelbrief ein unbezweifeltes wahrer hungarischer Edelmann sey, wird anmit bestättiget. Fogaras am 28-ten Februarii 1829.

durch

(L. S.) Ioseph Jaksi m. p.
Distr. Jur. Assessor.

(L. S.) Iohann Bauer m. p.
Grenz Procurator.

Originalulă pe hârtiă în archiva d-lui A. Densușianu).

XXVI.

1598, Iuliū 1.

Maria Christierna soția Principelui Sigismuniū Bathori ajungēndō, după abdicarea bărbatului său, la guvernulū Transilvaniei, confirmă actulū de adopțiune alū boeriului Aldea Bica din Voivodenii-mari, făcutū în anulū 1518.

Nos Maria Christierna, Dei Gratia Transsilvaniae, Moldaviae, Walachiae Transalpinae etc. Princeps, Partium Regni Hungariae Domina et Siculorum Comes, nata Archidux Austriae, Dux Burgundiae et comes Tyrolis, Goritiae etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod ex parte et in personis Agilium *Coman Byka*, *Radul Byka*, filiorum quondam Ioannis Byka, item alterius *Radul Byka* et *Aldae Byka* filiorum quondam Manni Byka Bojaronum nostrorum de Nagy Vaydalfalva in districtu inferiori terrae nostrae Fogaras existente habita, exhibitae sunt nobis quaedam Literae Magnifici quondam Pauli de Thomor alias castellani arcis nostrae Fogaras in pergameno patenter confectae sigilloque ejus pendenti in cera rubra impressivae communitae, quibus medianibus agilis *Algyo Byka* de Vaydalfalva matura inde deliberatione praehabita, videns se prole jam penitus esse destitutum, in signum paternae dilectionis Ioannem et Mann progenitores videlicet dictorum exponentium nepotes quondam *Radul Byka* in filios ascivisset et adoptasset, eosque una cum haeredibus eorum et posteritatibus universis, in omnibus suis juribus possessionariis et portionibus quae in possessione Nagy Vajdalfalva de jure et ab antiquo *ad Boieronatum suum* spectarent et pertinerent, una cum omnibus pertinentiis emolumentis ac quibusvis immunitatibus legitimos perpetuosque haeredes suos pronuntiasset, dictamque ejus adoptionem idem Paulus de Thomor literis suis confirmasset tenoris infrascripti, supplicatumque quoque nobis est humillime, ut nos easdem literas omniaque et singula in eisdem contenta, ratas gratas et accepta habentes, clementer approbare, ratificare et confirmare dignaremur, quarum quidem literarum tenor talis est.

(Urmēzā documentulū din 1518 sub No. XXIII).

Nos itaque praemissa supplicatione, nobis modo quo supra porrecta clementer exandita et admissa, praescriptas Literas dicti quondam Pauli de Thomor non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio et suspicione carentes, praesentibus Literis nostris de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali insertas et inscriptas, quo ad omnes earum continentias, articulos, clausulas et puncta eatenus quatenus eadem rite et legitime existunt emanatae, viribusque eorum veritas suffragatur, ratas, gratas et accepta habentes acceptavimus, approbavimus, ratificavimus et confirmavimus memoratis Koman Byka, Radul Byka alteri Radul Byka, Salamon Byka, Stancesul Byka et Alda Byka, ipsorum haeredibus et posteritatibus universis perpetuo valituras, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediaute. In quorum omnium inviolatum robur, fidemque perpetuam, praesentes Literas nostras pendentes et authentici sigilli nostri munimine manusque propriae subscriptione corroboratas eisdem ac haeredibus et posteritatibus eorum universis clementer dandas duximus et concedendas. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Albae Juliae die prima Julii Anno Domini Millesimo quingentissimo nonagesimo octavo.

Maria Christierna mp.

(L. S. P.)

(Colecțiunea d-lui Ioan cavaleru de Pușcariu, Tom. III, pag. 72, in Biblioteca Academiei Române).

XXVII.

1613, Februariu 25.

Gavrilă Bathori Prințipele Transilvaniei conferesce intendentului său Hangulă Șofariu saș Boeriu din Viștea-de-jos titlul de nobil transilvanu cu dreptul de a purta insignii nobilitari unu scut reprezentandu la mijlocu unu lupu ridicatu in doue picioare tinendu in laba drepta o sabie, iar in cea stanga unu cutit, etc.

Nos Gabriel Dei Gratia Transsilvaniae, Valachiae Transalpinaeque Princeps, partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes

quibus expedit universis. Quod nos cum ad nonnullorum fidelium dominorum Consiliariorum nostrorum singularem intercessionem propterea nobis factam, tum vero attentis et consideratis fidelitate, fidelibusque servitiis fidelis nostri nobilis *Hanguli Safar* alias *Boer* de Also-Vist dispensatoris (1) nostri Fogarasiensis, quae ipse a compluribus jam annis Principibus regni hujus Transsilvaniae praedecessoribus nimirum nostris, ac nobis etiam quo Dei benignitate ad hunc principatus nostri gradum electi et erecti sumus, et in omnibus occasionibus et rebus fidei et industriae suae commissis juxta possibilitatis suae exigentiam fideliter, summaque cum animi sui promptitudine exhibuit et impendit ac in futurum quoque exhibiturus et impensurus est. Eundem igitur *Hanguly Sáfár* alias *Boer* antea quoque uti intelleximus nobilem, de speciali nostra gratia et potestatis plenitudine denuo et ex novo in coetum et numerum verorum regni nostri Transsilvaniae et partium regni Hungariae eidem annexarum nobilium annumerandum, aggregandum, cooptandum et adscribendum duximus, prout annumeramus, aggregamus, cooptamus et adscribimus, decernentes expresse, ut a modo deinceps idem *Hanguly Sáfár* alias *Boér*, haeredesque et posteritates ipsius utriusque sexus universae pro veris et indubitatis nobilibus habeantur et reputentur. In signum autem hujusmodi verae et perfectae nobilitatis eorum haec arma seu nobilitatis insignia scutum videlicet militare coelestini coloris, in cujus campo sive area lupo integer naturali colore depictus, postremis duobus pedibus stare, anterioribus autem elevatis, dextro ense evaginato, sinistro autem similiter pedibus cultrum cisorium tenere conspicitur. Supra scutum galea militaris clausa est posita, quam contegit corona regia, gemmis et unionibus ornata. Ex cono autem galeae teniae sive lemnisci variorum colorum hinc inde defluentes, oras seu margines ipsius scuti pulcherrime ambiunt et exornant, prout haec omnia in capite seu principio praesentium literarum nostrarum docta manu et arte pi-

(1) Dispensator : qui expensa et accepta compensat et impendit. Sed proprie Dispensator dicitur, qui in palatiis Regum aut Principum Oeconomus, Major domus, nostris *Maitre d'hôtel*. *Du Cange*, Glossarium med. et inf. latinitatis, II. pag. 881.

ctoris clarius expressa et depicta esse cernuntur. Animo deliberato et ex certa scientia liberalitateque nostra praefato Hanguli Sáfár alias Boer, ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis gratiose dedimus et contulimus. Annuentes et concedentes, ut ipsi praescripta arma, seu nobilitatis insignia more aliorum verorum et insignitorum nobilium armis utentium, ubiunque in praeliis, hastiludiis et torneamentis, duellis, monomachiis ac aliis quibusvis exercitiis nobilitaribus et militaribus, nec non sigillis, vexillis, cortinis, velis, annulis, auleis, domibus, clypeis, tentoriis, sepulchris, generaliter vero quarum libet rerum et expeditionum generibus, sub verae et sinceræ nobilitatis titulo, quo eos ab universis et singulis eujuscunque status, ordinis, dignitatis, conditionis et praeeminentiae homines existant, dici, teneri, nominari et reputari volumus, ferre et gestare, omnibusque et singulis iis honoribus, gratiis, privilegiis, indultis, libertatibus, immunitatibus et praerogativis, quibus caeteri veri nati et indubitati nobiles et militares dicti regni nostri Transilvaniae et partium regni Hungariae eidem annexarum quomodocunque de jure et consuetudine antiqua utuntur, fruuntur et gaudent, perpetuo uti frui et gaudere valeant atque possint. Et nihilominus pro ampliori benignitatis nostrae erga eundem declaratione, domum ejusdem in jam dicta possessione Also Vist, cui ab una Opra *Dendrum*, ab alia autem partibus Raduli Bachila providorum domus vicinatur, in districtu seu terra Fogarasiensi, comitatuque Albensi Transsilvaniae existente habitam ab omni censuum, taxarum contributionum nostrarum tam ordinariorum quam extraordinarium subsidiique et lucri camerae nostrae solutione, servitiorumque quorumlibet plebeorum et civilium exhibitione, item seminaturas, allodiaturas, agricolationes et alias quaslibet haereditates eorum, quas in dicta possessione Also Vist et territoriis ejus juste et legitime tenerent a decimarum nonarum et capetiarum nobis et successoribus nostris quotannis provenire debentium pensione, servitiorum quorumlibet plebeorum et civilium exhibitione in perpetuum eximendas supportandas et nobilitandas duximus, prout eximimus, supportamus et nobilitamus praesentium per vigorem. Quocirca vobis universis et singulis generosis egregiis, nobilibus, Capitaneo, Provisori, Castel-

lanis arcis nostrae Fogarasiensis, item decatoribus, decimatoribus, connumeratoribus et exactoribus quarum libet contributionum nostrarum et successorum nostrorum, nec non providis judici et juratis Civibus annotatae Possessionis Also Vist eorumque vices gerentibus modernis et futuris quoque pro tempore constituendis, cunctis etiam aliis quorum interest seu intererit, praesentium notitiam habituris, harum serie commitimus et mandamus firmiter, ut vos quoque a modo deinceps successivis semper temporibus praefatum Hanguli Safar alias Boer haeredesque et posteritates ipsius utriusque sexus universas ratione praedictae domus, allodiatararum seminaturarum et agricolationum haereditatamque suarum praemissarum, ad nullam censuum, taxarum et contributionum nostrarum tam ordinariarum quam extraordinarium, subsidiique et lucri camerae nostrae solutionem, servitorum quorum libet plebeorum et civilium exhibitionem, decimarum novarum et capetiarum pensionem cogere, compellere vel propterea eundem haeredesque et posteritates ipsius utriusque sexus in personis rebus et bonis ipsorum quibusvis impedire, turbare, molestare, seu quovis modo damnificare debeatis aut sitis ausi modo aliquali. Sed eandem domum, seminaturas, allodiaturas, agricolationes et alias quaslibet haereditates jam nominati Hanguli Sáfár, modo praemisso exemptas supportatas et nobilitatas in perpetuum habere modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restituti. In cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras pendentis et autentici sigilli nostri munimine roboratas memorato Hanguli Safar alias Boer ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis dandas duximus et concedendas. Datum in civitate nostra Cibiniensi die vigesima quinta mensis Februarii Anno Domini Millesimo sexcentesimo decimo tertio.

Gabriel Princeps mp.

(L. S. P.)

(Colecțiunea d-lui IoanŃ cav. de PoșcariŃ, Tom. III, pag. 73, în Biblioteca Academiei Române).

XXVIII.

1628, Aprilie 20.

Gavrilă Bethlen Principele Transilvaniei, ține armilustriū (revistă militară) cu Boerii din Țera Făgărașului și confirmă în statulū boerescū pe Dumitru Comănici saū Solomonū și pe Stoica Solomonū din Veneția-de-josū, întărindu-le totū odată și pământurile de boeriă de'm-prennă cu tôte folósele și dependințele, cu vecinī și cu țiganī.

Nos Gabriel Dei Gratia Sacri Romani Imperii, et Transilvaniae Princeps, Partium Regni Hungariae Dominus, Siculorum Comes, ac Oppoliae et Ratiboriae Dux, etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis: Quod cum nos statum et conditionem universorum, et singulorum Boeronum, et Libertinorum nostrorum Districtus Terrae Fogaras cognoscere volentes, *ipsis Armilustrium Fogarasimum indicissemus*¹⁾, tunc frequenti numero eo convenientes inter alios strenui quoque *Dumitru Komanicz*, alias *Salamon*, et *Sztojka Salamon* de Also Venetia, coram Serenitate nostra comparuerunt, quorum conditione, et ad serviendum sufficientia, per Nos probe investigata, et cognita, quia digni a Celsitudine nostra habiti sunt, qui in statu Boeronali permaneant, ea ratione id eisdem Dumitru Komanicz, et Sztojka Salamon Boeronibus annuendum, et concedendum duximus, ut omnibus, et singulis iis privilegiis, libertatibus, immunitatibus et praerogativis, quibus veri Boerones dictae Terrae Fogaras ab antiquo usi, et gavisī sunt, ipsi quoque et sui haeredes universi succesivis semper temporibus uti

(1) La Romăni era o vechiă datină ca Voivodulū să țină în fe-cave anū o revistă militară cu boerii seī, și acestū armilustriū se numia în limba romănă din secolulū alū XVI și XVII-lea *căutarca óstei*. Négoe Basarabū în «Invățăturile» sale cătră sulū seū Teodosie și cătră cei alți succesori ai seī, dice: «Așșderea cândū veți eșisă faceți *căutarea óștilorū vóstre la anulū cum le este obiceiulū*, toți boerii și căpitanii și tôte slugile vóstre catī nădejde să aibă dela voi cinste și darū și dreptate și slujbe» (Hasdeū, Arch. ist. I. 2. pag. 123). Acéstă vechiă consvetudine o vedemū că se păstrase în Țera Făgărașului, chiarū și după rumperea acestui ducatū din corpulū Țerei-Romănesci. Așa, la anulū 1628 ține armilustriū cu boerii din Țera Făgărașului Principele Transilvaniei Gavrilă Bethlen, iar la anulū 1657, revista militară o face Susana Lorantfi vėduva Principelū George Racoți, careia, Camera transilvană i zălogise Țera Făgărașului (A se vedé documentulū sub No. XI.)

frui, et gaudere valeant atque possint. Et nihilominus pro amplioris Principalis munificentiae nostrae erga eosdem Dumitru Komanicz et Sztojkam Salamon Boerones declaratione, totales quoque, et integras portiones ipsorum possessionarias Boeronaes aviticas, in possessionibus Also Venetia, et Kutsulata nuncupatis, in praeallegato Districtu Terrae Fogaras existentes, habitas, in quarum quieto, et pacifico dominio tam progenitores ipsorum, quam etiam ipsi ab antiquo perstitisse, et nunc quoque persistere, litteras solummodo nostras superinde concessas sibi ipsis dari postulare perhibetur, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibus libet, *vicinis*¹⁾ nempe et cinganis, terrisque arabilibus cultis, et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, foenetis, sylvis, nemoribus, montibus, alpihus, vallibus, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, molendinis et eorundem locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum, et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis de jure et ab antiquo ad easdem spectantibus et pertinere debentibus sub suis veris metis, et antiquis limitibus existentibus, memoratis Dumitru Kománitz, alias Salamon, Sztojka Salamon, et *Sandrino* similiter *Salamon, qui etiam verus Boero a nobis declaratus*, ipsorumque haeredibus et posteritatibus universis novae nostrae Donationis titulo, gratiose dedimus, donavimus, et contulimus, prout damus, donamus, et conferimus jure perpetuo, et irrevocabiliter tenendas, possidendas pariter et habendas, salvo jure alieno, in eisdem omnibus et singulis ipsos clementer confirmamus, harum nostrarum vigore et testimonio Litterarum mediante. Quas Nos de more praetacti Districtus Fogarasiensis in sede frequenti publicari et proclamari volumus, atque jubemus. Datum in Civitate Nostra Alba Julia, Die vigesima Aprilis Anno Domini Millesimo, sexcentesimo, vigesimo octavo.

(Transumptulă Guvernului transilvană cu data Clujă 7 Maiă 1831, în archiva D-lui Ar. Densușianu. Documentulă se descrie astă-felă :

Et subscriptum erat Gabriel m. p. sequebaturque sigillum pendens, ab extra autem in dorso earundem habebatur publicatio adscripta his verbis :

(1) În privința *vecinilor* din Țera Făgărașului a se vedé nota dela documentulă No. VII.

Anno Millesimo sexcentesimo trigesimo, die trigesima Aprilis in *Sede Juridicali Duodecim Boerorum* exhibitae, et publicatae tribus vicibus secundum antiquam consuetudinem hujus Districtus Terrae Fogaras nullo penitus contradictore comparente. Martinus Felvinci Provisor Fogarasiensis m.p.)

XXIX.

1630, Maiu 28.

Caterina de Brandenburg Principesa Transilvaniae confirmã în statulã boerescã pe Bucurã Monea și pe feciorii lui din Vinea-de-jos.

Nos Catharina Dei Gratia nata Marchionissa Brandenburgica; Sacri Romani Imperii et Transilvaniae Princeps, partium Regni Hungariae Domina, Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod nos cum ad nonnulorum fidelium Consiliariorum nostrorum singularem intercessionem
 sedis judicariae arcis nostrae Fogaras sententialibus clare intelig. strenuum Bukur Monye de inferiori Venicze exem. Boeronal stirpis progenitoribus quorundam fidelium nostrorum relationibus in praesenti. etiam Boer
 gaudere super temporibus iusto Dei iudicio ad paupertatem redactum Boerionali stia
 malitiorum amississe praerogativam, sed ex gravamina
 tia nostra Principali illi denuo resti
 Salamonem Mone filios eius natos iam et nascituros deinceps statui et conditioni ipsorum scientia nostra concedentes Bukur, Man, Bogdan et Salamon M huius terrae Fogaras Boiaronibus habe.
 omnibusque tatibus et praerogativis Boerones a maioribus suis utantur tur et gaudent uti frui et gaudere valeant atque possint erga eosdem Bukur M B declaratione, totalem et integram portionem

ipsorum Boeronalem qu . . sorte divisionaria cum aliis
 districtu terrae Fogaras existentium ha-
 bitam in quar pacifico dominio tum progenitores
 eorundem, quam perstitisse et nunc
 pers terras ara sibi ipsis dari
 postulare perhibentur simul cum cunctis suis utilitatibus et perti-
 nentiis quibuslibet cultis et incultis
 silvis, nemoribus vallibus, alpibus
 vineis vinearumque promontoriis fluviis piscinis
 piscaturis aquarumque decursibus dem locis
 nominis vocabulo vocitatis ad eandem de iure et
 ab antiquo spectantibus, et pertinere debentibus sub suis veris me-
 tis existentibus
 . . posteritatibus universis ratas nempe et congruas unicuique suas
 porciones novae nostrae donationis do-
 navimus et contulimus habendas.
 Salvo iure alieno. Harum nostrarum vigore et testimonio literarum
 districtus terrae Fogaras sede frequenti
 volumus et Datum in Arce nostra Fo-
 garas die vigesima octava mensis May Anno Domini Millesimo sex-
 centesimo

Catharina mp.

(L. S. P.)

În dosù :

Anno 1630 die 9 Juli. Juxta ritum et consuetudinem huius terrae Foga-
 ras publicatae tribus in facie sedis ju-
 diciariae nemine contradicente in vigore

Marlin . . . mp.

Anno 1641, 20 febr. Istaе literae Boeronales per nos praefectum et exacto-
 nem fiscales Albensesque Requisiteores ab Domina Principissa
 Anna Bornemisza domina terrae Fogaras ad revidenda boeronum suorum
 jura deputatos commissarios visas et in vigore relictas. In Fogaras anno et
 die

(Originalulă pe pergamenă stricată prin umezeli, în posesiunea lui Ionă Monea

din Veneția-de-jos^ă N-ru 14. Sigilul^ă pendent^ă imprimat^ă în c^ăra alba. Acest^ă document^ă dinpreună cu mai multe altele relative la familia lui Monea ni s'a comunicat^ă în copi^ă din partea D-lui Ioan cavaler^ă de Pușcari^ă consiliar^ă la înalta curte de justiți^ăă din Pesta, pentru cari i suntem ad^ăncu recunosc^ători.)

XXX.

1632, Sept. 18.

George Racoți I, Principele Transilvaniei, confirmă în statul^ă de boeri pe Solomon^ă Monea din Veneția-de-jos^ă, pe frați^ă și pe feciorii lui, sub condițiune ca dinși^ă întocma ca cei-l^ălți boeri să suporte t^ăte sarcinele și serviciile boeresc^ă, cu cari sunt dator^ă la castelul^ă Făgărașului.

Nos Georgius Rakoci Dei gratia Princeps Transilvaniae Partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod nos cum ad nonnullorum fidelium Dominorum Consiliariorum nostrorum singularem propterea Nobis factam intercessionem, tum vero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitiis strenui *Salamonis Monya* de Also Venetzie, quae ipse primum quidem Principibus hujus Regni nostrae Transilvaniae praedecessoribus videlicet nostris felicis reminiscetiae, ac tandem Nobis etiam et huic Regno Nostro Transsilvaniae pro locorum et temporum varietate in omnibus rebus fidei et industriae suae commissis juxta (possi)bilitatis suae exigentiam summa cum animi sui constantia et promptitudine exhibuit, et impendit, ac in posterum quoque exhibiturum et impensurum ipsum confidimus. Eundem igitur *Salamonem Monya* ac per eum *Many*, *Opra*, *Stants Monya* fratres carnales, *Opram*, *Bukur* et *Michaelem Monya* filios ipsius antea etiam uti et diligenti informatione egregii Georgii Szegedi de Kolosvár, provisoris nostri Fogarasiensis liquide intelligimus boerones extitisse, ex speciali nostra gratia et potestatis plenitudine, denuo una cum ipsorum liberis jam videlicet natis et in posterum Dei beneficio nascituris in coetum et numerum reliquorum Boerorum istius Districtus Terrae Nostrae Fogaras adnumerandos, aggre-

gandos, cooptandos et adscribendos duximus, prout annueramus, aggregamus, cooptamus et adscribimus, decernentes expresse, ut a modo deinceps eidem Salamon, Many, Opra, Stants, Opra, Bukur et Michael Monya ipsorumque haeredes et posteritates utriusque sexus universae pro veris et indubitatis boeronibus habeantur et reputentur omnibusque et singulis iis honoribus, gratiis, privilegiis, indultis, libertatibus, immunitatibus et praerogativis, quibus caeteri veri nati et indubitati Boerones praedicti districtus terrae Fogaras quomodocumque de jure et ab antiqua consuetudine utuntur, fruuntur et gaudent, usque ad beneplacitum nostrum uti, frui, et gaudere possint atque valeant. Domosque eorundem Salamonis, Many, et Opre Monya, in dicta possessione Also Venetzie, vicinitatibusque domorum Salamonis Monya, nobilis Stantsul Zoganya, ab una partibus vero ab altera nobilis Stan Monya, Many Monya, Goile Csiszmasu. altera vero partibus. ejusdem possessionis Opre Monya, providus Stoika Butza ab una, partibus vero ab altera locus desolatus et rivus ibidem decurrens in praedicto districtu et terra Fogaras comitatuque Albensi transilvanico existente habitas ab omni censuum, taxarum et contributionum nostrarum tam ordinariarum quam extraordinariarum subsidiique et lucri Camerae nostrae solutione, servitiorum quorumlibet plebeorum et civilium exhibitione, seminaturas item allodiaturas, agricolationes, vineas, sylvas et alias quaslibet haereditates ad Boeronatum ipsorum spectantes in jam fata possessione Also Venitze territorioque ejusdem eximendas, supportandas, libertinandas, boeronandas duximus, ea tamen conditione ut iidem Salamon, Many, Opra, Stants, Opra, Bukur et Michael Monya haeredesque et posteritates ipsorum universae omnia onera et servitia boeronalia, ad arcem nostram Fogaras consequenterque domos et curias nostras nobilitares districtus Terrae Fogaras debentia instar aliorum boeronum semper et ubique subire et a provisoribus castellanisque Arcis nostrae Fogaras dependentiam habere, modis omnibus debeant et teneantur, prout eximimus, supportamus, libertamus et boeronamus praesentium per vigorem. Quo circa vobis generosis, egregiis et nobilibus Capitaneo, Provisori, Castellanoque dictae ar-

cis Fogaras, providis item circumspcctis Judici juratisque civibus possessionis Also Venicze modernis scilicet et futuris quoque (pro) tempore.... eorumque vices gerentibus cunctis, etiam aliis quorum interest seu intererit praesentium notitiam habituris, harum serie committimus, (et) mandamus firmiter, quatenus vos quoque a modo in posterum praefatos Salamonem, Many, Opra, Sztants, Opra, Bukur et Michaellem Monya, haeredesque et posteritates ipsorum utriusque sexus universas in praedicto Boeronatu conditione sub praemissa conservare debeatis et teneamini, neque eosdem propterea in possessionibus rebusque suis universis impedire, turbare, molestare seu quovis modo damnificare praesumatis vel sitis ausi modo aliquali, secus non facturi. In cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes nostras litteras pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratas memoratis Salamon, Many, Opra, Stants, Opra, Bukur et Michaeli Monya ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis gratiose dandas duximus et concedendas. Praesentibus perlectis exhibenti restituti. Datum in Civitate nostra Kolosvar die decima octava mensis Septembris Anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo secundo. Rakoci m.p.

Octavarum *litterarum boeronalium* in transmissionalibus insertarum sub No. 4. Salomonis quondam Monya et fratrum ejusdem a Principe quondam Georgio Rakotzi impetratarum, quarum tenor et contentia huius erat tenoris :

(Urmézâ diploma de sus).

Annotatumque erat in iisdem litteris transmissionalibus : subscriptum fuisse praeinsertis litteris boeronalibus a sinistra Georgius Rakoczi, a dextra autem partibus in margine Martinus Markosfalvi Secretarius m. p. et quod fuerint sigillo altesati Principis super cera rubra in zona sericea diversi coloris pendentis impressivae communitae et roboratae ac in pergamento patenter confectae et emanatae, cum hujus modi in exteriori parte subscriptione : Praesentes litterae boeronales et exemptionales per praefectum et exactorem fiscales ac Requisite Albenses tamquam Commissarios Illustrissimae Dominae Principissae ad investiganda boeronum terrae Fogaras jura deputatos et exmissos revisae, lectae ac pro Michaelle, Vaszil et Raduli Monya producentibus in vigore relictae, in Fogaras die 25 mensis Februarii Anno Domini Millesimo sexcentesimo septuagesimo septimo.

(Comunicatâ de d-lă Ioană cavaleră de Pușcară, consiliară la înalta curte de justiție în Pesta).

XXXI.

1652, Martiū 8.

George Racoți alū II-lea Principele Transilvaniei conferesce bucătarului seū Ion ū Făgărășanu din comuna Dragușū titlulū de nobilū transilvanū împreună cu dreptulū de a purta insigne nobilitari.

Nos Georgius Rakoci Dei Gratia Princeps Transylvaniae Partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes, etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod nos cum ad nonnullorum fidelium Dominorum Consiliariorum nostrorum singularem nobis propterea factam intercessionem; tam vero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitiis Strenui *Ioannis Fogarasi* Coci nostri primarii, quae ipse in arte sua coquinaria fideliter exhibuit et impendit, ac in posterum etiam exhibere et impendere velle, perhibetur. Eundem igitur *Ioannem Fogarasi*, et consortem suam *Annam Nyagoje*, ac *Matthaeum*, *Simonem*, *Stanislaum*, *Ladislauum* et *Stephanum* filios, item *Mariam*, *Sztanam* et *Helenam* filias ex speciali gratia nostra, et potestatis nostrae plenitudine in coetum et numerum verorum natorum et indubitatorum regni nostri Transylvaniae, et partium Hungariae eidem annexarum Nobilium annumerandos aggregandos cooptandos et adscribendos esse duximus, prout annumeramus, aggregamus, cooptamus et adscribimus per praesentes. Decernentes expressè ut a modo deinceps successivis semper temporibus idem Ioannes Fogarasi ac per eum Anna Nyagoie, consors; item Matthaeus, Simon, Stanislaus, Ladislaus, et Stephanus filii, nec non Maria, Sztana, et Helena filiae suae, ipsorumque haeredes et posteritates utriusque sexus universi, pro veris natis et indubitatis Nobilibus habeantur et reputentur. In signum autem huius modi verae et perfectae nobilitatis eorum haec arma seu nobilitatis insignia: Scutum videlicet militare coelestini coloris in cuius campo sive area homo integer, viridi tunica indutus, ad mensam stare, et ambabus manibus cultros coqui-

narios tenendo quasi carnes diversas in partes minutiores scindere visitur. Supra scutum galea militaris clausa est posita, quam contigit diadema Regium gemmis et unionibus eleganter distinctum et ornatum. Ex cono verò galeae teniae sive lemnisci variorum colorum hinc inde defluentes, utrasque oras seu margines ipsius scuti pulcherrimè ambiunt et exornant, prout haec omnia in capite sive principio praesentium literarum nostrarum docta manu et arte Pictoris clarius expressa et depicta esse cernuntur, animo deliberato et ex certa scientia liberalitateque nostra Principali memorato Ioan Annae Nagoie consorti ac Matthaeo, Simoni, Stanislao, Ladislao et Stephano filiis, nec non Mariae, Sztanae et Helenae filiabus ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis gratiosè dedimus donavimus et contulimus, annuentes et concedentes ut ipsi praescripta arma seu nobilitatis insignia more aliorum verorum et indubitatorum natorum Nobilium armis utentium, ubique in praeliis, hastiludiis, ornamentis, duellis, monomachiis, aliisque quibusvis exercitiis militaribus et nobilitaribus : Item sigillis, vexillis, cortinis, velis, aulaeis, annulis, clypeis, tentoriis, domibus, sepulchris et generaliter quarum libet rerum et expeditionum generibus, sub merae et perfectae nobilitatis titulo, quo eos ab universis et singulis cuiuscunque status, conditionis, et prae eminentiae homines existant, insignitos dici, teneri, et nominari volumus ferre et gestare, omnibusque et singulis iis honoribus privilegiis, indultis, libertatibus, immunitatibus et praerogativis, quibus caeteri veri, nati et indubitati regni nostri Transilvaniae et partium Hungariae eidem annexarum Nobiles, ac militares homines quomodocunque de jure et ab antiqua consuetudine utuntur, fruuntur, et gaudent, perpetuò uti, frui et gaudere valeant atque possint. In cuius rej memoriam, firmitatemque perpetuam, praesentes literas nostras pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratas memorato Ioanni Fogarassi, et Annae Nyagoie consorti, ac Matthaeo, Simoni, Stanislao, Ladislao et Stephano filiis, nec non Mariae, Sztanae, et Helenae fili ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis clementer dandas duximus et concedendas. Datum in Civitate nostra Alba Julia die octava

Mensis Martii Anno Domini Millesimo, Sexcentesimo, Quinquagesimo secundo.

Georgius Rakoci mp.

Ioannes Horvat
de Palocz Secr. mp.

(L. S. P.)

Î n d o s ũ :

Juxta ritum et veterem huius Terrae Fogarasiensis consuetudinem praesentes Literae, Illustrissimi Principis, et D. D-ni Georgy Rakoci Dej Gratia Regni Transilvaniae Principis, Partium Regni Hungariae Domini et Siculorum Comitis, Domini Domini nostrj Clementissimi, Armales seu nobilitares pro parte Ioannis Fogarasi de Dragus, sunt in frequenti et celebr. sede superiorj Arcis Fogaras, tribus in sedibus, publicatae, proclamatae, ac in vigore suo nemine contradicente relictæ. In Anno Millesimo sexcentesimo quinquagesimo secundo, die 4 May.

Publicatae et extradatae per me Michaellem Czine . . . de Fogaras, Juratus Notarius Sedis Juditiariae Nobilium Fogarasiensium.

Idem Notarius mp.

(Originalul pe pergamenă în posesiunea d-lui ingineru N. Făgărășanu; înălțime 59 cm. 4 mm., lățime 71 cm. 1 mm. Sigilul pendentu în ceră roșie (diametru 5 cm. 5 mm.) representă la mijlocu unu scutu ovalu cu armele Transilvaniei, susu sôrele și semi-luna, josu acvila și cele șapte castele. Peste scutul Transilvaniei la mijlocu este aședatū unu scutu mai micu cu armele flacoșesciloru reprezentându o acvilă cu aripile întinse privindū în dreapta, de desuptu o rôtă aședată pe trei munți. In jurul sigiluluî inscripțiuua. RAKOCI. D. G. PRINCEPS TRANIÆ PART. REG. HVN. DO. ET. SICCO).

XXXII.

1689, Iuniu 16.

Michaiu Apafi I, Principele Transilvaniei, confirmă diploma Auei Nadasdi, dōmnei Ţerei Făgărașuluî, cu privire la drepturile boeresci ale familiei Popa, în comunele Recea, Luța, Riușorū și Buciumū.

Nos Michael Apafi Dei Gratia Princeps Transilvaniae Partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis

et singulis, quod pro parte et in personis *Strenuorum Serbani Popa* de Récse, Bonorum nostrorum Porumbakiensium Racionistae nec non *Popa Rad* parentis, ac *Popa Szlan* fratris ejus omnino de Rétse, exhibitae sunt nobis et praesentatae Literae quaedam Magnificae quondam Dominae Annae de Nadasd, Spectabilis ac Magnifici quondam Stephani Majlad Vajvodae Transilvaniae et Siculorum Comitum Relictae, titulo novae donationis confectae et emanatae, quibus mediantibus dicta Domina Anna de Nadasd Districtus Terrae Fogaras Domina videlicet terrestri medietatem *Bojaronatus* possessionis Rétse, ac in ejusdem territorio quoddam praedium Lutzadictum cum alpium Szekeritsore et Plasse dictarum medietatibus, item mediam similiter partem dictae possessionis Russor et possessionem tertiam Bucsum vocatam totaliter, Oziganosque filios quondam Fratre Czigani, item Bagyul, (nume ilegibilu), Kalota, Kokossa, Drinke, Kajkire et Puhacz filios et totam familiam, per majores eorum pacifice tentas et possessos (ex eo quod universae literae eorum . . . praedictorum iurium possessionariorum et alpium et cziganorum concernentes ignis voraginibus absumptae fuissent Nova Donatione praespecificatorum ut praefertur majoribus dedisse novisque in literis privilegialibus transumpsisse ceruebatur tenoris infrascripti. Supplicatum itaque exitit nobis humilime, quatenus nos easdem Literas novae Donationis ratas habentes, eisdem literis consensum nostrum praebere nostrisque literis inscribi facere, quandoquidem characteres earum vetustissimis temporibus usitati a plerisque perlegi nequeant antiqui etiam esse perhibentur) dignemur quarum quidem Literarum tenor talis est.

(Urméză documentulă sub No. II).

Nos igitur praemissa supplicatione nobis modo quo supra porrecta faventer exaudita et admissa praemissas Litteras novae Donationis non abrasas, non cancellatas nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni vicio carentes praesentibus Literis nostris de verbo ad verbum sine diminutione et augumento variationeque aliquali inseri et inscribi quoad omnes earum continentias, clausulas, articulos, et puncta, eatenus quatenus eadem rite et legitime existunt

emanatae viribusque earum veritas sufragatur, acceptamus approbamus, iisdem nostrum praebuimus consensum, imo praebemus benevolum pariter et adsensum, et nihilominus (*verba praetermissa*) erga eosdem Serbanum Popa ac Popa Rad parentem et Popa Sztan fratrem ejus gratiae nostrae Principalis declaratione, totum item et omne jus nostrum regium, quod in praedeclarata medietate Bojeronatus possessionis Retse ac in ejusdem territorio praedicta Lutza nuncupata. . . alpium Szkeritsora et Plassa sic vocitatarum medietatibus item media parte alterae possessionis Russor et possessione totali Butsum Oziganisque filiis olim Frate Cigan, ad haec Bagyul (nume ilegibilū) Kelota, Kokoska, Drinke, Kapkire et Puhay ac tota familia etiam qualitercumque existeret et haberetur aut eaedem iidem et idem nostrum ex quibuscunque causis . . . modis et rationibus concernerent collationem simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentibus quibus libet terris scilicet arabilibus, cultis et incultis agris, pratis, pascuis, campis, foenetis, silvis, nemoribus, montibus, alpihus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis, aquis item fluviis, piscinis, piscaturarum aquarumque decursibus, molendinis et eorum locis generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus quovis nominis vocabulo vocitatis ad easdem de jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus sub suis veris metis et antiquis limitibus existentibus, memoratis Serbano Popa, nec non Popa Rad parenti ac Popa Sztan fratri ejus haeredibusque et posteritatibus eorum universis dedimus donavimus et contulimus prout damus donamus et conferimus jure perpetuo et irrevocabiliter tenendas possidendas pariter et habendas, salvo jure alieno. Quas nos in formam Privilegii nostri redigi faciemus dum nobis in specie fuerint reportatae. Datum in curia nostra Porumbakiensi die decima sexta mensis Junii Anno Domini millesimo sexcentesimo octuagesimo nono, et subscriptum erat : Michael Apaffi mp. Franciscus Lugosi Secretarius mp.

Tribus in sedibus judiciariis Nobilium Fogarasiensium juxta morem et antiquam consuetudinem hujus Terrae Fogaras praesentes *Litterae Bojeronales* nominibus et in personis introscriptorum Serban Popa de Rétse, nec non Popa Rad parentis, ac Popa Sztan fratris ejus omnino de Rétse exhi-

bitae, lectae, promulgatae ab omnibus quorum interfuit aprobatae acceptatae ac in suo vigore nemine contradictore apparente relictae. Extradatae vero die septima mensis Junii Anno Domini Millesimo sexcentesimo nonagesimo per Stephanum Lészai juratum notarium sedis sup. Nob.

(Copiă din secolulă trecută în archiva vechiă a comitatului Făgărașu sub No. 855)

XXXIII.

1689, Augustū 6.

Michaiū Apafi I, Principele Transilvaniei, confirmă în statulă boerescă pe Stan ū Monea din Venetia-de-josū sub condițiune ca dinselū și eredi seī, întocma ca și ceia-l-alti boeri, se presteze serviciū militarī equestre la castelulă Făgărașului și în altū locū, în conformitate cu vechia consuetudine.

Nos Michael Apafi Dei Gratia Princeps Transilvaniae partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod Nos cum ad nonnullorum fidelium dominorum consiliariorum nostrorum fidelis nobis sincere dilecti spectabilis ac generosi Stephani Nalaczi de eadem Nalacz consilarii nostri intimi comitatum Hunyad (et) de Zarand comitis, aulae nostrae magistri ac arcis nostrae Devensis Capitanei ubique supremi, singularem coram Nobis pro parte et in persona strenui *Sztan Monya* de Also Venicze factam intercessionem, tum vero benigne attentis et consideratis fidelitate fidelibusque servitiis ejusdem, quae idem praetitulati Stephani Nalaczi in curia nostra saepe numero a latere serviendo fideliter se ac laudabiliter accommodans juxta exigentiam muneris ipsius eidem concredita omnia negotia ad complacentiam est executus, sperantes ipsum deinceps etiam adicturum, imo hacce Principali nostra clementia accensus, majora quoque fidelitatis documenta daturus. Eundem itaque *Sztan Monya* boeronali hactenus etiam praerogativa gavisum e speciali gratia nostra ac Principalis potestatis nostrae plenitudine denno et ex novo eximendum ac *in coctum et numerum verorum, natorum et indubitatorum Boeronum Districtus seu Ter-*

rae Fogaras annumerandum, aggregandum, cooptandum et adscribendum duximus, decernentes expresse ut a modo deinde successivis semper temporibus, idem Sztan Monya haeredesque et posteritates ejus utriusque sexus universae pro veris, natis et indubitatis Boeronibus habeantur et reputentur; omnibusque et singulis iis honoribus, privilegiis, immunitatibus et praerogativis, quibus caeteri veri nati indubitatique Districtus seu Terrae Fogarasiensis Boerones de jure et ab antiqua consuetudine utuntur fruuntur et gaudent, perpetuo uti frui et gaudere valeant atque possint, ita tamen ut equis armisque optime instructi Nobis ac successoribus nostris ad arcem Fogaras exhibenda, alioque in loco praestanda quaelibet servitia juxta antiquum morem et consuetudinem instar aliorum ejusdem ordinis Boeronum supportare; imo in omnibus juridicis rebus ac publicis consuetudinibus ab officialibus annotatae arcis Fogaras dependere modis omnibus debeant et sint adstricti, neque in ullis temporum vicissitudinibus a praefata arce nostra Fogaras se se extrahere ausint modo aliquali. Pro ampliori autem gratiae et munificentiae nostrae Principalis erga praementionatum Sztan Monya haeredesque et posteritates ipsius, declaratione, totalem et integrum fundum ipsius aedificiosum ab una et superiori strenuus Gabrielis Czajna de Also Venitzie Boeronis Domus, ab altera et inferiori providi Opra Labes in portione nostra possessionaria in possessione Also Venitze districtu Terrae Fogaras et comitatu Albensi Transilvaniae existente habitum, hactenus etiam per praelibatum Sztan Monya jure avitico ac optimo, nunc etiam pacifice tentum et possessum, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, foenetis, sylvis, nemoribus, montibus, vallibus, aquis item fluviis, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, molendinis, et eorum locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum, et pertinentiarum suarum integritatibus quovis nominis vocabulo vocitatis ad praespecificatum fundum jure perpetuo et avitico ab antiquo tentis et possessis sub suis veris metis et antiquis limitibus existentibus ab omni servitute jobbagonali et plebea denuo et ex novo (: ut praemissum est :) clementer eximendum libertateque boeronali condeco-

randum esse duximus, pront eximimus, annumeramus, aggregamus, cooptamus et adscribimus, praedecclaratum ipsius fundum aedificio-
sum boeronali praerogativa condecoramus praememorato Sztan Monya
libere possidendum in manibus ipsius relinquimus salvo jure alieno,
harum nostrarum pendentis et autentici sigilli nostri munimine
roboratarum virtute et testimonio Litterarum mediante. Quas Nos
ad formam Privilegii in hujus rei memoriam firmitatemque perpe-
tuam annotato Sztan Monya haeredibusque et posteritatibus ipsius
utriusque sexus universis boeronali praerogativa benigne duximus
concedendas. Datum in Castro nostro Radnoth die sexta mensis Au-
gusti Anno Domini millesimo sexcentesimo octuagesimo nono.

Michael Apafi mp.

Franciscus Lugosi mp. secret.

Praesentes *Litterae boeronales* nomine et in persona introscripti Sztan
Monya de Also Venilze tribus in sedibus judiciariis Nobilium Fogarasiensium
frequentibus exhibitae sunt, promulgatae et publicatae ab omnibusque quo-
rum interfuit approbatae ac in hoc vigore debito cum obsequio, nemine
contradicente, relictas. Extradatae die 10-a Decembris 1689, per Stephanum
Leszay sedis praef. juratum Notarium.

(Colecțiunea d-lui Ioanū cav. de Pușcariū).

XXXIV.

1701, Aprile 9.

Leopoldū I impēratulū Germaniei conferesce lui Ionū Sebeșanu
(Sassebeși) titlulū de nobilū pentru toate țările Austriei, cu dreptulū de a
purta in signe nobilitari: unū scutū militarū reprezentandū la mijlocū
unū brațū ținendū în mână unū condeiū de scris⁽¹⁾.

Nos Leopoldus Dei Gratia electus Romanorum Imperator semper

(1) Din această familie își trage originea distinsulū economistū d-lū P. S. Au-
relianu. Judecândū după armele nobilitari, ce le confere impēratulū Leopoldū lui Ionū
Sassebeși (calamata scriptitorium) se vede, că dînsulū a fostū unū omū învățatū
în epoca sa. Atăta scimū, că mai înainte cu optū-spre dece ani (1683) se înființase în
Sebeșū o tipografiă românească ПЕЧТЪРЪ АСМИНАРА ИКЪМЪСАШЪ НОСТРЪ, în care s'a
tipăritū ca cea de 'ntăiū «vărgă» cartea cunoscută sub titlulū: Сикриюль де аср-

Pe la anulū 1796, unulū din familia Sassebeși, anume George Sassebeși, era așe-
datū în Țera Făgărașului (în comuna Veneția-de-josū), după cum se vede din for-
mula de publicațiune înscrisă la finele diplomei.

Augustus ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae,
 Sclavoniae, Ranae, Serviae, Galitiae, Lodomeriae, Cumaniae, Bul-
 gariaeque etc. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Braban-
 tiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Luceburgi ac superioris, et
 inferioris Silesiae, Württembergae et Techae, Princeps Sveviae, Mar-
 chio Sacri Romani Imperii, Burgoviae, Moraviae, Comes Habsburgi,
 Tirolis Ferretis, Kyburgi, et Goritiae, Landgravius Alsatae, Domi-
 nus Marchiae Sclavoniae, Portus Naonis et Salinarum etc. Memoriae
 commendamus, tenore praesentium significantes quibus expedit uni-
 versis. Quod Nos cum ad nonnullorum Fidelium Nostrorum singula-
 riter Majestati Nostrae propterea factam humillimam intercessionem,
 tum vero attentis, et consideratis fidelitate, fideliumque servitiorum
 meritis *Ioannis Szaszsebesi* de eadem Szaszsebes, quae ipse Maje-
 stati Nostrae, Augustissimaeque Domui Nostrae Austriacae, variis in
 occasionibus fideliter exhibuisse, et impendisse, perhibetur, in poste-
 rum quoque exhibiturum et impensurum nulli dubitamus. Eundem
 igitur *Ioannem Szaszsebesi* ejusque Conjugem, filios, Haeresesque,
 et Posteritates eorundem utriusque sexus universos, e Statu, et
 conditione Civili, in qua hactenus perstitere, de Caesareo-Regiae
 Potestatis Nostrae plenitudine gratiaque speciali eximentes, ac
 in coetum et numerum verorum, et indubitatorum Regni Nostri Hun-
 gariae aliorumque Regnorum, ditionum et Provinciarum Nostrarum
 Haereditariarum, Nobilium duximus annumerandos, cooptandos, et
 adscribendos. Annuentes, et ex certa Nostra scientia animoque deli-
 berato concedentes ut ipsi a modo in posterum futuris, et perpetuis
 semper temporibus, omnibus iis gratiis honoribus praerogativis, et
 immunitatibus, quibus caeteri veri et indubitati, dicti Regni Nostri
 Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum, et Provinciarum Nostra-
 rum Haereditariarum Nobiles natura jure vel antiqua consuetudine usi
 sunt et gavisi, utunturque et gaudent, uti frui et gaudere possint,
 ac valeant, haeresesque et Posteritates eorundem utriusque sexus
 universi, valeant atque possint. In cujus quidem Nostrae erga eos
 exhibitae Gratiae, et Clementiae, ac Liberalitatis, Testimonium, ve-
 raeque et indubitatae Nobilitatis signum, haec Arma seu Nobilitatis
 Insignia scutum videlicet Militare erectum coelestini coloris cujus

fundum cespis viridis occupat, super quo brachium humanum, humero tenus resectum caeruleo amictu indutum, calamum scriptitorium manutenere conspicitur. Supra sentum galea militaris craticulata est posita, cui supereminet Diadema Regium gemmis unionibusque decenter redimitum, ex quo aliud brachium humanum inferiori per omnia simile parem calamum scriptitorium proferre visitur. A summitate vero seu cono galeae, laciniis sive lemniscis hinc candidis et rubris, illinc vero caeruleis et fulvis, in scuti extremitatibus placide se se diffundentibus, illudque pulcherrime exornantibus. Quemadmodum haec omnia in Principio seu capite praesentium Literarum Nostrarum, Pictoris industria genuinisque suis coloribus illustrata, lucidius, ob oculos intuentium posita esse conspiciuntur. Eidem Ioanni Szaszsebesi ejusdem Conjugi, filiis haeredibusque et posteritatibus ipsorum utriusque sexus universis gratiose danda duximus, et conferenda. Decernentes et ex certa Nostra scientia animoque deliberato concedentes, ut ipsi, a modo in posterum futuris et perpetuis semper temporibus, eadem Arma seu Nobilitatis Insignia, more aliorum verorum et indubitatorum, dicti Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum, et Provinciarum Nostrarum Haereditariarum Nobilium, sub iisdem juribus, praerogativis et immunitatibus, quibus caeteri, veri et indubitati praefati Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum et Provinciarum Nostrarum Haereditariarum, Nobiles natura, jure vel antiqua consuetudine usi sunt, et gavis, utanturque et gaudent, ubique in praeliis, certaminibus, pugnis, hastiludiis, torneamentis, duellis, monomachiis, ac aliis quibusvis exercitiis militaribus, et Nobilitaribus, nec non sigillis, velis, cortinis, aulaeis, annulis, vexillis, clypeis, tentoriis, domibus et sepulchris generaliter vero in quarumlibet rerum, et expeditionum generibus sub merae, verae, syncerae, et indubitatae Nobilitatis titulo, quo eos ab omnibus, cujuscunque status, conditionis, honoris, dignitatis, et praeeminentiae hominibus insignitos, et ornatos, dici, nominari, haberi et reputari volumus, mandamusque ferre, et gestare, ac iis in aevum uti frui, et gaudere possint ac valeant, haeredesque, et posterum eorundem utriusque sexus universi valeant, atque possint. Imo nobilitamus, damus et conferimus praesentium majoris, et aulici

Sigilli Nostri pendentis munimine roboratarum per vigorem. Datum in Civitate Nostra Vienna Austriae Die nona Mensis Aprilis, Anno Domini Millesimo Septingentesimo Primo, Regnorum nostrorum Romani Quadragesimo Tertio, Hungarici Quadragesimo Sexto, Bohemici vero Quadragesimo Quinto.

Leopoldus m.p.

Comes Samuel Kálnoky m.p.

(L. S. P.) Joannes Fiath m.p.

Praesentes litterae armales in Generali Congregatione nobilium Universitatis Incl. Districtus Terrae Fogaras die 19 Sept. A. D. 1796 publice perlectae nemineque contradicente Publicatae Exhibenti Georgio Szaszsebesi restituuntur. Ex eadem generali Congregatione anno die ut supra notatis.

Extradatae per Adamum Ra . . . incl. distr. Terrae Fogaras jur. n.

Praesentes Literae Armales in Marcali Congregatione Nobilium Universitatis Incl. Distr. Terae Fogaras Die 5 Mensis Aprilis anni 1837 celebrata denuo publicatae, nemineque contradicente in suo vigore remanentes Supplicanti Ioanni Szaszsebesi hisce restituuntur. E praeeacta marcali Congregatione Anno dieque supranot.

Extradatae per Stephanum Hamar Ord. Incliti distr. Fogaras jur. notar.

Praesentem Copiam e vero et authentico suo originali per me sine ultra variatione fideliter descriptam esse fide mea mediante attestor. Sig. Vene-
tia inferiori 23 Martii 1860. Nicolaus Szaszsebesi mp.

(Colecțiunea D-lui I. cav. de Puscariu).

par. gr. cath. -

XXXV.

A. 1728.

Genealogia familiei Monea din Veneția, dela Grigorie vistierulă lui Negru Vodă 1185.

Călugărul basilicului Samuilă Claină, în manuscriptul său Istoria Domnilor Țării-românești și ai Moldovei (Annales Principum Transalpinorum et Moldavicum), vorbindu despre începutul Domniei lui Radu Negru, ne spune următoarele:

«Amă aflată în Țera Făgărașului în comuna Veneția-de-jos, în zidul casei lui Ionașcu Monea, fostă Vicariul generală ală clerului «din Transilvania, o pōtră cu următōrea inscripțiune.» Aici Samuilă Claină ne comunică textulă acestei inscripțiuni familiare, dar ca-

racterele se copiasse greșit în multe locuri, și o mare parte a legendei a rămasă pînă astăzi nedescifrabilă.

O altă copie de pe această inscripțiune o făcuse pe la anul 1860 d. Ioană cav. de Pușcariu, fostu primă-căpitanu alu Țerei Făgărașului, pe care d-sa a avută amabilitatea a ne-o pune la dispozițiune în cursul acestei publicațiuni ¹⁾.

Textul inscripțiunii lapidare din Veneția, așa după cum ni-lu comunică d. Pușcariu, este următorul :

VIXIT. GR. I. VENET		US ANNO D///
1185. GENEALO	Armele	GIA AUTHEN
TICA MO	Vicariu-	NESTI
CA. GREGO	lu	RI VENETUS
THESAURA		RI VAIVODÆ
NIGRO: A	Ionascu	QVO DONATUS
IV. VALBUS	Monea ²⁾	CŪ: SILVIS ET
CAMPIS: GEN:		GREGOR, SECUNDUM

A. 1216): HIC G. GRIGOR. EX QVO MAILATH FI
 1250:) LA KOMANA ET H GRIGOR: HI DIVISI
 1279:) M. I^A VAL: KUTSULATA K. II. VAL. G. III VAL
 1390:) = VENETIA ET RIVULU SALSŪ. SORT S ET
 GR. GEN. III GRIGOR, KOMAN, STOICA, THOM: DIVISI
 GR. QUARTĀ INTEGRA SORTIT, GEN: STEPHANŪ GR
 1449:) HIC. GE. SALAMONĒ (: A MATRE MONE DICT//:)
 ET STEPHAN/ MONE. SALAMON. GEN. MAN MONE
 1499. HIC. G. STEPHAN MONE II. HIC GEN. VOIK
 MONE. HIC G II. MAN MONE. HIC GEN. IOANNĒ MONE
 EX QVO IONAS MONE V. VICAR, G. 1728. ³⁾

(¹) Astăzi, după cum ne comunică d-lu N. Sassebeși, preotul în Veneția-de-jos inscripțiunea familiei Monea este aproape illegibilă, din cauza tempestăților, la care a fostă espusă această piatră comemorativă.

(²) Reprezintă unu scut în formă orbiculară, la mijlocu armele Țerei Românești: o acvilă cu aripele întinse privindu în dreapta și cu crucea în pliscu, iar în ghiare ținendu o coronă de mărgelă, în mijlocul căreia se vede o mână cu crucea pastorală. În jurul acestor arme inscripțiunea: *ПРОТОПОЛ ИОНАШК МОНЕ НОТАРЕШ СОВОБЛАНЪ МАРЕ.*

(³) Textul comunicat de Samuil Clainu lui Engel este următorul: Vixit Gri. I.

Pe care noi o citim astăzi felul :

Vixit Grigoriu primus Venetus Anno Domini 1185. Genealogia authentica Monestica. Gregorius Venetus Thesaurarius Vajvodae Nigro (sic), a quo donatus quatuor vallibus cum silvis et campis; genuit Grigoriu secundum Anno 1216. Hic genuit Grigoriu ex quo Mailath, 1250 filia Komana et secundus Grigoriu. Hi divisi (1279) Mailath primam vallem Kutsulata, Komana secundam vallem, Grigoriu tertiam vallem (1390), hoc est Venetia(m) et Rivulum salsum sortiti sunt, et Gregorius genuit tertium Grigoriu, Komannu, Stoicam, Thomam; divisi Grigoriu quartam integram sortitus genuit Stephanu, (et) Grigoriu (1449). Hic genuit Salamonem (a matre Mone dictum) et Stephanu Mone. Salamon genuit Man Mone 1499. Hic genuit Stephanu Mone secundum. Hic genuit Voik Mone. Hic genuit secundum Man Mone. Hic genuit Ioannem Mone, ex quo Ionas Mone venerabilis Vicarius generalis. 1728.

Această inscripțiune o traducem în limba română astăzi felul :

A trăitor Grigore cel de'ntăiu Venetianul în anul Domnului 1185. Genealogia autentică a Familiei Monea (e următoarea). Grigorie Venetianul, vistiierul lui Negru-Vodă, din partea căruia a fost dăruită cu patru văi, cu păduri și câmpuri, a născut pe Grigorie al doilea (anul 1216). Iar acesta a născut pe Grigorie, din care s'a născut Mailat, (1250) fiica Comana și Grigorie al doilea. Aceștia împărțindu-se (1279), Mailat a căpătat valea de'ntăiu Cucinlata, iar Comana valea a doua, Grigorie valea a treia (1390) adică Venetia și Pârulul¹⁾ sărat. Și Grigorie a născut pe

Venetus anno D. 1185. Genealogia Authentica Monestica. Gregorius Venetus Thesaurarius Vajvodae Nigro a quo donatus IV. vallibus cum Sylvis et Campis. Gen. Gregorium secundum 1216. Hic. J. Gregor. ex quo Mailath 1250., Filia Komana, et II Gregor. Hi divisi 1279. M. J. A. Vall. Kutsulata K. II Vall. G. III. Val. 1390) = Venetia et rivulus Salsusort. et. Gr. Gen. III. Grigor Komannus Stoicam Thom. Divisi: Gr. Quarta integra sortitus. Gen. Stephanum. Gr. 1440. Hic G. Salamonem a Matre Mone dictum: T. Stephanum Mone, Salamon Ge. Man Mone 1409. Hic Ge. Stephanum Mone II. Hic T. Voik Mone. Hic G. Man Mone (Această persoană lipsese la d-lă Pușcariu, și este eroré evidentă în copia lui Clainu, de oră-ce unu Man Mone vine și mai înainte). Hic. G. II Man Mone, hic G. Ioannem Mone aequo Jonas Mone v. Vicarius P. 1728. — Engel. Geschichte der Moldau und Wallachey I. pag. 92.

(¹⁾ Comună vecină cu Venetia.

alți trei Grigorie, pe Comanți, pe Stoica și pe Toma. Aceștia împărțindu-se, Grigorie a căpătat într-o vale a patra, și a născuți pe Stefan și pe Grigorie (1449). Iar acesta a născuți pe Solomon (care, după muma-sa s'a numit Monea) și pe Stefan Monea. Și Solomon a născuți pe Man Monea (1499). Acesta a născuți pe al doilea Stefan Monea, iar acesta pe Voicu Monea, acesta pe al doilea Man Monea, și acesta pe Ion Monea, din care s'a născuți Ionașcu Monea, venerabilul Vicariu general. 1728.

Reposatul Samuil Clain însoțise această inscripție cu următoarele observații :

«De unde va fi luat Ionașcu Monea genealogia această, dînsul nu ne spune. Dar' scim, că Ionașcu Monea era un bărbat învătăț, și pōte a luat'o din chărțile familiei sale, fiind-că nu putem crede, că un astu-fel de bărbat ar fi voit să mința. Resultă din acest document, continuă Samuil Clain, că Negru-Vodă a trăit pe la anul 1185, dar fiind că-lu numesce numai Negru, care este epitetul familiei, și nu-l dice Radu-Negru, putem să presupunem, că Negru-Vodă din anul 1185 va fi fost moșul ori strămoșul lui Radu-Negru-Vodă».

Nobilimea din Ungaria și Transilvania, înțelegem nobilimea un-gurască, mai avea încă și în secolul trecut vana ambiție să pună în fruntea genealogiei familiare pe cei de întâi descăleători ai Ungurilor, pe câte un principe, împărat, sau căpitan eroi din epocile cele mai obscure, și adese-ori genealogiile aceste fabuloase erau confirmate de regi Ungariei și de împărații Germaniei ¹⁾.

Și ca să nu mai amintim de alții, împăratul Leopold I confirmă la anul 1687 genealogia familiei Esterhazy din Ungaria,

(1) Szirmay, Notitia Comitatus Ugochiensis. 109. Diploma imp. Iosif I din an. 1707, dată lui Stefan Szirmay : «Vetustam Stephane Szirmay familiae tuae stirpem inde ab altero adhuc Hunnorum ex Schythia egressu, dum colonias in terra Pannoniae inter se repartiti fuissent, ad fluvium Sajó prope Miskolcz condesisse, etc.» — Familia Battyanii din Ungaria își derivă genealogia dela Ducele Eörs a. 970 (Stemmatographia nobil. familiarum Regni Hung. 1796. 39). Iar alții duceau originea familiei Bathori din Satmar pînă la soldații Legiunii a XIII gemine, ce venise în Dacia (ibid. 54). Familia Antalfi susține, că Antoniu întemeiatorul familiei se trăgea din gîntea romană Crții (Pesty, A ször. Bántásg, I. 245); și în fine alții deriva originea casei Habsburgice din tribul roman Anicia (Schwartner, Introductio in rem diplomaticam. 1802. 256).

între al cărei strămoși vedem figurându pe Atila, pe mai mulți monarhi ai Scitiei, și în fruntea tuturor acestor suverani stă Nimrod, primul monarh al lumii ¹⁾.

Același caracter îl are și genealogia familiei Monea dela Grigorie vistierul lui Negru-Vodă (1185).

În colecțiunea de față noi am publicat mai multe diplome ale familiei Monea din Veneția, dar în nici unul din documentele aceste nu se face amintire de vre-un act din suta a XII, XIII, XIV, XV sau XVI, nimic despre cele patru văi, cu păduri și câmpuri, nimic despre Grigore vistierul Făgărașului din 1185, care de sigur nici c'a vădit pe Negru-Vodă.

Tot ce putem admite este numai o simplă tradițiune, ce va fi existat în familia Monea, că un membru al ei să fi fost vistier sau dispensator la vre-un principat transilvan, cari petreceau adese ori în castelul Făgărașului ²⁾. O astfel de tradițiune a cerat apoi bătrânul Monea s'o imbrace în formă mai concretă, fixându genealogia familiei sale în cursul unui lungu periodu de 541 ani, dar pe adevăr istoric această genealogia nu se bazează ³⁾.

(¹) *Stemmatographia*, pag. 33. 1687: «Leopoldus I. . . hinc Bendeguz (genealogia continuă de la Noe), et ex hoc tandem orbis terror Atila, qui Bendeguz filius et magni Nimrod nepos. . . hinc Dux Chaba, inde Edus ab hoc Vegetius et Esnacus fratres, ex hoc Eumedzur, inde Essod, hinc Eursus magnus Dux, cuius filius Esteras sub Geysa Hungariae Duce a. 966. Sacro Baptismatis fonte ablatus fidei Christianae nomen dedit et Pauli assumpserit, primumque Familiae tuae cognomen Esztoras indiderit.»

(²) Așa găsim pe la a. 1613 pe Hangul Șăfară ca vistier la principele Gabriel Bathori. A se vedea diploma sub Nr. XXVII: «fidelis nostri nobilis Hanguli Safar alias Boer de Also-Vist dispensatoris nostri Fogarasensis.»

(³) Cunoscutul Filstich din Brașov, contemporan al lui Ionașcu Monea, publicase pe la anul 1743 în Iena o scriere sub titlul: *De Valachorum histor. annualibus*. În această descriere Filstich întocma ca Ionașcu Monea punea emigrațiunea lui Negru-Vodă în secolul al XII-lea și o motiva astfel: «quod non solum manuscriptum aliquod Valachicum incerti auctoris, verum etiam senum Valachorum relatio quae in traditionibus ab avivis acceptis unica fundatur, abunde comprobatur. Esta forte probabili, că Filstich din Brașov cunosccea pe învățatul Vicariu Ionașcu Monea din Tera Făgărașului. Și ce ne spune Filstich? Că relatările bătrânilor români, în ce privește epoca lui Negru, să întemeiază numai pe simple tradițiuni. *Nyelvtudományi Közlemények. T. VI. pag. 227.*

XXXVI.

1597, Iulie 4.

Maria Christierna ajungând la guvernul Transilvaniei liberă pe Boerul Matei Pencî din Veneția de-jos de toate impozitele, taxele și contribuțiile.

Nos Maria Christierna, Dei gratia Transilvaniae, Moldaviae, Valachiae Transalpinae etc., Princeps, partium regni Hungariae Domina et Sicularum Comes, Nata Archidux Austriae, Dux Burgundiae et Comes Tyrolis etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod nos habita consideratione fidei, ac sedulorum servitorum Agilis *Mathaei Pents* de Alsó Venetia Boeronis nostri, quae ipse arci huic nostrae ac nobis, secundum locorum et temporum varietatem, quantum in ipso fuit, fideliter semper praestitit, exhibuit et impendit et imposterum quoque donec vixerit praestitutum, exhibiturum, et impensurum se nobis pollicetur, attenta etiam et exaudita certorum fidelium nostrorum intercessione nobis causa ejus facta totalis et integrae domus ejusdem *Mathaei Pents*, in pertinentiis superioris districtus seu terrae nostrae *Fogaras* omnino intra metas portionis suae Boeronalis, praetata possessione nostra Alsó Venetia existentis et habitae (simul cum omnibus immunitatibus et libertatibus domus ejusdem, quibus hactenus possessa est) omnes census taxas et contributiones quas libet tam ordinarias quam vero extraordinarias lucrique fisci nostri solutionem eidem *Mathaeo Pents*, heredibusque et posteritatibus suis universis, clementer dedimus, donavimus et contulimus jure perpetuo, et irrevocabiliter eos immunes reddentes, eosdemque ab omnium praedictorum solutione eximendos, et supportandos duximus prout eximimus et supportamus, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Proinde Vobis fidelibus nostris Provisori arci nostrae *Fogaras* moderno et futuris pro tempore constituendis, Agilibus item officialibus districtus seu terrae nostrae *Fogaras* nec non Provisis Boeronibus duodecim Assessoribus videlicet sedis nostrae *Fogaras*iensis gratis

harum serie firmissime comittimus et mandamus quatenus praenotatum Agilem Mathaeum Pents de Also Venetia, una cum haeredibus et posteritatibus suis universis, ratione domus suae praenotatae, contra formam praescriptae exemptionis, supportationisque nostrae, ad nullam censuum, taxarum, contributionumve quarum libet nostrarum pensionem servitiorumque plebeorum exhibitionem cogere et compellere debeatis nec propterea in persona, rebusque suis turbare ac molestare praesumatis, gratiam et voluntatem nostram sic adimpleturi. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum ex arce nostra Fogaras quarta die mensis Iuly, Anno Domini Millessimo quingentesimo nonagesimo septimo.

• Et Subscriptum erat a sinistra Maria Christierna a dextra vero partibus Ad Mandatum suae serenitatis proprium Christophorus Kereszturi.

(Transumptulă guvernului trans. din 1736 în posesiunea D-lui Nicolae Pencî judecătorii regală în comuna Zernescl din Transilvania).

Caterina de Brandenburg Principesa Transilvaniei confirmă diploma Mariiei Christierna din a. 1597, și conferesce nobilitatea ungurească boerilor Ū IonŪ, StefanŪ, RadulŪ, Dumitru, MateiŪ și Oprea Pencî din Venetia-de-josŪ, sub condiŪiune inosă, ca se presteze și de aci înainte serviciŪ la castelulŪ FăgărașulŪ, după cum e datina celorŪ-l'alŪi boeri (confusiune de prerogative nobilitare și boerescl).

Nos Catharina Dei gratia Marchionissa Brandenburgica, Sacri Romani Imperii et Transilvaniae Princeps, Partium Regni Hungariae Domina, Siculorum Comes, ac Borussiae, Iuliae, Cliviae, Montium Ducissa etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis. Quod pro partibus et in personis strennorum *Ioannis, Stephani, Radulii, Demetrii, Mathaei, Oprae*, filiorum *Salomonis*, filii dudum Agilis, Strenni *Mathaei Pents de Also Venetia* exhibitae sunt nobis et praesentatae quaedam literae serenissimae quondam

Principis Mariae Christiernae, Transilvaniae, Moldaviae, Transalpiniae alias Principis bonae memoriae, in pergamento patenter confectae, sigilloque Ejus authentico appensive roboratae, et communitae domus Exemptionales et nobilitationales, quibus mediantibus eadem Princeps omnes census et taxas totalis et integrae domus ejusdem dudum Mathaei Pents, intra veras metas portionis ejus Boeronalis, in possessione Alsó Venetia jam dicta districtuque superiori terrae Fogaras existentis habitae eidem Matheo Pents haeredibusque et posteritatibus suis universis, jure perpetuo et irrevocabiliter dedisse et contulisse, eosque ab omni illarum solutione immunes reddidisse dignoscebatur tenoris infra scripti; Supplicans nobis humillime ut nos easdem literas omniaque et singula in eisdem contenta, ratas gratas et accepta habentes, praesentibus literis nostris inseri et inscribi facientes, pro eodem Salamone Pents et nominatis ejus filiis, haeredibusque et posteritatibus ipsorum universis gratiose confirmare dignaremur, quarum quidem literarum tenor talis est.

(Urmézi diploma sub No. XXXVI.)

Nos itaque praemissa supplicatione nobis modo quo supra porrecta, faventer exaudita et admissa praescriptas literas non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio et suspicione carentes, praesentibus literis nostris de verbo ad verbum sine diminutione, augmento variationeque aliquali insertas et inscriptas, eatenus quatenus eaedem rite et legitime existunt emanatae viribusque earum veritas suffragatur, omniaque et singula in eisdem contenta ratas, gratas et accepta habentes acceptavimus, aprobavimus, ratificavimus, ac pro eisdem Salamone, Ioanne, Stephano, Radulio, Demetrio, Mathaeo et Opra Pents, haeredibusque et posteritatibus ipsorum universis perpetuo valituras gratiose confirmavimus. Salvo jure alieno: Et nihilominus pro ampliori erga eosdem liberalitatis et munificentiae nostrae Principalis declaratione, habentes etiam intuitum personae et fidelium servitiorum Egregii Martini Markosfalvi de eadem Aulae secretarii nostri, quod consorti suae nobili Barbarae Bögosi iidem dudum Mathaens, et nunc quoque Salamon ac Ioannes, Stephanus, Raduly, Demetrius,

Mathaeus et Opra Pents a *longinquis suis utrorumque Majoribus vetusta nimirum Majlitorum familia sanguinis cognatione juncti esse credantur* ac quo etiam salis ipsorum originis amissus splendor saltem quadantenus ex benignitate nostra reillustratus videretur, eosdem Salamonem, Ioannem, Stephanum, Radulium, Demetrium, Mathaeum et Opram Pents, e statu et conditione Boerionali in qua nati sunt et hactenus existerunt, eximendos supportandos, segregandos ac in coetum et numerum verorum Regni nostri Transilvaniae et partium Hungariae eidem annexarum Nobilium aggregandos, cooptandos et adscribendos esse duximus ita tamen ut iidem Haeredesque posteritates ipsorum universi ratione domorum suarum et feudus Boeronalis *servitia, ad arcem nostram Fagarasiensem a Boeronibus aliis et ipsismet etiam hucusque praestari solita deinceps etiam fideliter praestare debeant et sint adstricti* prout eximimus, supportamus, segregamus annumeramus, aggregamus, cooptamus et adscribimus. Decernentes expresse, ut a modo deinceps successivis semper temporibus iidem Salamon, Ioannes, Stephanus, Radulius, Demetrius, Mathaens et Opra Pents haeredesque et posteritates ipsorum universi pro veris et indubitatis Nobilibus habeantur et reputentur. In signum autem hujus modi verae et perfectae Nobilitatis eorum, haec arma seu nobilitatis insignia scutum videlicet militare coelestini coloris, in cujus campo sive area candida cervix equina lameo abscissa capite in modum salientis equi erectum inflexa conspicitur. Super scutum galea militaris clausa est posita cujus verticem diadema Regium gemmis et uniuibus varie ornatum contegit ex quo caput itidemet cervix equina, priori similia surgere visuntur ex cono vero teniae sive lemnisci variorum colorum hinc inde defluentes utrasque oras seu margines ipsius scuti pulcherime ambiunt et exornant, prout haec omnia in capite seu principio praesentium literarum nostrarum, docta manu et arte Pictoris clarius expressa et depicta esse visuntur. Animo deliberato, et ex certa scientia, ac liberalitate nostra praefatis Salamoni, Ioanni, Stephano, Radulio, Demetrio, Mathaeo et Opra Pents ipsorumque haeredibus et posteritatibus universis gratiose dedimus et contulimus. Annuentes et concedentes ut

ipsi praescripta arma seu nobilitatis Insignia, more aliorum verorum et insignitorum nobilium armis utentium, ubique in praeliis hastiludiis, torneamentis, duellis monomachiis ac aliis quibusvis exercitiis nobilitaribus et militaribus, nec non sigilis vexilis cortinis velis aulaeis annulis, domibus clypeis tentoriis sepulcris et generaliter quarum libet rerum et expeditionum generibus sub merae et sinceræ nobilitatis titulo quo eos ab universis et singulis cujuscumque status ordinis conditionis dignitatis et praeeminentiae homines existant insignitos dici teneri et nominari volumus ferre et gestare, omnibusque et singulis iis honoribus, gratiis privilegiis indultis libertatibus, immunitatibus et praerogativis quibus ceteri, veri nati et indubitati nobiles et militares homines, praefati Regni nostri Transilvaniae et Partium Hungariae eidem annexarum quomodocumque de jure et ab antiqua consuetudine utuntur fruuntur et gaudent perpetuo uti frui et gaudere valeant atque possint. Quo circa Vobis Generoso Egregiis et nobilibus capitaneo, Praefecto Provisorio Castellanis Vice Provisorio Rationistis, et aliis Officialibus Arcis et honorum nostrorum Fagarasiensium eorumque vices gerentibus, modernis etiam et futuris quoque pro tempore constituendis, cunctis etiam aliis cujuscumque status, conditionis officii dignitatis et praeeminentiae hominibus quorum interest seu intererit praesentium notitiam habituris, harum serie committimus et mandamus firmiter quatenus Vos quoque a modo deinceps successivis semper temporibus, eosdem Salamonein, Ioannem, Stephanum, Radulium, Demetrium, Mathaeum et Opra Pents pro veris et indubitatis nobilibus habere, cognoscere, reputare et conservare modis omnibus debeatis teneamini. Eosdemque ratione fundus eorum Boeronalis ad *nullam onerum* quorumvis ignobilium *supportationem quam consveta a Boeronibus ratione fundorum Boeronalium servitia* contra formam praemissae confirmationis nostrae et personarum ipsarum nobilitarium cogere et compellere, aut propterea eosdem in personis, rebusque et bonis ipsorum quibusvis impedire, turbare, molestare, aut quovis modo damnificare nec quaquam praesumatis vel sitis ausi modo aliquali. Secus non facturi praesentibus perlectis exhibenti restituti. In cujus rei memoriam, firmitatemque perpetuam praesentes literas Nostras penden-

tis et authentici sigilli nostri munimine roboratas, memoratis Salamoni, Ioanni, Stephano, Radulio, Demetrio, Mathaeo et Opra Pents, Haeredibusque et pesteritatibus ipsorum unversis gratiose dandas duximus et concedendas. Datum in Civitate Nostra Alba Iulia, Die vigesima Mensis Iuly Anno Domini Millesimo Sexcentesimo trigesimo.

Et erat subscriptum Catharina mp. sequebatur in medio sigillum Eiusdem in zona sericea pendens in cera rubra impressum. Tandemque Martinus Markosfalvi Secr. mp. In margine autem reflexa Publicatio earumdem his verbis adscripta. Anno 1635 Die 25 Mensis May, in generalibus Comitibus Dominorum Regnicolarum trium nationum regni Transilvaniae et Partium Hungariae eidem anexarum ex edicto suae Celsitudinis ad diem decimum tertium dicti Mensis May in Civitate Alba Iulia indictis, praesentes literae Armales exhibitae proclamatae publicatae sunt nemine contradicente, Magister Ladislaus Cseffei Illustrissimi Domini Principis Transilvaniae Protonotarius mp.

(Transumptulă guvernului trans. din a. 1736 în posesiunea D-ului Nicolae Pencî judecătorul regală în comuna Zernesci din Transilvania).

XXXVIII.

1736, Martie I.

Guvernul transilvană liberă nobilului Ștefan Pencî din Veneția-de-jos un transumpt de pe diplomele Mariei Christiernă din a. 1597 și a Caterinei de Brandenburg din a. 1630.

Nos Carolus VI-tus Dei gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus ac Germaniae, Hispaniarum, nec non Hungariae, Bohemiaeque Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae etc. et Transilvaniae Princeps. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis : Quod nobilis *Stephanus Pents* de Alsó Venicze exhibuit et praesentavit Nobis Literas quasdam Capituli Ecclesiae Albensis Transilvaniae Transumptionales Serenissimae quondam Principissae Transilvaniae Catharinae Braudenburgicae et aequae Principissae Mariae Christiernae de et super

exemptione ac Nobilitatione Predecessorum Majorumque suorum sonantes, et emanatas complectentes petens Nos debita cum Instantia humillime ut Nos easdem Literis Nostris insertas in Authentico transumpto sub sigillo Nostro in Transilvania Majori, Iurium suorum pro cautela necessarias eidem extradari facere dignaremur, quarum tenor sic sequitur. Nos Requisite literarum et literalium instrumentorum in Sacristia sive conservatorio Capituli Ecclesiae Albensis Transilvaniae, repositarum et locatorum, ac quarum libet Iudiciarum deliberationum legitimorumque mandatorum Principalium executores, damus pro memoria per praesentes, Quod Nobilis Stephanus Pents, filius Bukur filii Salamonis filii quondam Mathaei Pents de Alsó Venetia coram nobis personaliter constitutus, exhibuit Nobis et praesentavit literas Serenissimae quondam Principissae Catharinae, Dei gratia Marchionissae Brandenburgicae, sacri Romani Imperii et Transilvaniae Principis etc. Confirmationales et Armales, Agilibus Salamoni, Ioanni, Stephano, Radulio, Demetrio, Mathaeo et Opra Pents de Alsó Venetia Boeronibus ipsorumque haeredibus et posteritatibus datas et concessas in pergamento patenter confectas et emanatas Suo et Secretary sui chirographo, sigilloque majori authentico in Zona Sericea diversi coloris pendenti, in cera rubra impressiva communitas inque generali Regni diaeta publicatas tenoris infra scripti. Petens nos debita cum Instantia ut nos easdem literas Confirmationales et Armales aliis Literis Nostris inseri et inscribi facientes, Copiam sive paria earundem in transumpto Nostro sub Sigillo Capitulari authentico pro iurium suorum cautela eidem extradare et emanari facere vellemus, quarum tenor sui est.

(Urméză documentele sub N-rii XXXVI și XXXVII)

Nos itaque praemissam petitionem idoneam et juri consonam arbitrati praescriptas literas Confirmationales et Armales non abrasas non cancellatas nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio et suspitione carentes, de verbo ad verbum, sine diminutione et augmento variationeque aliquali praesentibus literis nostris inseri et inscribi facientes, Copiam sive paria earundem in transumpto praesentium nostrarum sub sigillo nostro Capitulari authentico fide-

liter et conscientiose extradandas duximus, jurium praefati Stephani Pents ad cautelam communi justitia et aequitate svadente legeque Regni permittente.

F Datum die vigesima secunda Mensis February, Anno Domini Millesimo sexcentesimo septuagesimo primo. Erantque Sigillo praescripti Capituli, super cera flava impressivae communitae roboratae. Cujus quidem praenotati Stephani Pents instantia faventer admissa, praescriptas literas de et super Nobilitatione Majorum suorum Transumptionales non abrasas, non cancellatas, nec ullo modo suspectas, absque omni Variatione diminutione et augmento, in hocce transumpto Jurium ejusdem ad cautelam necessarias Eidem exponenti authentice duximus extradandas, Cibinni Die Prima Mensis Marty Anno Domini Millesimo septingentesimo trigesimo Sexto.

Lecta cum suis originalibus comportata correctae et Extradata, per Gabrielem Allvinczi Sac. Caes. Regiaeque Majestatis, Cancellariae Gubernialis Transilvaniae Registratorem mp.

(Transumptulă originală în posesiunea D-lui Nicolae Pencî judcătoră regală în comuna Zernescă din Transilvania).

XXXIX.

1652, Febr. 1.

Susana Lorantfi, veduva Principelui transilvană George Racoți I, confirmă în statulă boerescă pe Comană și Ilie Popenicî din Venetia-de-josă, sub condițiune că diușii să suporțe tôte serviciile boeresci la castelulă din Făgărașă întocma ca coia-l'altă boeri din Tera Făgărașului.

Nos Susanna Lorantfy Serenissimi quondam Principis Domini Georgii Rákoczy Transylvaniae Principis, partium Regni Hungariae Domini, et Siculorum Comitiss, etc., Vidua etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis; Quod cum Agiles Komán, et Illye Popenieszci, de possessione nostra Also Venitze, mediante Supplicatione sua, Nostri in praesentiam venissent, exposuerunt nobis humillime se, et antecessores suos Bojaeronali

praerogativa gaudentes, quartam etiam partem Possessionis praetactae Venitze una cum pertinentiis ejusdem jure Bojaronali, et de praesenti possidere, verum novercante rerum fortuna, temporibus jam diu transactis, literas suas superinde confectas, ipsis ereptas esse, sine quibus libertatem etiam ipsorum bojaronalem periclitari animadvertentes : Supplicarunt Nobis debita cum instantia ut nos quoque libertatem ipsorum Bojaronalem antiquam litteris nostris gratiose confirmare dignaremur, quam ipsorum expositionem humanis testimoniis, accedens etiam nonnullorum fidelium nostrorum informatione fide digna, certam esse luculenter comprobarunt : Quibus omnibus bene perpensis et clementer admissis, attentisque et consideratis fidelibus Servitiis eorundem, quae Praedecessoribus nostris pia recordationis, et tandem nobis exhibuerunt, id annuendum et concedendum duximus ; ut ipsi Komán et Illye Popenieczey, ipsorumque haeredes, et posteritates universae, *pro veris et indubitatis Bojaronibus habeantur, et reputentur* ; omnibusque et singulis iis gratiis, privilegiis, indultis libertatibus, immunitatibus, et praerogativis quibus coeteri veri, et indubitati Terrae hujus nostrae Fogarasensis Bojarones, quomodocunque de jure, et ab antiqua consuetudine utuntur, fruuntur, et gaudent, perpetuo uti frui, et gaudere valeant atque possint : Ita tamen ut iidem Komán, et Illye Popenieczey haeredesque, et posteritates ipsorum universae *omnia onera, et servitia Bojaronalia instar reliquorum Terrae nostrae Fogaras verorum Bojaronum ad arcem hanc nostram praestare debentia semper, et ubique subire, ac exequi debeant, et teneantur*. Praeterea Domos eorundem in quibus de facto resident, videlicet unam in vicinatis Domorum providorum Roman Rabaz, a Superiori, Stan Barcsile ab inferiori ; alteram vero Czurka Kornie a superiori, et Sztan Ballán ab inferiori partibus, in praeallegata Possessione Also Venitze Districtu Terrae nostrae Fogaras, et Comitatu Albensi Transylvaniae existentes habitas, simul cum cunctis suis utilitatibus, et pertinentiis, quibuslibet terris scilicet arabilibus, campis, foenetis sylvis nemoribus montibus alpibus, vallibus, dumetis, virgultis, spinetis, arundinetis ; aquis fluviis, piscinis piscaturis, aquarumque decursibus molendinis, et eorundem locis generaliter vero quarum-

libet utilitatum, et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis ad easdem Domos de jure, et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus sub suis veris metis, et antiquis Limitibus existentibus ab omni censuum, taxarum, et Contributionum nostrarum, tam ordinariarum quam extraordinariarum, servitorum quorumlibet Plebejorum, et Civilium exhibitione decimarum nonarum, capetiaram, et datiarum pensione, in perpetuum eximimus et supportamus per praesentes. Quocirca vobis Spectabili ac Magnifico Ioanni Kemény de Gyeromonostor Comiti Comitatus Albensis Transylvaniae Arcisque et Praesidii nostri Fogarás Capitaneo supremo, Generosis item Egregiis et Nobilibus Praefecto, Provisoribus bonorum Arcis hujus jam dictae Fogaras caeterisque officialibus Decimatoribus, Nonatoribus ac aliarum contributionum nostrarum Exactoribus modernis videlicet et futuris praesentes nostras visuris harum Serie committimus, et mandamus firmiter quatenus vos quoque a modo imposterum annotatos Komán et Illye Popeniczey, ipsorumque haeredes, et posteritates universas pro veris et indubitatis Boiaronibus habentes, eosdem ratione praescriptarum Domorum haereditatumque ipsorum quarumlibet ad easdem pertinentium, ad aliquam Censuum Taxarum et Contributionum nostrarum, tam ordinariarum, quam extraordinariarum solutionem, servitorum quorumlibet plebeorum, et Civilium exhibitionem decimarum, nonarum capetiaram et datiarum pensionem cogere, aut propterea eosdem, haeredesque, et posteritates ipsorum impedire molestare seu damnificare — minime praesumatis vel sitis ausi modo aliquali. Secus non facturi praesentibus perlectis exhibenti restituti. In cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam, praesentes litteras nostras pendentes, et authentici Sigilli nostri munimine roboratas memoratis Komán et Illye Popeniczey haeredibusque et posteritatibus ipsorum universis dandas duximus et concedendas. Datum in Arce nostra Fogaras Die prima Mensis Februarii Anno Domini Millesimo Sexcentesimo quinquagesimo Secundo.

Susanna Lorántffy mp.

Iuxta ritum et veterem hujus Terrae Fogarasiensis consuetudinem prae-

sentēs *Litterae Illustrissimae*, ac *Celsissimae Principissae Relictae Susannae Lorántfy Consortis foelicis reminiscētiaē Principis Transylvaniae D-ni D-ni Georgii Rákoczi Bojeronales* pro parte Komán, et Illye Popinece de Also Venitze sunt in frequenti et celebri Sede superiori Arcis Fogaras tribus in Sedibus publicatae, proclamatae, ac in vigore suo nemine contradicente relictæ in Anno Millesimo Sexcentesimo quinquagesimo secundo Die 5-a Octobris.

Publicatae et Extradatae per me Michaelēm Csürös Jur. Not. Sedis Iudiciariae superioris Nobilium Fogarasiensium.

Idem Notarius mp.

Praesentes Litterae Bojeronales per nos Commissarios Illustrissimae Dominae Principissae, Praefectum nempe, et Exactorem fiscales, ac requisitores Albenses ad investigandum Bojeronum Terrae Fogaras Jura deputatos revisae, lectae ac in suo vigore relictæ. — in Komána Die 20-a Febr. Anno 1671.

Praesentem Litterarum Donationalium Copiam e veris suis et indubitatis Originalibus de verbo ad verbum una cum indorsationibus descriptam cum iisdem strictissime collatam eisdemque in omnibus conformem esse hisce fide nostra mediante testamur. Fogaras d. 9-a Decembris Anno 1827.

Samuel Jun. Szilágyi mp. et Samuel Vitállyos mp.

Ambo I. D. Fogaras Jur. Assessores.

(Copiă autentică din a. 1827, în archiva vechiă a Districtului Făgărașu).

XL.

1827, Iulie 9.

Castelanii Făgărașului Nicolae și Laurențiu de Gomor certifică, că ținându dînsii tribunalu cu cei doi-spre dece boeri jurați ai Districtului Făgărașu, atunci Boeriulu Vladu din comuna Gridu a cerutu să i se dea unu documentu în scrisu despre toate moșiile sale ereditari cum și despre cele cumpărate, anume despre părțile sale de boeriă din comunele Gridu, Părău și Perșani în Tera Făgărașului.

Nos Nicolaus et Laurentius de Gomor Castellani Castri Fogaras, etc. Damus pro memoria Quod cum nos feria tertia In festo visitationis Beatissimae Virginis Mariae in Oppido Fogaras, una cum Duodecim Juratis Boeronibus Sedis nostrae Judiciariae Assessoribus — hujus Districtus pro audiendis Causis pro tribunali consedissemus, Agilis *Ladislaus Boero* de Grid, filius Condam *Komán Gurilla Boeronis* de Grid, eadem, in nostram exurgens praesentiam debita cum instantia supplicans Quatenus, de et super universis Bonis, et Haereditatibus ejusdem Aviticis, ac perenne, expensis, ac fatigiis — — — Litteralia instrumenta, ac Litteras Privilegiales confectas — — — dignaremur, Idem autem *Ladislaus* de Grid, Testatus est, in praedicta Possessione Grid, Sextam partem Boeronatus ejusdem Possessionis Grid, ab *Avis*, sibi, et filiis suis condescensam fore, aliam autem partem sextam Boeronatus ejusdem Possessionis Grid, *Komán Gurilla* Genitor suus, a' *Lud Boeroue* de Grid, Fratre utique ejusdem carnali, emit per duos *Renenses* florenos, duos, et duas *Alpes* — — — Idem *Koman Gurilla Ladislai* praenotati Pater, una cum *Opresitye* fratre suo carnali, simili *Boerone* de Grid, a' *Migantha* et tratribus suis Boeronibus de *Also Venitze* emit mediam partem istius Boeronatus ejusdem possessionis Grid per *Florenis Septuaginta*, et uno equo, — — — Partis mediae dimidia pars eidem *Ladislao* provenit, pars autem media *Sigetye* filio ipsius *Opresitye*, una cum fratribus suis — — empta, una cum *Alpibus*, *Gamas*, et *Garnasel* vocatis. Ita et Idem *Ladislaus* de Grid, in eadem Possessione Grid — testato tres partes et mediam unius Sextae Partis Boeronatus ejusdem Possessionis, duas autem Partes, et mediam Sextae Partis habet *Risztye* Filius *Opresty*e Boeronis de eadem Grid una cum fratribus suis. Proinde Idem praememoratus *Komán Gurilla* Pater utique ejusdem *Ladislai* de Grid, in Possessione *Parro*. Sextam Partem Boeronatus ejusdem *Parro* a' *Vulku Boerone* de eadem *Parro* emit flor. 18. Iterum *Komán Gurilla* in eadem Possessione *Paro*, a' *Nan Boerone* de eadem *parro*, emit tertiam Partem Sextae Partis Boeronatus ejusdem pro flor. octo. Item idem *Ladislaus* de Grid, in Possessione *Persány* a' *Petro Gunga* et *Rib*, ac filiis eorum Boeronibus

Vitz de eadem Persány, emit tertiam Partem Boeronatus integri pro flor. tredecim et duobus Bobus Pe — — — Possessione Persany Sextam Partem — — — — Boeronatus Viza, Risztye, Boeronis de eadem Persány, qui ad Transalpina profugit, Nos eidem Ladislao tanquam benemeritis — — — — contullimus, in filios filiorum, ac Haeredes et Posteritates — — — — de Grid, praescripta in Possessione Persány se se testatur — tertiam Partem, et reliquarum duarum Partium Sextam habet autem una cum Terris arabilibus, cultis et incultis, Pratis Pascuis — — — — Piscinis Piscaturis, molendinis, et molendinorum locis, Montibus Alpibus sylvis — — et quorumlibet utilitatum vocabulis vocitatis, intra veras metas earundem Possessionum, hucusque pacifice possesse dixit, et testatus est coram nobis, nos autem considerata et accepta ejusdem vera Supplicatione, eidem Litteras nostras Privilegiales confectas sigillo nostro signatas, de et super universa Bona, et Haereditates ejusdem dandas duximus, et concedendas. Imò damus et conferimus, in filios filiorum, et Haeredes et Posteritates ejusdem universos. Quas nos more hujus Districtus in tribus sedibus Judiciariis ac Sermone interpretaeri facimus, nemine autem Contradicente easdem eidem Ladislao, ac filiis ejusdem extradari facimus. Praesentibus *Duodecim Juratis Boeronibus, Algya Bika* de Nagy Vajvoden, *Rádul* de Lisza, *Barbuts* de Dragus, *Szlantsul* de Also Arpás, *Radul* de Also Vist, *Sulka* de Bethlen — — de Voila, *Salamon* de Vénétzia, *Ladislao* de Grid, *Sztojka* de Vaád, *Alde* de Rusor, *Szkeltyán* de Desany. Datum loco et Termino praenotatis. Annò Domini Millesimò Quingentesimò vigesimò septimò.

(Copia autentică din a. 1784 în archiva vechiă a Districtului Făgărașu. A se vedé documentalū No. XLI).

XLI.

A. 1535.

Stefanū Mallatū Domnulu Țerei Făgărașului și Voivodū alū Transilvaniei confirmă documentulū de moșiă, ce-lū dase Castelanii Nicolae și Laurențiu de Gomor boeruluī Vladū din Gridū.

Nos Stephanus Majlád ¹⁾ Liber Dominus Terrae Fogaras, Vajvoda Transylvaniae et Sicularum Comes, etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes Quibus expedit universis. Quod nobilis et Agilis *Ladislavus* de Grid, — — — — Exhibuit nobis et praesentavit quasdam Litteras Privilegiales Egregiorum Nicolai et Laurentii de Gomor, tunc Castellatorum Castri hujus nostri Fogaras in Pergamento Privilegiales confectas, et emanatas Supplicantisque (sic) Nobis, ut easdem Litteras ipsorum Egregiorum Nicolai, et Laurentii de Gomor, et omnia in eis contenta, rata, grata, et accepta haberemus, et Litteris nostris Privilegialibus verbotenus inseri faceremus pro Boeronibus, sine innovatione perpetuo valituras confirmare dignaremur. Quarum quidem Litterarum tenor talis est.

(Urmăză documentulū sub No. XL).

Nos — — praemissa supplicatione dicti nobilis, et Agilis Ladislai de Grid — — — — porrecta, Benigne exaudita, et Clementer admissa, praescriptas Litteras Nicolai et Laurentii Gomori, Castellatorum Castri Fogaras non abrasas, nec in aliqua sui parte suspectas, Praesentibus Litteris nostris Privilegialibus verbotenus, sine diminutio-

(¹⁾ Romănū din Comuna Țințari în Țera Făgărașului. Deutsche Fundgruben z. Gesch. Siebenbürgens von Eug. v. Trauchenfels. Album Oltardium, p. 13: «Eodem Anno (1541) D. Stephanus Mayladus a duobus Waywodis vicinis captus, in turcicom captivitatem abducitur, fors non amplius rediturus. — Perijt. — Er war ein schlechter Wallach aus Zunioghzegeh, wurde aber mächtig, reich, und übermüthig, hat dem Lande viel schlechtes gethan, und viel Krieg, und Noth über Land gebracht, und uns misellos Saxones oft, und viel emungirt, — hat viel versprochen und gesprochen, aber wenig gehalten.»

ne, et augmento aliquali insertas, quoad omnes — — — eadem ritè et legitime existunt emanatae, viribusque earum veritas suffragatur. Acceptamus, Approbamus, Ratificamus, ac pro annotato Nobili Ladislao de Grid, ac suis Haeredibus ac Posteritatibus peretno valituras affirmamus. In cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam Praesentes Litteras Nostras pendenti Sigillo nostro robotatas — — — In Fogaras feria proxima ad festum — — — Anno Domini Millesimo Quingentesimo vigesimo (sic) Quinto.

Praesentem Copiam ex veris suis Originalibus sine augmento, vel diminutione prorsus aliquali descriptam, cum iisdem conformem et fideliter collatam esse testamur fide mediante. Datum Fogaras Die 16-ta Martii A. 1784.

Moyses Benedek mp.
Distr. Assessor.
(L. S.)

Andreas Szabó mp.
Supernumerarius Jur. assessor.
(L. S.)

(Copiã autenticã din anulã 1784 în archiva vechiã a Districtului Fãgarașã. În dosã Παριε δε νε κάρτε χα κεντρικη.)

XLII.

1643, Martie 28.

George Racófi I Principele Transilvaniei confirmã statutele corporațiunii tãbăcarilor romãni din Fãgarașã.

Nos Georgivs Rakoci Dei gratiã princeps Transsylvaniae, partium regni Hungariae Dominus et Sicularum Comes etc. Memoriae commendamus, tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quodd cum antiquissimi atque sapientissimi Legumlatores Rerum publicarumque fundatores, ex pulcherrimã dispositione ac harmoniã, rerum coelestium, terrestriumque animadvertissent, ordinem, animam esse rerum, in eo, imprimis, vel plurimum desudarunt, ut Imperia in

Regna, et Provinciis, et has in Civitates, Oppida et Pagos, iterum hos in Vicos, nec non eorundem Incolas et Inhabitatores, in certas Classes, Societates et Centurias partiri, atque disponere, eis verò rectores et gubernatores praeficere possent: Rati, incompositam multitudinem interitum potius rebus publicis, quàm verò conservationem aliquam affere posse. Intuentes Nos quoque hanc pulcherrimam Maiorum nostrorum ordinationem, postquam, Divinâ providentiâ ac liberalitate ineffabili, hanc Principalem dignitatem adepti Sumus, in id praesertim, totum nostrum studium contulimus, ut quos rerum omnium moderator nostro regimini et protectioni subiecisset, eos in suis ordinibus, et laudatâ consuetudine non solum conservaremus, verum si qui eorum crescente multitudine, nondum adhuc in ordinem decentem redacti essent, hoc à nobis habere possent. Cùm itaque in hoc Oppido nostro *Fogaras*, *Cerdones* in tantum excreverint numerum, ut ipsi quoque Moderatore aliquo, in dirigendis artificiorum suorum muniis indigerent; Ipsi quoque quò decentiori modo, in ipsorum artis exercitio, progredi, vitamque et mores ad decentes et congruos statui ipsorum Canones, et Regulas collimare, ac accommodare, possent. Exhibitae sunt Nobis et praesentatae nomine et in personis eorundem *Cerdonum*, scilicet *Jacobi Timar* alias *Osizmadia*, *Lucae Timar*, *Michaelis Timar*, *Trans-Alpinensis*, *Porculy Compsa*, de *Bethlen*, *Ludii Timar* de *Bethlen*, *Makszin Timar* de *Bethlen*, *Stephani Timar* de *Ilyén*, *Comani Piro* de *Ilyén*, *Cazani Copacseli*, *Cazakuly Sebesi*, *Ionae Timar* et *Michaelis Marcsinai* omnino *Cerdonum Fogarasiensium*, certae quaedam Constitutiones, in certis capitibus et articulis comprehensae, statui ipsorum, pro dirigendis eùm moribus, tum artificii exercitio accomodatae per nonnullos praecipuos Officiales nostros reuisae, ruminatae, ac ubi necessum fuit correctae et emendatae, tenorum infrascriptorum. Supplicatum nobis humillimè, quatenus Nos easdem, omniaque et singula in eisdem contenta, ratas, gratas, et accepta habentes, literis nostris. verbotenus inseri et inscribi facientes pro eisdem *Cerdonibus*, eorumque Successoribus universis perpetuò valituras, gratiosè confirmare, ipsosque, illis, in *Confraternitate*, seu *Societate Cehatus* ipsorum in perpetuum uti, frui et gaudere, permittere, et permitti facere digna-

remur. Quorum quidem Articularum Hungarico idiomate comprehensorum tenor seu uerbalis continentia sequitur in huuc modum : **Articulus primus.** Az Timar Mesterek, mindem esztendöben, egy bizonyos, es arra ualo illendö napon, egy közönseges helyre egyben gywtlyenek, es egy fő Ceh-Mestert nalaszszanak, es egy Vice Ceh-Mestert, kik egy esztendeigh tartozzanak gondot uiselni, Tabla járás által az Mestereket be gywjteni. **Articulus II.** Az Ceh-Mester, közöttök, az Ceh-béli Causak es az ő miuekez illendö emergalt dolgok felöl töruent tehessen, és szöböl ureségböl két forintigh exequalhassonis, appellatioban ne bocsattassek, ha az ket forintot az meritum, nem excedallya. **Articulus III.** Fogaras városában az Cehen kiül valo Timar Mester, senki, semmi szin alatt ne miuelhesen, ha kit rajta kaphatnak. Capitan, vagy Uduarbiro erejeuel három forintal meghbwntessek az Mesterek ; ha Nemes haznal találtatik penigh miuelui, ugyan Capitan erejeuel, hat forintot : (saluis tamen domorum, seu Curiarum Nobilitarium Priuilegiis permanentibus) : vehessenek rajta melly birsagoknak harmada Kapitane, az ket része penigh az Mestereke legyen : Az Városban pedigh az ő keszitette bőröket neis arulhassak kiül valo Timárok hanem csak Vásáros napokon nekikis szabados ; söt ollyankor, ez előtti usus szerent, szabados akar honnan, Hauasalföldeböl s- masunnanis, az jól készített minden féle bőröket be hozni s- arulni. **Articulus IIII.** Minden Timar Mesterek, kik Cehes helyeken tanultanak az Cehben be vétessenek, tizenkét forintot aduan először az Cehben ha penigh elsőben mind megh nem adhattya, felére fél esztendeigh el várjak, kit ha akkorra megh nem adna, fel tilczak az miuét mind addigh, migh nem deponnallya ; Ha nőtelen, esztendöre megh házasodgyek, alioquin miuét fel tilczak. **Articulus V.** Ha festeni valo fwueket, vagy bőröket hoznak titkon, senki meg ne vegye az Mesterek közwl, hanem közönsegesen osszszak fel kösztök : Az ki ez ellen eselkednék, hat forintal bwntessék. **Articulus VI.** Inas be állás egyy forintigh légyen. Senki három esztendőnek alatta penigh Inast, az Cehben, be ne vegyen, se penzert, se semmi tekintetért, mert megh bwntetik az kit rajta kaphatnak. **Articulus VII.** Tablajárasra ha ki be nem megyen, nyolec penszt vegyen az Ceh Mester rajta, toties, quoties negligallya

à be menetelt. **Articulus VIII.** Ha az Cehbeli Mester meghal, az migh Feleséghe, az megh holt Ura neuet uiseli, az mwuet miueltet-hesse, az Özüegyvet pedig, az Céh, munkaual ne terhellye hanem, magok uisellyék érette, az Ceh-beliek az terhet, részeltetnén minden Ceh-beli ususban, kit ha Ceh-béli Mester Leghóny talalna el ueuni, az fél asztal adas megh engedtessék néki, mint Mester Aszszonnak; s- az Legheny pedig, az Cehben, fél Mester asztalt aduán be vétessék. **Articulus IX.** Az Ceh-béli itt valo Mester embereknek Fiai, fél lakodalmat aduan az Céhben, Mesterekke lehessenek, ha az Céhnek rendi szerént tanultanak. **Articulus X.** Mikor Céh-béli Mester meghal, auagy háza népe a Mesternek, rend szerent, annak sirt ássanak, es azoknak, à keseruesek ételt italt adgyanak, ha nem adhatnak, az Céh penzéből ételekre adgyanak huszon eött penszt: Affőleknek temetesere, az Ceh Mesterek Táblát jártassanak, es minden Mester, uaga, uagy képebéli embere ott légyen jelen. **Articulus XI.** Az szegheny betegh Mesterekre es Leghenyekre, s- Inasok-rai, az Ceh Mesterek gondot uisellyenek, az Ceh-penzből, hozza latogatokat, es minden-napi eledeleket, s- egyeb illendő szwkségekre ualokat szerezzenek es adgyanak. **Articulus XII.** Mikor Az Mestereket Tabla járással valahova gywjtendik, es ott személye szerent vagy embere nem lészen jelen, Az Ceh-Mesterek nyolcz pénznel bwntessék, es ha valamely Mester házána az Tabla le tétetik es megh tartosztatik, es ha ott hál, tehat valamennyi Mesterre, rend szerent, az Tabla el nem érkezett lejend, mindenikért kwlön kwlön bwntessek nyolcz nyolcz pénznel. **Articulus XIII.** Ha lakas közben valaki lopásban talaltatnék, akar eledel, es egyeb akar mi néuel neuző dologbol, fél Cehuel bwntettessék, melly Mester, auagy Legheny, ha masodszor es harmadszor is azon vétekben talaltatnek, azon bwntetés lészen fejen, ki ha töbzsör is azon vétekben menne el, annakutanna legyen érdeme szerent az eo Nagysaga Tisztuiselői bwntetése rajta törvennyel. **Articulus XIV.** Az Timar Mesterséghez tartozó festőket, ugy mint Iskonpiath, Sarga festeket, veres festeket, feketitő, karabolyt, Török festeket, és egher fabimbot, és egyeb eszközöket, az Timar Mestereken kívül, egyeb Varosi es közöuseges minden embereknek venni es maganál tartani szabad ne légyen, valaki ez Cehen

kiwl lészen, alioquin valakinél, anuagy bőrök, vagy penigh festek, es egyeb efféle eszközök talaltathatnak, szabadságok legyen az Timar Mestereknek, az Fogarasi Tisztuiselök autoritasok általis el uenni, es ad plenum magok usussara fordítani, mind ben az Varasban s mind az Varoson kiwl egyy melly földigh. Az Varga Mesterek mindazáltal, az minemw eszközökkel élnek az festésben, szabad venniük, mert elsőbb-is az ő Privilegiumok, és egyebképpen is, azokat, el nem tilthatni az ő szokot Mestersegeknek köüetesétől. *Articulus XV.* Az Timar Mestereknek szabadságok legyen akar minemw ki csinالاتlan bört-, magok, hazához, az kik-t, akar kik vigyenek is, megh venni es az kwlföldre, bőrök megh vételére, mind Mészárosoknak, s- mind masoknak penszt adni, es az olyan kin megh arult bőröket házokhoz be hozatni; sőt ha hon titkou, az olyan beöröket megh venne s- házokhoz szaladhatnak uel, hazokra, azoknak el vetele végett, reja menni senki ne mereszellyen. *Articulus XVI.* Ha ki az Mesterek közzwl, Cziganal történnék innya, vagy enni, ebédleni megh bizonyosoduan, fél Cehuel, az az, hat forintal bwntettetik megh. *Articulus XVII.* Az Varhoz való szolgálatyok, mindenekben az szerent lészen, mint az Fejervari Timaroknak; Tudni illik; Esztendeigh hat száz apro bört tartozzanak kikészíteni magok festékekkel; de ennek tizede önek lészen az festékért: Ezen kiül, hetven számu öregh bört, esztis magok szerszámával, de ebből tizedet nem vésznek, ezen kivül, semmi szolgálatra nem erőltettetnek. *Articulus XVIII.* Az Timar Mesterek pedig az szépen ki készített beöröket, tartozzanak az Városi piaczra ki vinni, es ha ott el nem kelne, annakutanna légyen szabadságokban, az olyan böroket, masunais, akar melly helyekre, falukra, és városokra, Sokadalmokban el vinni és kwldeni, es akkor hol el arulni es el adni. Nos itaque praemissá Supplicatione, Nobis, modo quo supra porrecta clementer exaudita, et fauenter admissá, praescriptos Constitutionum articulos seu capita, praesentibus literis nostris de uerbo ad uerbum inseri et inscribi facientes, quoad omnes earum continentias, clausulas, particulas, et puncta, eatenus, quatenus eadem, ritè et legitimè existunt emanatae, viribusque earum veritas suffragatur, acceptauimus, approbauimus, ratificauimus, ac pro iisdem Iacobo, Lucá, Michaele, Porculio, Lu-

dio, Makszinio, Stephano, Komano, Kazanoc, Kazakulyo, Ioná et Michaelae Cerdonibus, eorumque succesoribus uniuersis, perpetuò ualituras gratiosè confirmauimus (: saluis tamen juribus ac Priuilegiis aliorum quoque Magistrorum Mechanicorum Fogarasiensium, uel proxime illi adjacentium locorum, permanentibus :) ac prouti, eosdem iisdem, successiuis semper temporibus uti, frui, et gaudere posse volumus; Ita fidelibus quoque nostris Generoso Ioanni Kemeny de Gyerö-Monostor, Comiti Comitatus Albeusis Transylvaniae, supremo Cubiculario et Thesaurario, ac Tabulae Iudiciariae, Jurato Assessori, et Capitaneo Supremo Praesidii Arcisque, nobis syncerè dilecto; Egregiis ittem et Nobilibus Stephano Lészai, Provisorio honorum, Castellano, Iuratis Assessoribus Sedis Iudiciariae, ac aliis Officialibus Arcis nostrae Fogaras : Necnon Circumspectis, ac Prouidis Iudici primario, caeterisque Iuratis Oppidi nostri Fogaras : Cunctis etiam, aliis cuiuscunque status, conditionis, ordinis, gradus, honoris, officii, dignitatis, praeeminentiae, et functionis hominibus, quorum uidelicet interest uel interit, modernis et futuris quoque pro quouis tempore constituendis, harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus nos quoque à modo deinceps praenominatos Cerdones Magistros, ipsorumque Successores uniuersos, in praescriptis ipsorum Cehatui accomodatorum Articularum Canonibus et Regulis conseruare, et per alios etiam conseruari facere, illisque, ipsos, perpetuis semper temporibus uti, frui, et gaudere permittere et permitti facere modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis, Exhibenti restitutis. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam, praesentes Literas nostras, pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratas, memoratis cerdonibus, ipsorumque succesoribus uniuersis, gratiosè dandas et concedendas duximus. Datum in Arce nostrá Fogarasiensi die uigesima octauá Mensis Martii, Anno Domini Millesimo, Sexcentesimo quadragesimo-tertio.

Georgius Rakoci m. p.

Ioannes Szalárdi m. p.

Vice-Secr.

Traducerea statutelor.

Art. I. Măestrii tăbăcari în fiă-care ană să se intrunescă la ună locă publică, într'o di anumită hotărită spre acestă scopă, și să alégă pe ună *primă-măiestru* și ună *vice-măiestru* ală corporațiunii, cari în timpă de ună ană sunt datori să pörte grijă a aduna pe măiestrii cu trimiterea tăbliței dela unulă la altulă. — Art. II. Măiestrulă corporațiunii, în ce privesce afacerile interne ale corporațiunii să pötă face judecată între măiestrii, în cesiuni de injuri să pötă esecuta până la suma de doi florini, și dacă meritulă causei nu trece peste doi florini, apelațiune să nu se admită. — Art. III. Nici ună măiestru tăbăcară, care nu este în corporațiune, să nu pötă esercita în orașulă Făgărașului sub nici ună pretextă profesiunea de tăbăcară, iar dacă se va prinde cine-va, atunci măiestrii, cu puterea căpitanului sau a castelanului să-lă supună la o amendă de trei florini, iar dacă s'ar întempla ca să eserciteze profesiunea de tăbăcară la o casă nobilitară, atunci totă cu puterea căpitanului să pötă lua de pe elă 6 florini (rămăndă însă neatinse privilegiile caseloră sau curțiilor nobilitari), din acēste amende a treia parte să fiă a Căpitanului, iar cele două părți ale măiestrilor. Tăbăcari străini nici să nu pötă vinde în orașă peile, ce le-ă confecționată ei, vëndarea acēsta le este permisă numai în zile de tērgă, ba încă după usulă de mai înainte, le este liberă în zilele de tērgă să aducă totă felulă de pei bine lucrate, de ori unde, din Țăra-romănescă și din alte locuri și să le vëndă. — Art. IV. Ori-ce măiestri tăbăcari, cari ău învățată meseria în locuri unde esistă corporațiunii, să fiă admiși în corporațiune, avëndă mai întâi să plătescă corporațiunii 12 florini, iar dacă la începută nu potă să dea suma intrégă, pentru jumătate să fiă acceptați o jumătate de ană, și dacă nu ară plătio nici atunci, să i se interdica lucrarea, până nu va depune suma intrégă. Dacă măiestrulă nu este căsătorită, să se căsătorească până la termenă de ună ană, la din contra să i să interdica lucrarea. — Art. V. Dacă cine-va va aduce pe sub ascunsă plante de colorată, sau pei, să nu le cumpere nici ună măiestru, ci să le împărțescă în comună între dēngii: acela, care va lucra din contra să

fiă amendatū cu 6 florinī. — Art. VI. Taxa pentru primirea unui elevū să fiă până la unū florinū ; însă nime să nu primescă în corporațiune vre unū elevū pe timpū mai puținū de trei ani, nici pentru bani, nici pentru ori-ce considerațiune, fiindū că acela, care se va prinde, va fi amendatū. — Art. VII. Dacă cine-va nu se duce la adunarea corporațiunii, măiestrul corporațiunii să iea de pe elū optū bani, de atâtea ori de câte ori va neglege a se duce. — Art. VIII. Dacă unū măiestru din corporațiune mōre, soția lui, până pōrtă numele bărbatului reposatū, să pōtă esercita profesiunea, iar corporațiunea să nu ingreueze pe vėduvā cu lucrārī, ci membrīi corporațiunii să supōrte greutāțile pentru dēnsa, avēndū vėduva să participe la tōte folōsele corporațiunii ; iar daca s'arū intēpla, cā o calfā din corporațiune să se cāsătorescā cu veduva, atunci i se concede, ca unei consōrte a măiestrului, să dea numai o jumātate de masā, și calfa să fiă primitū în corporațiune dāndū o jumātate de masā ¹⁾. — Art. IX. Fiil acelorū măiestri, cari sunt membri în corporațiunea de aici, dupā ce vorū da jumātate de nuntā în corporațiune, să pōtā fi măiestri, dacā au invēțatū dupā regulele corporațiunii. — Art. X. Cāndū va muri unū măiestru din corporațiune, atunci saū familia măiestrului, dupā cum e regula, să dea de māncare și bēturā celui ce i-a sāpatū grōpa și celorū intristați, iar dacā nu potū să dea, atunci să le plātescā din banīi corporațiunii douē-deci și cincī de bani pentru māncare. La astū-felū de inmormētārī, măiestrii corporațiunii să dispunā a circula tāblița dela unū măiestru la altulū, și fiā-care măiestru să fiā presentū acolo în persōnā saū prin reprezentantulū sēu. — Art. XI. Măiestrii corporațiunii aū să pōrte grijā de măiestri, de calfe și de elevi sāraci și bolnavi, să plātescā din banīi corporațiunii persōnele, cari îngrijescū de dēnsi, și să le procure alimentele de tōtā ziua și altele, ce le sunt necesari. — Art. XII. Cāndū măiestrii vorū fi chiemați unde-va la adunare cu circulațiunea tābliței, și nu se vorū infācișa acolo nici în persōnā și nici prin reprezentantū, atunci măiestrii corporațiunii să-i amendeze cu optū bani, iar dacā tāblița se va lāsa la casa unū măiestru, și dacā se va reținē și rēmānē acolo peste

(1) Adecā o jumātate de ospōțū.

noapte, atunci pentru fiă-care măiestru, la care după ordine tablita nu va fi ajunsă, pentru fiă-care deosebită să fiă amendată cu câte optă bani. — Art. XIII. Dacă se va prinde cine-va furându în lăuntrul locuinței, fiă alimente și mîncări, fiă ori-ce felu de lucruri, acela să fiă amendată cu jumătate taxa corporațiunii, și dacă unu măiestru sau calfă se va prinde în delictulă acesta a doua și a treia oră, să fiă supus totu la aceeași amendă, iar daca va comite delictulă acesta mai de multe ori, atunci funcționarii Măriei Sale să-lu pedepsescă cu legea după cum merită. — Art. XIV. Afară de măiestri tăbăcari, să nu fiă permisă nici unui orașan și omu de rëndu, a cumpăra și a ținé coloru, cari se țină de meseria tăbăcăritului, adecă scumpiă, coloru galbine, coloru roșii, rădăcină neagră, caraboi, coloru turcesci, muguri de arinū și alte mijlăce, iar dacă se voru afla la cine-va afară de corporațiune sau pei sau coloru sau alte lucruri de aceste, atunci să fiă permisă măiestrilor tăbăcari atătū în orașu, câtū și afară de orașu până la depărtare de unu milu, să le confisce chiarū și cu autoritatea funcționarilor din Făgărașu, și să le întrebuințeze în comunu pentru usulă densiloru. Cu tôte acestea însă e permisă măiestrilor tăbăcari să cumpăre ori-ce felu de lucruri, cari le întrebuințează la coloritū, intăiu fiindă-că este privilegiulū lorū, și apoi de altmintrelea, aceste lucruri nici nu li se potū interdice în esercitarea meseriei lorū indatinată. — Art. XV. Măiestrii tăbăcari sunt liberi să cumpere ori-ce felu de pei nelucrate dela ori-cine le va aduce la casa lorū, asemenea să dea bani măcelarilorū cum și altorū persone, ca să le cumpere pei în străinătate, și astū-felū de pei cumpărate în străinătate, potū să le aducă la casele lorū, și chiarū dacă arū cumpăra astū-felū de pei aici în țără pe sub ascunsu, potū să fugă cu ele a-casă, și nime să nu cuteze a merge la casele lorū ca sa iea. — Art. XVI. Dacă s'arū intēpla, ca cine-va dintre măiestri să bea, să mănănce sau să prăndescă cu Țigani, și dacă se va constata, acela să fiă amendată cu jumătate taxa corporațiunii, adecă cu 6 florini. — Art. XVII. În ce privește serviciile tăbăcarilorū față de castelū, acele să fiă intru tôte după cum sunt serviciile tăbăcarilorū din Alba-Julia, anume să fiă datoru a lucra cu colorile lorū pe fiă-care anū șese sute de pei mici,

din cari a decea parte să fiă ale dâșiloru pentru colori : afară de peile aceste să mai lucreze unu numărū de șapte-deci bucăți pei be-trâne, totū cu uneltele lorū, din aceste însă nu vorū lua a decea parte, iar la alte servicii afară de aceste nu vorū fi constrinși. — Art. XVIII. Măiestrii sunt datori să scōță pieile bine lucrate în piața orașului, și dacă nu se vorū trece acolo, atunci sunt liberi să le ducă și trimița și în alte părți, în ori-ce locuri, prin sate, prin orașe, prin tērguri, să le vēnda și desfacă ori unde.

(Originalulū pe pergamenă înălț. 64 c. lăț. 72 c., în posesiunea corporațiunii tă-băcarilorū romāni din Făgărașū. Sigilulū pendentū impresū în cēră roșă cu unū dia-metru de 5 c. reprezintă scutulū Transilvaniei în formă ovală divisatū perpendicu-larū în două secțiunī, susū : sōrele și semiluna, josū : acvila transilvană și cele șapte castele; peste scutulū Transilvaniei unū scutū mai micū cu armele Racoșescilorū di-visatū orisontalū în două secțiunī, susū acvila cu ariplele întinse ținēndū o sabiă în ghiara drēptă, josū o rōtă pe trei munți. În jurū inscripțiunea : G PRIN IVRHVNGADNSETSICVLCO.)

XLIII.

1671, Aprile 7.

Ana Bornemisza, soția Principelui transilvanū Michaiū Apafi I, confirmă în statulū de boieri pe Oprișū Grama și doi frați ai lui diu Ucea-de-josū, sub condițiune ca să presteze servicii la fortăreța Făgărașului, cu cai și arme bune, etc.

Nos Anna Bornemisza Dei gratia principissa Transilvaniae par-tium Regni Hungariae Domina et Sicularum Comitissa. Adgiuk tud-tára mindeneknek az kiknek illik ez levelünknek rendi szerint hogy Mi Fogaras Várának, és annak tartományának, előttünk levő boldog emlekezetű Urainak, ditsiretes cselekedeteket, akarván követni, kik az eő alattok levőknek sziveket, adományokkal magokhoz edesget-vén, szolgálattyyokra alkalmatossakká töttek. Minekokáért Nemzetes Belenyesi Ferencz, hivünket, minden jozzaginknak Praefectnssát, és Fiskalis Dézmainknak Vice' Arendatorat : meleje rendeltetett Böször-ményi István es Gyarmathi István Fejervári Captalaninkal, és Retyi Péter Déak Exactorunkal edgiüt, ugy mint, az aláb megirt dolog-ban, megh hitt Commissariusinkat, expedialván arra, hogy Foga-rasi jozzagunkban, kik micsoda jussal, es igassággal birnak

Doer-

ságokat, s- azok után levő fundusokat, és azokhoz tartozó földeket : azokról vellek producaltatván szorgalmatossan megvizsgálják, és fel círcálnak : hogy az kiknek ez iránt, mind szemellyekre s mind falukbéli Boerságokra, és azok után levő földekre nézve igasságok megvilágosodnék, rollok valo kegielmes dispositionk szerint azokban őket meg haduok. Kikközül valonak találtatván lenni Also Utsai *Opris Grama* kinek is jollehet az eő réghi Boerságáról való levelei, meg az réghi haboruságos időkbén elveszvéu, azonban Nehai Melto- ságos öreg Rakoczi Geörgyné boldog emlékezetű, Lorantffi Susana Fejedelem Azszonytól réghi Boerságában valo megérősítettik Sup- plicatváu, Supplicatiojára tett-s-irt válasz tetele szerint, delegált volt eő Nagisága akkori Fogarasi Főkapitány Kemény János U- ramra, olyan formán, hogy eő kegyelme, azon dolog végett törvenyt instituálván igassagoson meg lattatná, és produkáltatná ezen Also Utsai Opris Gramával régi és igaz Boerságáról valo igassát és jus- sat, kihez kepest megírt Kemény János ezen Opris Grama az Foga- rasi Felső Szekre czítálván, azon Székbeli Nemes Assessorok, Szol- gabirak akkori fő Praefectus Herczeg István és ugyan Fogarasi Fő és Vice Udvarbírák, Fő Porkalab és az also Székbeli Boér Assesso- rok, Város Birai és ezen kívül azon Székben jelen levő, sok becsü- letes Nemes emberek előtt megírt Also Utsai Opris Grama exhibeal- uan régi igaz Boerságáról való levelét ; és azon levelbeli igasságát, sok vilagos tanukkal voltakepen comprobálván, hogy tudni illik meg említett Opris Grama és minden eleinek, regtől és eleitől fog- ván való igaz Boerságat tudgyák, sőt ugyan Privilegiális leveleben specificált, Boeri jussak Ozigány jobbágyinak, malmának havasinak, és ennek az *Fogaras földinek usussa szerint, az parasztság is eszten- dőnként, vecsinséget szokott nekic praestalni.* Annak felette megvilá- gosodván ezis, hogy azon *Ucsa nevü falut, leg első alkalmatosságal is ennek elei ülvén meg,* igaz Boeri állapottal birtak és laktak le- gyen, és mivel akkori alkalmatosságal, azon dologrol valo, Kemény Janostól, az Szék közönseges Consensusából neki adatott Confirma- tionalissát, s- Relatoriaját is, mi magunk is látván, és meg olvas- ván, meltonak és érdemesnek intük réghi igaz Boerságában hogy töllünk is meg hagyattatnék, és Confirmáltatnék ; Jarulvan egyszers-

mind, fen megirt Commissarius hıveinknek, azért valo alazatos instantiajok, és törekedések ötett meg irt *Opris Grama* és eö általa ugyan Also Ucsán lako, két egytest-vér Attyafiait, ugy mint *Gregoria Gramat* és *Raduly Gramat* Boerságokban ujjalag meghattuk, és Boerokka löttük; Opris Gramak Iuon Kocsába, és Opra Kirlig, Radul Gramak, Radul Bacsilla és Bacsilla Szeridai; Gregoria Grama, Popa Opra, és az közönsegés utıza szomszedsagiban levő házokat minden hozzá tartazó mivelte és miveletlen szinto földekkel, mezőkkel, kaszáló rétekkel, erdkökel hegyekkel völgyekkel, berkekkel, havasokkal, folyo és halászó vizekkel, malmokkal, és azoknak helyeivel, valamellyek eleitol fogva, igaz uton modon azokhoz birattanak, Ujjalag mindén adozástol, Dézma adástól, és egyéb szedés verestöl üressékké tettünk, és meg Nemesítettük, a mint hogy öket, megirt Opris Gramat és eö általa Gregoria Gramat és Radul Gramát fiurol, fiura Boerokka tettük, Boeri öröksegeit nallok meghadgynk, es Ujjalagh meg Nemesittük, ez kezünk hasával, és függő pecsetünkkel meg erősített levelünk által, melyet általuk meg nevezett Alsó Ucsai Opris Gramat es két, egytestvér Attyafiak Gregoria Gramat és Radul Gramat és Fiu agon levő, és leendő minden maradekjoknak és posteritassinak meg masolhatatlanul, Ugy mind az által, hogy ök is *az regi usus és szokás szerint Fogarasi Varunkhoz tartozo szolgálatokat, jó paripáson fegyveresen jó poszto köntösben,* nekünk maradekiunknak, es Successorinknak praestalni, Utanunk levő Tiszteinknek engedelmesek lenni, igasságos és törvinyes dolgokban, a Várnak Tiszteitöl függeni tartozzanak és Fogaras Varunktól semminémü változásokban el ne szakadgyanak, Eztis azonban megtudván hogy tilalmas vizekkel havasokkal és egyéb ezekhez hasonló helyekkel, az magoken kívül valokkal szabadossokka nem tétetnek. Datum in Arce nostra Fogarasiensi die Septima Mensis Aprilis Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Septuagesimo Primo.

A. Bornemisza m. p.

Exhibitae sunt Praesentes *Litacrae Boerouales* Anno D-ni Millesimo Sexcentesimo Septuagesimo Primo Die Vigesima tertia Mensis May ac in Saedibus tribus Superiorum nobilium Fogarasiensium publicatae proclamatae

et approbatae, atque extradatae per . . . Matthiam Literatus Sedis dictae superiorum Nobilium Fogarasiensium Juratus Notarius nemine Contradicente.

Idem Matthias Literatus Jur. Notarius.

Traducțiune.

Noi Ana Bornemisza etc. Facem cunoscută tuturor, cărora se cuvine, prin această carte a noastră, că voind noi să urmăm lăudabilele fapte ale predecesorilor noștri de fericită memoriă domni ai castelului Făgăraș și ai ținutului său, cari prin donațiuni și-au atras inimele supușilor și i-au făcutu apți de servicii. Din care cauză, am trimes, în cestiunea amintită mai la vale, ca comisari intimi ai noștri, pe credinciosul nostru nobilul Franciscu Beleyesi prefectul tuturor domeniilor noastre și vice-arendator al dijmelor noastre fiscale, ca împreună cu Stefanu Böszörményi și Stefanu Gyarmati, capelan din Alba Julia, și cu perceptorul nostru Petru Deacu din Retea, pe cari i-am ordonat lângă densusul, să cerceteze și esamineze cu diligența: cine și cu ce drept și dreptate posedă boeria în domeniul nostru al Făgărașului, și în puterea acestor boerii curțile și pământurile, cari se țin de ele? și despre aceste să se legitimeze înaintea lor; astu-fel, că aceia ale căror dreptăți în privința această se vor lămuri, atât în ce le privește persoanele și boieriile sătesci, cum și cu privire la pământurile, cari depind de boeria, pe aceia să-i lase tot în aceeași stare, în conformitate cu grațioasa noastră dispozițiune făcută în această privință. Din acestia s'a aflat apți *Oprișu Grama* din Ucea-de-jos, ale căru scrisori în privința vechii boerii, de și s'au perdut încă în timpurile resboinice mai de mult, dar a fost confirmat în vechia sa boeria de către Principesa de fericită memoriă Maria Sa Dómna Susana Lorantfi, soția reposatului George Racoți cel bătrân. Densusul a fost petiționat și după rezoluțiunea, ce i s'a pus și scris pe petițiune, Maria Sa a fost delegat pe primul capitan de atunci al Făgărașului pe D-sa Ionu Kemeny, ca să institue un tribunal în cestiunea această, să cerceteze cu dreptate și să esamineze adevărul și drepturile lui *Oprișu Grama* din Ucea-de-jos

în privința vechii și adevăratei sale Boerii, în conformitate cu care numitul Ionu Kemeny a citat pe acestu Oprișu Grama înaintea Tribunalului de susu alu Făgărașului, și menționatul Oprișu Grama din Ucea-de-josu și-a prezentat cartea despre vechia și adevărata sa Boeria, înaintea nobililor suprefecți, asesori la acestu tribunalu, înaintea Prefectului Ștefanu Herczeg, a Castelanului și a Vice-castelanului, înaintea primului Părcălabu și înaintea boierilor asesori la Tribunalulu de josu, înaintea judecătorilor orașului și înaintea multor nobili onorabili, cari se aflau atunci prezenți în tribunalulu acesta, și în fapta dinsului a probat adevărulu din scrisorile aceste, cu marturi mulți și lămuriti, că adevăratu sciū, că boeria numitului Oprișu Grama și a tuturor predecesorilor sei este adevărată, încă din vechime și din strămoși, ba încă a probat și drepturile specificate în cărțile de privilegiu cu privire la iobagi Țigani, la mără și la munți, și că, după usulu Terei Făgărașului, țeranii erau îndalinați să-i facă vecinătate în fiu-care anu. Pe lângă aceste s'au mai lămurit și cea împrejurare, că antecesori dinsului la cea mai de 'ntăiu ocaziune s'au aședat în salulu numitū Ucea, pe care l'au stăpănit și locuit în stare de adevărați boeri, și de ora ce noi încă am vedat și cilitu hârtia de confirmare și raportulu, ce i le-au fostu datu cu ocaziunea de atunci Ionu Kemeny dinpreună cu consensulu unanimu alu Tribunalului, am socotit că e demn și meritatū, ca să remănă și să fiu confirmatū și din partea noastră în vechia și adevărata sa boeria; adăugându-se totu odată în acestă privință și umiltele rugăciuni și stăruițe ale menționaților și credincioșilor noștri comisari, Noi am lăsatu de noi în boeria pe numitul Oprișu Grama și prin elu pe doi frați buni ai lui, totu din Ucea-de-josu, adevă pe Grigore Grama și Radulu Grama, și i-am făcutu boeri, am liberatū de noi de toate contribuțiunile, dișmele și alte colecte și taxe, și am nobilitatū casele lorū, a lui Oprișu Grama în vecinătatea lui Ionu Cocioba și Oprea Cărligū, a lui Radulu Grama în vecinătatea lui Radulu Băcilă și Băcilă Seredai, a lui Grigore Grama în vecinătatea lui Popa Oprea și strada publică, cu toate dependențele, cu pământurile de arătură cultivate și necultivate, câmpuri, fânețe, păduri, deluri, văi, tufi-

șuri, munți, riuri și pescării, cu mori și cu locurile lor, câte le-am stăpănit eu din părinți pe cale dreaptă, precum i-am și făcut boieri din fiu în fiu, pe amintitul Oprișu Grama și prin el pe Grigore Grama și pe Radul Grama, le lăsăm ereditățile boieresci și de nou le nobilităm prin această carte a noastră întărită cu subsemnătura noastră și cu sigiliul nostru pendent, pe care am dat-o în mod irevocabil amintitului Oprișu Grama din Ucea-de-jos și celor doi frați buni ai lui, Grigore Grama și Radul Grama, și tuturor următorilor și succesiorilor sei, așa că în modul acesta și ei, în conformitate cu uzul și consuetudinea vechiă, să fie datorți a ne presta serviciile, cari sunt a se face la castelul Făgărașului, cu cai buni, cu arme și cu tunică de postav bun, și anume atât nouă cât și următorilor și succesiorilor noștri, — să fie ascultători de funcționarii noștri, cari vor fi după noi, să depindă în afacerile judiciare și publice de funcționarii castelului, și sub nici o vicisitudine să nu se desfacă de castelul Făgărașului, știind și aceea, că apele și munții oprți și alte locuri de asemenea oprte nu se eliberează, afară de ale lor. Dată în fortăreța noastră a Făgărașului în ziua șapte a lunii lui aprilie, anul Domnului una miă șese sute șaptezeci și unul.

(Originalul pe pergamena înalt. 34 c. lăț. 64 c. în archiva comitatului Fogarașu la No. 237/1833. Sigiliul pendent în formă ovală cu o lățime de 2 c. 4. mm. reprezintă la mijloc scutul Transilvaniei, peste care este așezat scutul familiar al Principesei A. Bornemisza, în juru inscripțiunea : ANNA BORNEMISZA. D. G. P. T. P. R. H. DO. . . .)

XLIV.

1730, Octobru 30.

Carolu al VI-lea împăratul Germaniei confirmă privilegiul ce-lu dase Principele George Racoti I corporațiunii tăbăcarilor din Făgăraș.

Nos Carolus VI Dei Gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Castellae, Legionis, Aragoniae, utriusque Siciliae, Hyerosolimae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croa-

tiae, etc. Rex, Archidux Austriae, etc. Princeps Transilvaniae, etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod circumspecti *Georgius Gorgonya* Magister, et *Porcselya Ganya* Commembrum *Ceahae Cerdonum*, in opido nostro Fogaras Districtusque ejusdem nominis et Comitatu Albensi Transilvaniae existentis habitae Suis ceterorumque ejusdem Ceahae, seu Societatis Commembrorum nominibus et in personis, exhibuerunt Majestati nostrae et praesentaverunt Literas quasdam Transumptio-nales sub Sigillo Conventuali Authentico, Conventus Beatae Mariae Virginis de Kolos Monostra patenter confectas et emanatas continentes in se literas privilegiales Illustris Georgii quondam Rakoczi, Principis Transilvaniae, Partium Regni Hungariae Domini, et Siculorum Comitis, super certis Punctis et Articulis antefatae Ceahae Cerdonum, in Anno dudum praeterito Millesimo sexcentesimo quadragesimo tertio, gratiose factas, legitimeque emanatas, tenoris infra-scripti: supplicatumque fuit Majestati nostrae, debita cum instantia humillime, quatenus nos easdem Literas Privilegiales omniaque et singula, in iis contenta, pro praefato Magistro, Commembro, dictae Ceahae, seu Societatis Cerdonum Fogaransiensium, eorundemque Successoribus, Privilegialiter et perpetuo valitura, benigne acceptare, approbare, ratificare, et confirmare dignaremur: Quarum quidem Literarum tenor, et verbalis contentia sequitur in hunc modum: Nos Conventus Beatae Mariae Virginis de Kolos Monostra, Memoriae Comendamus tenore presentium significantes quibus expedit universis Quod Prudentes, ac Circumspecti *Georgius Gorgonya*, et *Porcselya Ganya*, ille quidem Cehatus seu Contubernii Cerdonum Fogaransiensium Magister, hic verò ejusdem Contubernii Commembrum, nostri personaliter venientes in praesentiam, in suis ipsorum propriis ut et reliquorum dicti Cehatus, seu Contubernii eorundem, Commembrorum nominibus et in personis, exhibuerunt, et praesentaverunt nobis Literas quasdam Celsissimi quondam Transilvaniae Principis Georgii Rakoczi Privilegiales, de et super certis quibusdam Canonibus, seu Regulis Societati, seu Cehatui Praedecessoribus ipsorum ac Successoribus eorundem ab Eodem Celsissimo Principe; Gratiose datis, et concessis; petentes nos debita cum instantia reverenter, et

humillime, quatenus nos easdem praesentibus nostris verbaliter inserere, et inscribi facere, ac in Transumpto praesentium nostrarum, Jurium eorundem uberiorem futuram ad cautelam necessarias extradare, et emanari facere, ne graveremur. Quarum quidem Literarum tenor et verbalis continentia, habetur tali modo :

(Urméză documentulă sub Nr. XLII.)

Erantque in Pergameno conscriptae, ac Sigillo praeattacti Celsissimi Principis Authenticô, et Aulico conchae cera albae super ceram rubram ductilem infuso à zona sericea cerulea pendenti communitae, et roboratae, patenterque confectae, et emanatae, Nos itaque, praeattactorum exhibentium humillimam requisitionem, nobis modò praemisso factam, justam, legitimam, Legibusque Patriae consonam esse agnoscentes, praeattactas Literas eorundem Privilegiales, ipsorum Praecessoribus, ac consequenter ipsis quoque quâ Successoribus, gratiose datas, et concessas, non rasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, vel variatas, sed omni prorsus vitio, et suspicionem carentes, praesentibus nostris, de verbo ad verbum, sine diminutione, et augmento, variationeque prorsus aliquali, inseri, et inscribi facientes, Parque, sive Transumptum hujus modi Jurium praeattactorum Exponentium, universorum scilicet Cerdonum Magistrorum Fogarasienis, uberiorem futuram ad cautelam necessarium sub sigillo Conventus nostri Authentico, fideliter, et consciencie extradandum duximus et concedendum, communi Iustitia, et aequitate suadente. Datum Feriâ tertiâ proximâ post Dominicam Decimam quintam Sacro Sanctae Trinitatis, Anno Domini Millesimo septingentesimò trigesimò. Et subscriptum erat à dextra : Lecta, et in verbo Privilegiales corecta, ac extradata per me, Ioannem Kastal, Cathedralis Ecclesiae Albae Carolinensis Custodem, Canonicum, et Conventualem Conservatorem m. p. Erantque Sigillo ejusdem Conventus Beatae Mariae Virginis de Kolos Monastra Conventuali, et Authentico, super cera alba stola papyracea tectâ in medio loco videlicet solito impressivè communitae, et roboratae, patenterque in forma Libelli confectae, et emanatae. Nos itaque praemissâ supplicatione, Nobis modo, quò suprâ facta, clementer exaudita benigneque admissa

praeinsertas Literas non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio, et suspitione carentes, praesentibus Literis nostris, de verbo ad verbum, sine diminutione, et augmento, variationeque aliquali insertas et inscriptas, quoad omnes earum continentias, articulos, clausulas, et puncta, eatendū quatenus eadem rite et legitime existunt emanatae, viribusque earum veritas suffragatur, et in quantum dicta Ceha, seu Societas Cerdonum Fogarasiensium in pacifico usu ac exercitio eorum hactenus perstitit, et actu persistit, Autoritate nostra Caesareo Regiaque Principali ratificavimus, acceptavimus aprobavimus, et pro supradictis Magistro, et Commembro, Cehae, seu societatis Cerdonum Fogarasiensium, eorundemque Successoribus universis perpetuo valituras benigne confirmavimus. Imo acceptamus, aprobamus, ratificamus, et confirmamus. harum nostrarum Sigilli nostri secretioris, et Aulici impendentis munimine roboratarum vigore, et testimonio Literarum mediante. Datum in Civitate Nostra Vienna Austriae, Die trigesima Mensis Octobris Anno Domini Millesimo septingentesimo trigesimo. Regnorum vero Nostrorum: Romani vigesimo, Hispanici vigesimo octavo, Hungarici et Bohemici etiam vigesimo.

Carolus m. p.

B. Ioannes Ios. Bornemisza de Kaszon. p. m.

Ioannes Vaszlay. p. m.

Presentes Literae Confirmationales in Generalibus Dominorum Regnicolarum Trium Nationum Principatus Transilvaniae, Partiumque Regni Hungariae Eidem annexarum Comitatus, Publicorum Negotiorum et Iustitiae administrandae causa, ad 26-m Februarii Anni eurentis 1733 ex edicto Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis in Liberam Regiamque Civitatem Saxonicaem Cibioiensem indictis et celebratis, Anno praescripto, Die 13-a Marty Exhibitae, Lectae, es Publicatae Nemine Contradicente, et Extradatae.

per Magistrum Davidem Henter Protonotarium. m. p.

(Originalul pe pergamenă, libelul în 8 foi, înălț. 32 c. lăț. 24 c. în posesiunea corporațiunii tăbăcarilor din Făgăraș.)

XLV.

1689, Sept. 7.

Michaiu Apati I, Principele Transilvaniei, zalogesce lui Ion Popu sau Precupu si fratelui* seii Nicolae o casa dimpreuna cu loculii ei in Fagarasu pentru suma de 200 fl. ung.

Nos Michael Apati Dei Gratia Princeps Transylvaniae Partium Regni Hungariae Dominus et Sicularum Comes. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod Nos, cum ad nonnullorum Fidelium Dominorum Consiliariorum nostrorum singularem coram Nobis propterea factam intercessionem, tum verò, cum optimorum Principum, munus esse sciamus, unum quemque Fidelium suorum, maximè verò quorum industria cum fidelitatis obsequio enituit, digno actionibus suis premio condecorandum esse, quo illi affecti, ad subsequendarum rerum momenta alacrius inflammari valeant; eò respectu nihil unquam, ab eo toto tempore, quo in hoc Principatus fastigium divinà electione promoti sumus est à nobis praetermissum, quod non in emolumentum fidelium nostrorum fuerit à nobis collatum, pro quantitate, et modulo virium, virtutumque suarum rem pensitantes; Quorum in numero intelligimus, Egregium *Ioannem Pap* alias *Prekup de Fogaras*, juratum Scribam nostrum Praefecturalem, qui à tenerà adhuc aetate suà; hactenus omnes dies suos in servitiis nostris consumendo, prius quidem per aliquot annorum decursum bonorum nostrorum Husztiensium, deinde Cibiniensium, fidelis, et industrius functus Rationistae Officio, postea verò in eo quo ad praesens etiam per aliquot annos cum laude fungitur munere, dexterrimè navavit operam, ita ut nihil ab eo, quicquid à fidelissimo Servo requiri possit, sit praetermissum, quem imposterum, paria vel majora quoque pro re nata fidelitatis specimina exhibiturum et impensurum nulli dubitamus: Totalem igitur et integrum Fundum, hactenus Civilem ac Domum supraedificatam, cui ab una Domus posteritatum Strenui, quondam *Dima Szabo* incolae et inhabitatoris praedicti oppidi nostri *Fogaras*, ab alia hortus noster vulgò vad kert vocatus, à tertià vero partibus, via Regia, ac Fluvius quidam ibidem praeter-

labens, advicinantur in Oppido nostro Fogaras, Districtuque ejusdem nominis, ac Comitatu Albensi Transylvaniae existentem et adjacentem, per Genitorem ejusdem, Ioannem videlicet quondam Pap, alias Prekup seniore, de dicta Fogaras, certa pecuniaria summa emptum et comparatum, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibus libet terris scilicet arabilibus, cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, foenetis, sylvis, nemoribus, montibus, alpibus et vallibus, aquis item fluviis, piscinis piscaturis, aquarumque decursibus molendinis et eorundem locis, generaliter verò quarumlibet utilitatum, et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, ad eundem Fundum, de jure, et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus sub suis veris metis, et antiquis limitibus existentibus memorato Ioanni Pap alias Prekup, ac per eum Nicolao similiter Pap alias Prekup, Fratri videlicet ipsius Germano, vita ipsorum comite irredemptibiliter haeredibus verò, et posteritatibus ac etiam Legatarys ipsorum utriusque Sexūs universis in et pro ducentorum florenorum Hungaricalium justè currentis et usualis monetae summâ, ac etiam aedificiorum, tam haecenus superextractorum, quàm verò deinceps superextruendorum, tempore redemptionis bona conscientia aestimandorum valore superaddendo titulo pignoris jure redemptibili, gratiosè dandum, donandum conferendum et inscribendum duximus. Assecurantes nihilominus, affidantes et certificantes eosdem, quòd si temporis successu, Nos vel Successores nostri, Legitimi videlicet Transylvaniae Principes, aut alii quorum videlicet interest, seu intererent, praespecificatum Fundum, pro Nobis aut pro se se redimere aut rehabere, voluerimus aut voluerint, ex tunc à praefatis quidem Ioanne et Nicolao Pap alias Prekup, vita ipsorum comite minimè ab haeredibus verò, et posteritatibus ac etiam Legatarys ipsorum utriusque sexūs universis, non aliter neque secus nisi depòsita prius et integrè simul et semel persoluta praespecificata ducentorum florenorum Hungaricalium justè currentis, et usualis monetae summâ, ac etiam aedificiorum, tam haecenus superextractorum, quàm verò deinceps superextruendorum, tempore redemptionis bona conscientia aestimandorum valore superaddito, redimemus et rehabebimus, redimentque et rehabebunt. Ad quod firmiter et inviolabiliter

observandum, tam Nos ipsos obligamus, et obstringimus, quàm etiam Successores nostros Legitimos videlicet Transylvaniae Princeps ac alios etiam quorum videlicet interest, seu intererit obligatos, et modis omnibus obstrictos esse volumus. Et nihilominus pro ampliori gratiae ac magnificentiae nostrae Principalis, erga praenotatos Ioannem et Nicolaum Pap alias Prekup declaratione praedecclaratum eorundem Fundum, ac Domum supraaedificatam ab omni censuum, taxarum et contributionum nostrarum, tam ordinariarum quam extraordinariarum, subsidiique et Lucri Camerae nostrae solutione, servitiorum quorumlibet plebeorum, et Civilium, seu jobbagonalium exhibitione, hospitum condescensione, ac in eam Domum receptione; Agricolationes item, allodiaturas seminaturas ac alias quasvis haereditates, et terras arabiles, intra veras suas metas existentes ad eundem Fundum, de jure et ab antiquo tentas et possessas ac bono modo compartitas, ab omni decimarum nonarum, quintarum, quartarum, capetiarum, ac aliarum quarumlibet datiarum et collectanearum, exhibitione, jurisque et census montani solutione, eximendas supportandas libertandas et nobilitandas duximus; Annuentes insuper, et concedentes, praefatis Ioanni ac Nicolao Pap alias Prekup, ut ipsi, pro propria necessitate, potus cujuslibet generis, signanter vinum, mulsum, et cerevisiam in toties dicto oppido nostro Fogaras, quovis tempore, sufficienter servandi, habeant auctoritatem, ac plenariam libertatem; sperantes nihilominus, eosdem Ioannem, ac Nicolaum Pap alias Prekup, nobis, et Filio nostro charissimo Illustrissimo Michaeli Apafi II. electo Transylvaniae Principi pro solutione inservituros; prout damus, donamus, conferrimus et inscribimus, assecuramus item affidamus et certificamus, obligamus, obstringimus, obligatosque et obstrictos esse volumus, nec non eximimus, supportamus, libertamus, et nobilitamus, annuimus denique et concedimus harum nostrarum vigore et testimonio Literarum mediante. Quocirca vobis spectabilibus, Generosis, Egregiis, et Nobilibus, ac Strenuis, Arcis nostrae, et Districtus Fogarasiensis Supremo et Vice Capitaneis, Bonorum nostrorum Fogarasiensium Provisori, Rationistae, caeterisque Arcis nostrae Fogarasiensis officialibus, Item Decimatoribus, et quarumvis contributionum, exactionumque Perceptoribus et

Exactoribus; hospitiorum Distributoribus et eorum vices gerentibus, Providis item et Circumspectis Iudici et juratis Oppidi nostri Fogaras modernis videlicet, et futuris quoque, pro quovis tempore constituendis, cunctis etiam aliis cujusvis status, et conditionis hominibus quorum videlicet interest seu intererent, praesentes nostras visuris, harum serie, committimus, et mandamus firmiter, quatenus vos quoque, a modo deinceps, successivis semper temporibus, annotatos Ioannem, et Nicolaum Pap, alias Prekup haeredesque, et posteritates, ac etiam Legatarios ipsorum utriusque sexus universos, ratione praespecificati Fundi universarumque quarumvis appertinentiarum, ad nullam censuum taxarum, et contributionum nostrarum tam ordinariarum quam extraordinariarum, subsidiique et lucri Camerae nostrae solutionem, servitiorum quorumlibet plebeorum et Civilium, seu Iobbagionalium exhibitionem, hospitem condensationem et in eundem Fundum, ac Domum receptionem, Decimarum, nonarum, quintarum, quartarum, capetiarum, ac aliarum quarumlibet datiarum, et collectanearum pensionem cogere, et compellere, aut eosdem propterea vel propter potius modo praemisso servationem, in personis, rebusque et bonis ipsorum universis impedire turbare, molestare, seu quovis modo damnificare praesumatibus vel sitis ausi modo aliquali. Sed eundem Fundum, ac Domum, universasque eorundem appertinentias, pro exemptis, supportatis, libertatis, et nobilitatis habere debeatis, et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis Exhibenti restituti. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam, praesentes Litteras nostras, pendentis, et Authentici Sigilli nostri munimine roboratas, memoratis Ioanni, ac Nicolao Pap alias Prekup haeredibusque et posteritatibus, ac etiam Legatariis ipsorum utriusque sexus universis, gratiose dandas duximus et concedendas. Datum in Castro nostro Radnoth die septima Mensis Septembris Anno Domini Millesimo Sexcentesimo, Octuagesimo Nono.

Apafi m. p.

Franciscus Lugasi Secretarius mp.
(S. P.)

Praesentes *litterae Exemptionales* seu Donationales nomine et in persona Domini Ioannis Pap alias Praekup juxta veterem usum anti-

quamque consuetudinem tribus in sedibus judiciariis Nobilium Fogarasiensium frequentibus exhibitae sunt, promulgatae, lectae et publicatae ab omnibusque quorum interfuit approbatae, acceptatae, ac in suo vigore debito cum obsequio, nemine contradicente, relictas. Extradataeque die undecima mensis Febr. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Nono (sic).

Per Stephanum Leszay Juratum Notarium
Sedis praedeclaratae m.p.

Originalul ă libelă 8 fol în pergamenă, înălțime 22 cm. lățime 7 cm., în posesiunea familiei Făgărășanu din Făgăraș. Sigilul pendente în ceră roșie cu un diametru de 4 cm., 7 mm. înfățișază două scuturi, unul mai mare în formă orbiculară cu armele Transilvaniei, la mijloc un scut mai mic cu armele Apafescilor : un coif străpuns cu o sabie dreaptă așezată pe o viță cu struguri. În jurul sigilului legenda : MICHAEL APAFI : D : G : PRIN : TRAN : PA : RE : HV : D : E : SICO :

XLVI.

A. 1659.

Susana Lorantfi, văduva Principelui George Racoti I, conferesce prerogativele de boeriu iobagiului Sinea Răduliiță din comuna Berivoii mari.

Mű Lorántfi Susánna Néhai Méltóságos Fejedelemnek eő Nagyságának Rákotzi György urának Erdélynek Fejedelmének, Magyar Ország Részének urának és Székelyek Ispányának etc. etc., Meghagyatott özvegye etc. etc. Adjuk emlékezetül mindeneknek a' kiknek illik : hogy Fogaras földén Nagy Bérivon lako Szinia Radulitze nevű Iobbágyunknak e fel háborodott időekben hozzánk való hívségét és jámbor szolgálattját kegyelmesen akarván remuneralnunk azon remélvén ez után is követni fogja, néki és minden maradékainak Bojárságot adtunk, és meg említett Fogarassi Jóságunkban Főjervármegyében Nagy Bérivon egy felől Pánig Máté, más felől Raduly Radulitze ugyan Magunk Jobbágyink szomszédságában lévő házáat is szánto es kaszálo földelivel havással malmommal hala kiket bir minden adozástol, dézma és taxa adástol akar mi névvel nevezendő azon a' földön lako Boérokis praerogatívájok szerent üressek szoktak lenni

ugy mind az által, hogy mind eő, mind maradéki mint más Boérok szabadosul szolgálni és *Fogaras Varunkhoz valo szolgálatot* praestálni, végben vinni tartozzanak. Melly dolog nagyobb bizonyosságára és el hitelére, attuk ez függő Petsétes levelünket. Mellyet Fogarasi Várunkbeli Törvényes székben lévő gyülekezet előtt . . . veött szokás szerént publicaltatui s procla hadjuk s porontsoltunk. Költ ujhellyi házunkoál Tizedik napján . . . havának. Christus születése után eötven kilentzedik esztendőben.

Et subscriptum erat a dextra Susanna Lorántfi mpr. Erantque sigillo ejusdem Principissae authentico de zona sericea variegati coloris pendentis in capsula lignea super cera nigra impressiva communitalae, clauseque confectae. Parte vero ab exteriori sequentia legébantur : Praesentes *Litterae Boeronaes* seu *confirmationales* nominis et Personae intro scriptae, secundum usum et consuetudinem hujus Terrae Fogaras in *Sedia Iudiciaria Boeronum Fogarasiensium* tribus vicibus publicatae, et proclamatae sunt, nemine contradictore apparente. Datae in *Sede* praedicta *duodecim Boeronum Iuratorum Fogarasiensium* per nos — et subscriptum erat a dextra Stephanus Boér provisor Fogarasiensis mpr. a sinistra urban. Literatum Luczay Juratum notarium mpr. parte ab altera pariter exteriori scriptum erat: Praesentes *Litterae Boeronaes* per Praefectum et Exactorem fiscales ac Requisiteos Albenses Commissarios Illustrissimae Dominae Principissae ad investiganda Boeronum Terrae Fogaras jura exmissos, revisae, lectae ac in vigore relictae. In Fogaras die 3-a Mart. Anno Domini 1671.

T r a d u c ți u n e.

Noi Susana Lorantfi văduva ilustrului Principe a Mariei Sale repositului George Racoți Principele Transilvaniei, Domnii alii părților Ungariei și Comite alii Secuilorii. Facemii cunoscutii tuturorii cărorora se cuvine, că voindii noi să remunerămii într'unii modii grațiosii fidelitatea și devotatele servicii, ce ni le-a făcutii în aceste timpuri turburate, iobagiulii nostru cu numele *Sinea Rădălița* din Berivoit-marii și Țera Făgărașului, sperândii că densusii va urma totii așa și de aci înainte, *i-amii datii Boerii* lui și descendențilorii sei, (și amii liberatii) de toate impositelle, de plățirea dismei și taxe-

lorū (și de orî-ce contribuțiun), orî-ce nume vorū avé, casa dēnsului, care se află în domeniulū nostru menționatū mai susū alū Făgărașului, în vecinătate totū cu iobagiî noștri de o parte Mateiū Panig, de altă parte Radulū Rădulița, dimpreună cu tôte pământurile dēnsului de arătură și de fēnațe, cu munți, cu mōră, cu pescuină, . . . ce le posede și cari în conformitate cu prerogativele date boerilorū, cari locuescū pe pământulū acesta, aū fostū datina ca să fiă scutite, așa, că atâtū dēnsulū câtū și succesorii lui să fiă datori a ne servi ca ômeni liberi întogma ca cei-l-alți boeri, a ne presta și îndeplini *serviciile, ce sunt a se face la castelulū nostru alū Făgărașului.* Spre mai mare adeverință și credință a acestui lucru, i-amū datū acēstă carte a nōstră investită cu sigilū pendentū, care dispunemū și ordonămū să se publice și proclame înainte a celorū adunați . . . în Tribunalulū din Castelulū nostru alū Făgărașului, în conformitate cu usulū ce esistă. Data în curtea nōstră din Ujhelly în 10 zile ale lunei . . . după nascerea lui Christosū în anulū . . . cincideci și noălea.

(Din Transmisionalulū procesulū de succesiune între Davidū și Iosifū Radulețū contra Ionū Dugariū și Stanū Șerbănuță, a. 1847. pag. 67. Archiva d-lui Ar. Densușianu).

XLVII.

Martie, 1696.

Capitululū din Alba-Iulia concede boierulū Stanū Comăniciū unū transuptū de pe cartea sa de boeriă.

Nos Requisites Literarum, et Litteralium Instrumentorum in Sacristia sive Conservatorio Capituli Ecclesiae Albensis Transylvaniae repositarum, et locatarum, ac quarumlibet Iudiciariarum Deliberationum, Legitimorumque Mandatorum Regalium Executores damus pro memoria per Praesentes.—Quod Strenuus *Sztán Komanitz Boéro* de Venetia, Possessione in Districtu Terrae Fogaras existente,

filius Barbi, filii itidem Barbi, filii Roman, filii Dumitru Koman Komanitz Salomonis de Also Venetia, coram Nobis personaliter constitutus, tam suo quam fratrum suorum carnalium Ioannis, et Koman Komanits de Venetia, nominibus et in personis, exhibuit nobis, et praesentavit unas *Litteras* Serenissimi Principis quondam Domini Gabrielis Bethlen Gloriosae recordationis *Boeronaes*, in Civitate Alba Iulia die vigesima Aprilis, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo vigesimo octavo in pergameno patenter confectas, et emanatas, manu propria, et Sigillo Ejusdem authentico in zona sericea rubei coloris pendenti, cerae rubrae impresso communitas. Petens nos idem Sztan Komanitz debita cum Instantia ut easdem *Litteras* in Protocollum nostrum transcribere conservandi causa, et transumere, Transumptumque earundem sub sigillo nostro capitulari authentico Iurium suorum futura pro Cautela extradare vellemus; Quarum Tenor et verbalis Continentia sequitur hoc modo :

(Urméză documentulă sub No. XXVIII).

Nos itaque justae et juri consonae petitioni antefati Sztan Komanitz annuentes praemissas *Litteras Boeronaes* non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni vitio, et suspitione carentes de verbo ad verbum, tutioris Conservationis Gratia, Protocollo nostro transcribentes, et inserentes, Transumptum earundem eidem Sztan Komanitz, memoratisque fratribus suis pro futura Iurium cautela extradandum duximus; communi Iustitia, et aequitate suadente, omni dolo, et fraude semotis. Datum Die sexta Mensis Martii, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo nono.

Erantque sigillo Capitulari authentico, super Hostia alba in medio Loco, videlicet solito apposita, papyro aequae alba praestolariter tecta impressivae communitae patenterque confectae et emanatae.

(Transumptulă guvernului transilvană, cu data Clujă 7 Maiă 1831, în archiva d-lui Ar. Densușianu).

XLVIII.

1807, Sept. 2.

Formalitate juridică. Boeriu Andrei Stoica «călare și cu sabia trasă», declară în numele comunei Veneția-de-jos, că face opozițiune în contra executării unei sentințe în procesul cu națiunea săsescă și comuna Veneția-de-sus pentru regulare de hotare.

Nos Franciscus Primus Divina favente Clementia Imperator Austriae etc., Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis et singulis, quod fidelis noster nobis Dilectus Generosus Wolfgangus Cserei de Nagy Ajta, alter per magnum nostrum, nobis Haereditarium Trausylvaniae Principatum partesque eidem reapplicatas Magister noster Protonotarius Coram Majestate Nostra personaliter constitutus, retulit nobis, qualiter idem literas nostras Sententiales pro partibus et in personis Prudentum atque Circumspectorum Michaelis Hutter Cibiniensis, Martini Scheik Segesvariensis Liberarum Regiarumque Civitatum Nostrarum Consulum, seu magistrorum Civium et Georgii Klompe, Judicis Liberae Regiaeque Civitatis Nostrae Coronensis qua nationis nostrae Saxonicae in Transylvania Dominium nostrum pure fiscale Terrae Fogaras, ac una possessionem quoque *Felső Wenitze* possidentis representantium, ac medio eorundem totius nationis nostrae Saxonicae, non absimiliter integrae Communitatis Possessionis *Felső Wenitze* Contra et adversus agiles Waszilie Kozak *Decurionem*, Davidem Cozma Samuelem Mone et Nyistorem Frinku Juratos *Boernes*, Providos item Many Berila Iudicem, Máni Sembra et Iuon Petruz Juratos totamque communitatem Possessionis *Also Wenitze* Districtui nostrae Terrae de Fogaras ingremiatae. Super differentia metali, inter metas praememorarum Possessionum existente, omni lege requisita solemnitate Confectas et emanatas sibi praeceptorie sonantes et directas, summo quo decuit honore et obedientia receperit in haec verba (Urméză sentența). Quibus Litteris nostris sententialibus idem Magister noster Protonotarius homagiali devotione perceptis dum in facie controversorum terrenorum

inter metas praememoratarum Possessionum existentium Litteras super Octavali praememoratae Communitatis Also Venetziensis Certificatione Relatorias una cum Litteris nostris Sententionalibus perlegi curavisset atque ad Captum et intelligentiam usque Vicinorum et Commetaneorum, et reliquorum Circum adstantium explicavisset, tandemque determinatum cursum metalem, ad ductum atque regulationem Litterarum nostrarum Sententionalium ducere, taliterque metas duorum possessionum secernere, et cum renovatione metarum anno jam saepius memorato millesimo Septingesimo vigesimo secundo erectarum distingvere intuentus fuisset, *ex tunc Agilis Boëro Andreas Sztojka Equo insidens, Evaginato Gladio*, in sui ipsius, et uno ore exclamantis Communitatis Also Venitziensis nominibus et in personis, Executionem praesentem metalem, violento repulsionis velamine impediverit, praememoratumque magistrum nostrum Protonotarium ulterius precedere in Continuatione adsumti operis haud permiserit Ad quam Coram nobis modo praevio factam fide dignam Relationem, praememorati Magistri nostri Protonotarii, nos quoque presentes Litteras nostras Testimoniales, Sub Sigillo nostro Judiciali et authentico, apud eundem fidelem nostrum Nobis Dilectum Magistrum nostrum Protonotarium habito, partibus ipsis praememoratis litigantibus Jurium suorum uberiorem futuram ad Cautelam necessarias extradandas esse duximus et concedendas, Communi Justitia et Aequitate suadente. Datum in Libera Regiaque civitate Nostra Cibinii, die Secunda Mensis Septembris, Anni millesimi Octingentesimi septimi.

Lecta Correcta et Extradata per Magistrum Wolfgangum Cserei de Nagy Ajta Protonotarium m.p.

(L. S.)

(Originalulă pe chărtiă 32 pagine în folio, în archiva d-lui Ar. Densușianu).

XLIX.

Familiele boeresci din Țera Făgărașului.

Estragemă aici din diferite documente și acte oficiale, următoarea serie a *famielielor boeresci* din Țera Făgărașului. Ele sunt familiile istorice ale acestui vechi Ducat românesc. Prerogativele lor boeresci datéză încă din epoca Domniei românesci în părțile de peste Carpați, și familiile aceste reprezintă astăzi singura nobilime națională română în părțile Transilvaniei, care pe lângă toate vicisitudinile timpului, și-a conservat până în ziua de astăzi intact caracterul său particular, nu s'a prefăcut în nobilime ungurească, nu a trecut nici la catolicism și nici la reformațiune cum s'a întâmplat cu vechia nobilime română din Țera Hațegului, din Banatul Severinului, din Maramureș, etc.

La multe din familiile aceste numele vechi generică a dispărut cu totul și în locul lui a rămas numai numele calificativ de *Boeriș*.

Seria acestor familii e următoarea :

Arpașul-de-josă.

1. Boeriș.
2. Bogdană (1).
3. Bursană.
4. Dobrină.
5. Judele.
6. Lupșoră.
7. Selaghie.
8. Șerbă.
9. Vasă.

Becleană.

10. Boeriș.
11. Boita.
12. Dană.
13. Fogoroșă.
14. Samsonă.
15. Șerbană.
16. Trâmbițasă.
- Berivoi-mari.*
17. Boeriș.

(1) La anul 1834 familia *Bogdănesciloră* număra în Arpașul-de-josă 38 capi de familie.

18. Dugariu.
19. Grancea.
20. Radeșu.
21. Rădulețu.
22. Sêrbănuțu.
23. Socolu.

Berivoii-mici.

24. Beléua:
25. Radeșu.

Beșimbahă.

26. Boeriu.
27. Bolovanu.
28. Greavulu.
29. Șerbanu.
30. Stanislavu.

Buciumii.

31. Dobrinu.
32. Jurcoiașu.
33. Moga.
34. Motocu.
35. Rădocea.
36. Rinea.

Comana-de-susu.

37. Frăncu.
38. Gubernatū.
39. Mija.
40. Nistoru.
41. Sănicu.

Comana-de-josu.

42. Balbu.
43. Boeriu.

44. Cântă.
45. Cercera.
46. Halmaghi.
47. Motocu Mateiu.
48. Niaciu.
49. Popa, Idomirū-Popa
și Popa-Pescarulū.
50. Sehell.

Copăcelii.

51. Grama.
52. Greculu.
53. Mena.
54. Radu.
55. Streja.

Dejani.

56. Caplea.

Drăguși.

57. Bobeică.
58. Bota.
59. Borzea.
60. Codrea.
61. Hușia.
62. Jurcovanu.
63. Rogoza.
64. Sofonia.
65. Stoa.
66. Tătaru.

Gridu.

67. Boeriu.
68. Bursanu.
69. Comănița.

70. Gurilă. BIBLIOTHÈQUE 93. Danu.
 71. Popa. Ecole Romaine en France 94. Socăciu.
 72. Vasiu. FONTENAY-aux-ROSES 95. Taflanu.

Hârseni.

73. Rinea.

Hurezu.

74. Lațcu.

Ileni.

75. Boeriu.

76. Comșa.

77. Cornea.

78. Corșatea.

79. Milea.

80. Pireu.

81. Stanciu.

Lisa.

82. Cârțișoreanu.

83. Greavu.

84. Nistoru.

Ludisoru.

85. Băcilă.

86. Boeriu.

87. Șerbanu-Boeriu.

88. Sârba.

89. Stirbulu.

90. Stroia.

91. Tamașu.

Mândra.

92. Cocanu.

Mărgineni.

96. Fulicea.

97. Grancea.

98. Judele.

99. Pandrea.

100. Popa.

101. Șandrucu.

102. Șuvăilă.

103. Ursu.

Ohaba.

104. Bălea.

Părău.

105. Boeriu.

Poșorta.

106. Coroșă.

107. Gusăilă.

108. Negrea.

Recea.

109. Boeriu.

110. Popa.

111. Șerbanu.

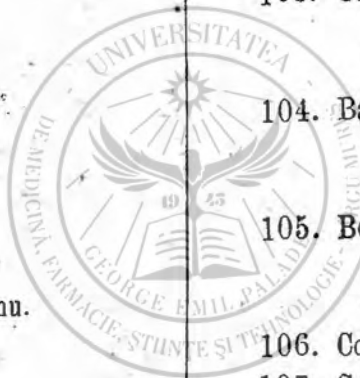
Săsciori.

112. Tețu.

113. Diacu.

114. Leabu.

115. Motocă.

Sevsetreni.

- 116. Boeriü.
- 117. Dobrinü.
- 118. Literate.
- 119. Pribögü.

Șinca-vechiä.

- 120. Bărsanü.
- 121. Olteanü.
- 122. Strimbu.

Strēja-Cărțișorä.

- 123. Boeriü (sau Căpătinä).

Toderița.

- 124. Boeriü.

Ucea-de-susü.

- 125. Bărbatü.
- 126. Vladumitrelü.

Ucea-de-josü.

- 127. Băcilä.
- 128. Grama (Oprișü).

- 129. Băcilä.
- 130. Boeriü (1).
- 131. Borcea.
- 132. Cosgarea.
- 133. Dănețü.
- 134. Mărgineanu.
- 135. Popü.
- 136. Poșta.
- 137. Șandru.
- 138. Strimbu.

Veneția-de-susü.

- 139. Boeriü.

Veneția-de-josü.

- 140. Bița.
- 141. Comănicü.
- 142. Cosma.
- 143. Cozacü.
- 144. Frăncu.
- 145. Milea.
- 146. Monea.

(1) *Familia Boeriü* din Vadü 'și trage originea de la hoeriulü *Borcea*, care dimpreună cu alta două rude ale sale, primise moșia Vadü ca donațiune de la voivodulü *Mircea* din Țera-românescă. În cercetarea genealogiei familiei Boeriü, aflăm următoarele depozițiuni: 1. Zeuge *Popa Szin Boier* unirtler Geistlicher zu Waad . . . saget aus folgendermassen . . . ist eine gewiesse und klare Sache dass auch die Vorältern der Exponenten immer Edelleute waren, auch vor der Erhaltung der Donation welche sie dormalen in Händen haben; nebst dem haben sie auch eine alte Donation von *Wojcoden Mirsa*, diese ihre Vorältern waren diejenige welche das Dorf Waad zum allererst zu bewohnen anfangen; die 3 ersten Stämme waren aber drei Blutsfreunde *Iuon*, *Kallian* und *Bortsa*, wovon nämlich von denen 3 Bluts-Freunden, des einen das ist des *Bortsa* seine Nachkömmlinge sind die jetzigen Exponenten welche *Bortsa* in der von *Woivoden Mirsa* erhaltenen Donation geschrieben steht. 2. Zeuge *Poppa Samoile Denetz* unirtler dienender Geistlicher . . . saget auf sein geistliches Gewissen aus . . . diese stammen aber (: wie wir auch

147. Penciu.
148. Popa.
149. Popenic.
150. Stoica. (1)

Vistea-de-susă.

151. Bursană.
152. Cióra.
153. Córa.
154. Harabala.
155. Ianculă.

cu ramurile:

156. Pocoid. { Baștea, Buce-
157. Popa. { lea, Ficiu și
 { Sărsăma.

158. Șandru.
159. Șofariu.
160. Vulcană.

Vistea-de-josă

161. Borzea (2).

162. Cârja.
163. Ghiurița.
164. Neagoe.
165. Șandru.
166. Șofariu.
167. Spiridonă.
168. Stanciu.
169. Streja.
170. Uliu.
171. Vulcană.

Voila.

172. Boeriu.
173. Gaboru.
174. Moiană.
175. Șerbană.

Voivodenii-mari.

176. Bica.
177. Ciungari.
178. Popa.

dieses von unseren Ur-Eltern gehört :) von drei Blutsfreunden ab, nämlich Iuon, Bortsa, und Kallian, welche von Woiwoden Mirsa die Donation gehabt haben. (Traducțiune din originalul unguresc în archiva d-lui A. Densușianu).

(1) In a. 1846 familia *Stoica* din Veneția-de-josă, număra 89 capi de familie, *Penciu* 9, iar *Monea* numai unu singur cap de familie. (Protocolul comisunii pentru constatarea hoerilor, cari nu plătesc impozite, 11 Febr. 1846).

(2) Familia *Borzea* din *Vistea-de-josă* la a. 1863 număra 20 capi de familie, iar familia *Neagoe* 25.

FINE.